Elena SOCHIRCĂ, Silvia SUVAC

GEOGRAFIA POPULAȚIEI ȘI AȘEZĂRILOR UMANE

(Indicații metodice pentru lucrările practice)

Chișinău, 2026

Lucrarea este recomandată de către Senatul Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, proces-verbal nr. 5 din 17.12.2025.

Autori:
Sochircă Elena, doctor în geografie, conferențiar universitar
Suvac Silvia, doctor în geografie, lector universitar

Recenzenți:
Sainsus Valeriu, doctor în geografie, conferențiar universitar, Academia de Studii Economice din Moldova
Mamot Vitalie, doctor în geografie, conferențiar universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Redactor: Tatiana Luchian, doctor

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII DIN REPUBLICA MOLDOVA

Sochircă, Elena.
Geografia populaţiei şi aşezărilor umane: (Indicaţii metodice pentru lucrările practice) / Elena Sochircă, Silvia Suvac. – Chişinău: [S. n.], 2026 (CEP UPSC). – 154 p.: fig., tab.
Bibliogr.: p. 146-148 (44 tit.). – [100] ex.
ISBN 978-9975-48-365-0.
911.37(076.5)
S 65

© Sochircă Elena, Suvac Silvia, 2026
CEP al Universităţii Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Tipărit la Centrul Editorial-Poligrafic al Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, str. Ion Creangă, nr. 1, MD-2069

CUPRINS

	Introducere	4
	Abrevieri	6
1.	Obiectul de studiu și de cercetare al Geografiei populației și așezărilor umane. Istoriografia domeniului	8
2.	Sistemul informațional și sursele de date în studiul populației	16
3.	Evoluția numerică a populației Terrei	24
4.	Distribuția spațială și densitatea populației mondiale	35
5.	Dinamica populației și mișcarea naturală	43
6.	Tranziția demografică și modele de evoluție ale populației Terrei	50
7.	Migrațiile populației: forme, cauze și consecințe	59
8.	Așezările umane: clasificare, tipologie și organizare spațială	70
9.	Structura demografică a populației: vârstă, sex, mediu de reședință	79
10.	Structura civilă și matrimonială a populației	92
11.	Structura rasială și confesională a populației	98
12.	Structura lingvistică și culturală a populației	110
13.	Structura economică și ocupațională a populației	119
14.	Dezvoltarea umană și indicatorii socio-demografici	129
15.	Problemele demografice contemporane și provocările dezvoltării durabile	137
	Bibliografie de bază. Bibliografie suplimentară	146
	Subiecte pentru lucrul individual	149
	Lista subiectelor pentru examen	150
	Exemplu de test de evaluare sumativă	152

INTRODUCERE

Indicațiile metodice la unitatea de curs Geografia populației și așezărilor umane reprezintă un set de lucrări practice destinate studenților ciclului I (licență) ai Facultății de Geografie și au rolul de a completa suportul teoretic al cursului prin activități aplicative. Acestea contribuie la formarea inițială a competențelor de specialitate în domeniile Științe ale educației și Științe fizice, facilitând înțelegerea mecanismelor și fenomenelor geodemografice care modelează dinamica spațiului geografic locuit.

Lucrările practice urmăresc analiza și sinteza proceselor și fenomenelor demografice și sociale din perspectivă spațial-teritorială, punând accentul pe modul în care populația și rețeaua de așezări umane se formează, se distribuie, se structurează și se transformă în timp și spațiu. În centrul activităților se află dezvoltarea capacității studenților de a interpreta indicatorii demografici și socioeconomici, de a explica diferențierile spațiale, de a observa tendințele de migrație, urbanizare, tranziție demografică și dezvoltare umană, precum și de a înțelege evoluția hărții geodemografice a lumii.

Prin realizarea lucrărilor practice, studenții vor fi orientați spre:

- analiza geografică a populației la nivel mondial, regional și local, utilizând indicatori demografici cantitativi și calitativi;
- interpretarea etapelor evoluției populației Terrei, cu evidențierea schimbărilor naturale și migraționale;
- evaluarea distribuției spațiale și a densității populației prin metode cartografice și analitice;
- aplicarea metodelor geografice în studiul mișcării naturale, mecanice și al tranziției demografice;
- analiza structurii populației (pe sexe, vârste, etnii, religii, ocupație, nivel de instruire etc.);
- studierea proceselor și fenomenelor asociate urbanizării, metropolizării și evoluției rețelei de așezări umane;
- analiza indicatorilor dezvoltării umane și calității vieții, în corelație cu diferențierea spațială la nivel global și regional;
- interpretarea principalelor probleme demografice actuale: îmbătrânirea populației, migrația, declinul natural, suprapopularea și disparitățile teritoriale;
- însușirea și consolidarea terminologiei specifice geografiei populației și așezărilor umane;
- formarea capacității de formulare a concluziilor geografice pe baza analizei datelor statistice, cartogramelor, graficelor și studiilor de caz.

Lucrările practice sunt structurate în mai multe rubrici: Obiective, Glosar, Activitate individuală, Activitate în perechi, Important!, Reflecție!, Autoevaluare!, Resurse web și bibliografice, Anexe, fiecare având rolul de a stimula gândirea critică și creativă, comunicarea (orală și scrisă), inițiativa

personală și abordarea analitică a fenomenelor geodemografice. Aceste rubrici încurajează lectura, dezbaterea, interpretarea datelor și formularea de concluzii argumentate.

Cadrul didactic, titular al unității de curs Geografia populației și așezărilor umane, adaptează ponderea activităților practice în funcție de numărul de ore alocat disciplinei, nivelul studenților și specificul conținuturilor abordate.

În concluzie, lucrarea îi vizează pe toți cei interesați de studiul geografiei populației și așezărilor umane: cadre didactice, studenți, elevi, precum și reprezentanți ai comunității academice și educaționale.

ABREVIERI

GPAU – Geografia populației și așezărilor umane

ONU – Organizația Națiunilor Unite

IDU/HDI – Indicele Dezvoltării Umane (*Human Development Index*)

UNICEF – Fondul Națiunilor Unite pentru Copii

OIM – Organizația Internațională pentru Migrație

WB – Banca Mondială (*World Bank*)

PNUD – Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare

FAO – Organizația Națiunilor Unite pentru Alimentație și Agricultură

OMS – Organizația Mondială a Sănătății

UNFPA – Fondul ONU pentru Populație

UNESCO – Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură

UIT – Uniunea Internațională a Telecomunicațiilor

OECD – Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică

FMI – Fondul Monetar Internațional

BIRD – Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare

SUA – Statele Unite ale Americii

UE – Uniunea Europeană

ODD/SDGs – Obiectivele de Dezvoltare Durabilă
(*Sustainable Development Goals*)

VNB/GNI – Venitul național brut (*Gross National Income*)

PIB/GDP – Produsul intern brut (*Gross Domestic Product*)

RFT/TFR – Rata fertilității totale (*Total Fertility Rate*)

RDD – Rata de dependență demografică

RMM – Rata mortalității maternale

RMI – Rata mortalității infantile

SVN – Speranța de viață la naștere

PAM – Populația aptă de muncă

RAM – Rețea de așezări umane

GIS – Sistem Informațional Geografic

UAT/LAU – Unitate administrativ-teritorială (*Local Administrative Unit*)

TIC/ICT – Tehnologii informaționale și ale comunicațiilor

BNS – Biroul Național de Statistică

PIB – Produsul intern brut

PPP – Paritatea puterii de cumpărare

MI – Migrație internă

ME – Migrație externă

NEET – Tineri care nu sunt încadrați în educație, muncă sau formare profesională

RPL – Recensământul populației și locuințelor

LUCRAREA PRACTICĂ № 1

OBIECTUL DE STUDIU ȘI DE CERCETARE AL GEOGRAFIEI POPULAȚIEI ȘI AȘEZĂRILOR UMANE. ISTORIOGRAFIA DOMENIULUI

Competențe: de a analiza obiectul de studiu și de cercetare al Geografiei populației și așezărilor umane.

Tipul de cunoștințe	Cunoștințele integrate competenței de a analiza obiectul de studiu și de cercetare
Cunoștințe declarative	*Concepte:* populație umană, subpopulație, populație deschisă, populație închisă, familie, cohortă, generație.
Cunoștințe atitudinale	- Analiza *corectă, completă, sistematică* a informației cu privire la obiectul de studiu și de cercetare al Geografiei populației și așezărilor umane; - utilizarea *corectă* a datelor despre populație ca sistem.
Cunoștințe procedurale	- Procedura de analiză a structurii geografiei populației în cadrul geografiei umane și în cadrul intradisciplinar și interdisciplinar; - procedura de analiză și interpretare a datelor adunate în scheme, diagrame și tabele.

Obiective

Studenții vor fi capabili:

- să definească obiectul de studiu și conceptele relaționate cu Geografia populației și așezărilor umane (GPAU);
- să identifice legăturile interdisciplinare ale GPAU;
- să stabilească locul GPAU în cadrul Geografiei umane;
- să stabilească locul GPAU în sistemul de științe geografice;
- să identifice metodele de cercetare aplicate în GPAU;
- să argumenteze importanța practică a GPAU.

Termeni-cheie: populație umană, subpopulație, populație deschisă, populație închisă, familie, cohortă, generație, metode de cercetare.

Glosar

Populație umană – ansamblu sau colectivitate umană, în continuă mișcare, în cadrul căreia au loc permanent evenimente demografice care modifică efectivul și structura acesteia și care ocupă un anumit teritoriu.

Subpopulație – termen ce caracterizează o parte din populația umană, determinată de o însușire oarecare (demografică, socială, economică etc.), precum: subpopulația feminină, masculină, tânără, adultă, urbană, rurală etc.
Familie – unitate biologo-socială care are drept caracteristică prezența raporturilor de rudenie dintre persoanele care o alcătuiesc.
Cohortă – totalitatea persoanelor care, în decursul unui anumit interval de timp, au trăit unul și același eveniment demografic (naștere, căsătorie).
Generație – cohortă specială care se referă la persoanele născute în același interval de timp (de regulă, un an), cohortă care a trăit împreună evenimentul de naștere.

Aspecte metodologice

Metoda rangurilor. În scopul comparării diferitor tipuri de indicatori aplicați la nivel de state sau companii, se utilizează *metoda rangurilor*. Aceasta constă în determinarea rangului pentru fiecare indicator și confruntarea rangurilor nu a indicatorilor supuși analizei. Dacă trebuie să divizăm statele în 3 grupe/n grupe, având un număr mai mare de indicatori, vom diviza fiecare indicator în 3 grupe/n grupe. Intervalele în care trebuie să nimerească fiecare țară se vor calcula după formula:

X = max - min/3.

Statele în corespundere cu intervalul în care se găsesc după fiecare indicator în parte vor primi rangul corespunzător și se referă la următoarele grupe:

1) de la valoare min până la (min + x) = y
2) de la y până la (y + x) = z
3) de la z până la valoarea max.

Rangul 1 se atribuie statelor cu cei mai buni indicatori, chiar dacă nu sunt cei mai mari ca valoare. Un număr mare al populației conferă rangul cel mai înalt, iar o rată a mortalității înalte – rangul cel mai mic.

Bilanțul total al populației exprimă variația efectivului populației unui teritoriu în urma interacțiunii dintre procesele **naturale** (nașteri, decese) și **migratorii** (imigrări, emigrări). El permite evaluarea dinamicii demografice reale într-o perioadă determinată.

Formula generală:

$$B_t = (N - M) + (I - E)$$

unde:

B_t – bilanțul total al populației;
N – numărul născuților vii;
M – numărul decedaților;
I – numărul imigranților (persoane sosite într-un teritoriu);
E – numărul emigranților (persoane plecate dintr-un teritoriu).

Interpretare:

- dacă $B_t > 0$ → populația crește (creștere totală pozitivă, prin aport natural și/sau migratoriu);
- dacă $B_t < 0$ → populația scade (pierdere demografică netă);
- dacă $B_t = 0$ → echilibru între mișcarea naturală și cea migratorie.

Sarcini didactice

Activitate individuală

1. Analizând figura 1, stabiliți locul Geografiei populației și așezărilor umane în cadrul Geografiei umane.

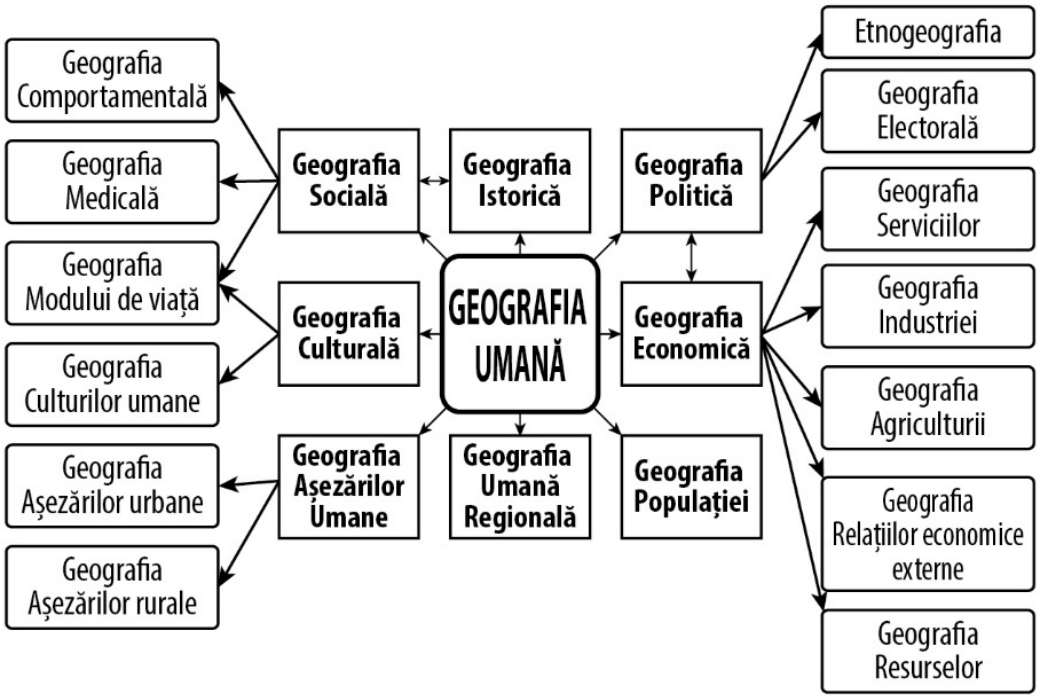

Figura 1. Ramurile Geografiei umane

2. Analizând figurile 2, 3 și 4, stabiliți legăturile interdisciplinare ale Geografiei populației și așezărilor umane. Răspundeți la întrebările de mai jos.

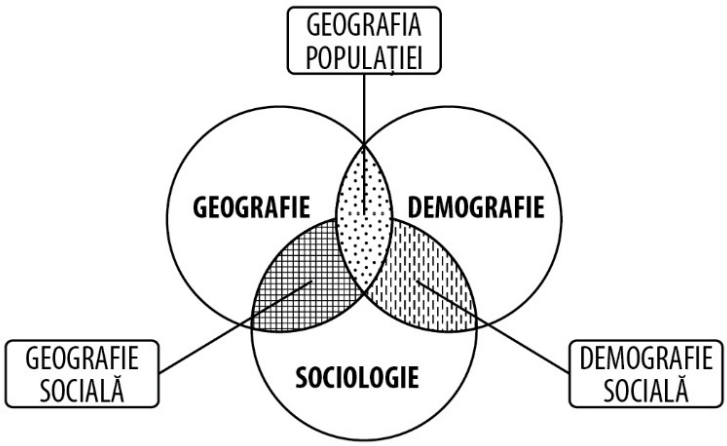

Figura 2. Interferența Geografiei populației cu alte științe și domenii de cercetare

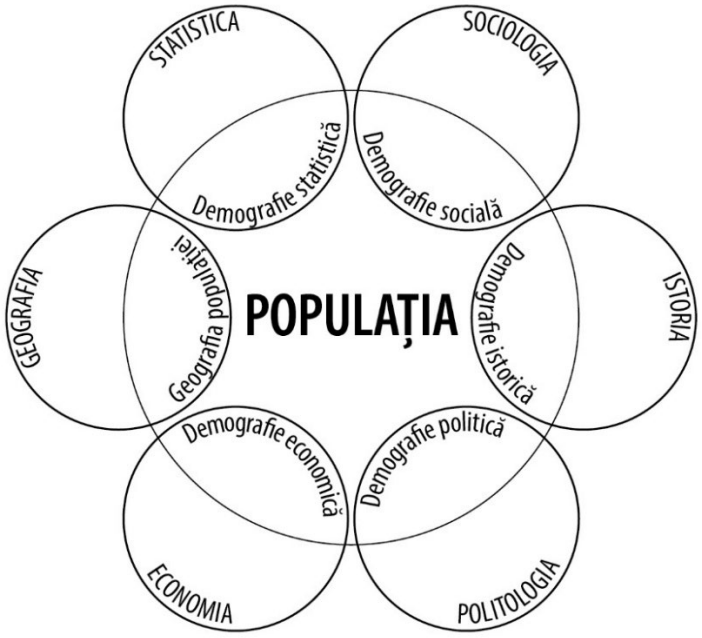

Figura 3. Principalele domenii de cercetare care au ca obiect de analiză populația
Sursa: Noin D., Thumerell P-J. L'etude geographique des population, 1993

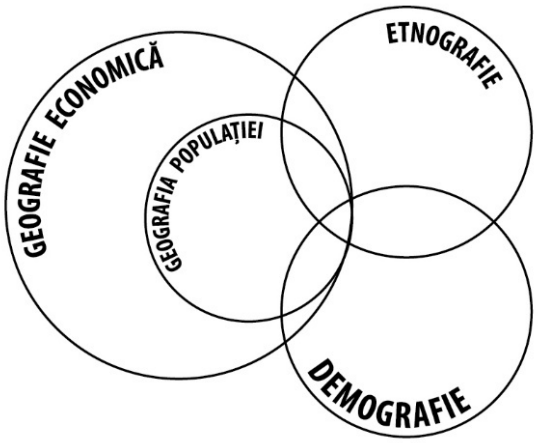

Figura 4. Locul Geografiei populației în domeniile de cercetare

2.1. Ce element nou aduce analiza populației în interpretarea fenomenelor socio-spațiale?

2.2. Identificați două domenii cu care Geografia populației are cele mai puternice interacțiuni. Argumentați printr-un exemplu actual (migrație, urbanizare, tranziții demografice, mobilitate, piața muncii etc.).

3. În baza analizei surselor bibliografice recomandate, completați tabelul 1.

Tabelul 1. Cercetări de geografie a populației

Autor	Denumirea lucrării	Ideile de bază

4. Utilizați datele din tabelul 2 pentru a argumenta metodele de cercetare utilizate în Geografia populației: *comparativă, statistică, matematică, a rangurilor.* Utilizați metoda rangurilor pentru a diviza statele incluse în tabel în 3 grupe.

Tabelul 2. Indicatori social-economici de dezvoltare a unor state, 2024

Indicatori/State	**Albania**	**Republica Moldova**	**Polonia**	**Ucraina**	**Franța**	**Marea Britanie**
1. Numărul populației, mln.	2,8	3,5	37,6	37,9	66,3	69,2
2. Populație sub 15 ani, %	16	17	15	14	17	17
3. Gradul urbanizării, %	65	43	60	70	82	85
4. Speranța de viață la naștere, bărbați, ani	77	67	73	67	80	79
5. Speranța de viață la naștere, femei, ani	81	76	81	80	86	83
6. Rata natalității, ‰	10	10	7	6	10	10
7. Rata mortalității, ‰	8	14	11	13	9	10
8. Rata de creștere a populației, %	0,2	-0,4	-0,4	-0,8	0,1	0,1

Sursa: www.prb.org, accesat 27.09.2025

Activitate în perechi

5. Utilizați datele Biroului Național de Statistică (www.statistica.gov.md) (tabelul 3) și calculați bilanțul total al populației ca sistem deschis. Utilizați barometrul demografic și formula de calcul (aspecte metodologice) pentru a calcula bilanțul populației pentru anumite subpopulații (figura 5).

Tabelul 3. Datele mișcării naturale și mecanice ale populației Republicii Moldova în anul 2025

Născuți-vii	**Decedați**	**Imigranți**	**Emigranți**

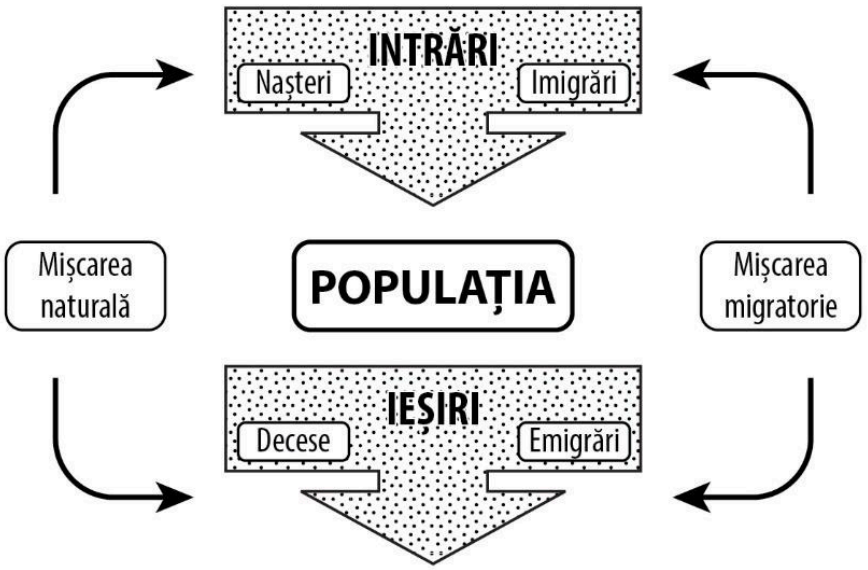

Figura 5. Barometrul demografic al populației (populație deschisă)

Reflecție! Autoevaluare! Metacogniție!

1. Ce înțeleg?

• În ce măsură pot explica diferențele dintre geografie umană, geodemografie și geografia populației?

2. De ce este important?

• Analizez relevanța acestei ramuri în explicarea fenomenelor contemporane.

3. Cum gândesc?

• Care este contribuția mea personală la interpretarea datelor?

4. Ce competențe am dezvoltat? (1-5)

• Analitice | Interpretative | Digitale | Cartografice | Statistice

5. Cum aplic în viitor?

• Un mod concret de a integra aceste cunoștințe în cariera pedagogică/geografică.

Important!

Monografii demografice, din punct de vedere al sferei de cuprindere, sunt de două tipuri:

- care studiază un singur fenomen demografic în cadrul întregii populații sau al unei părți a acesteia, în corelație cu toți factorii socioeconomici care îi determină;
- care studiază toate fenomenele demografice interdependente în cadrul unei unități teritoriale sau zone geografice.

Instituții publice și economice dispun de fișiere individuale în care sunt notate cu precizie schimbările de reședință ale clientului sau angajatului lor, componența familiei, nivelul de pregătire etc. În general, aceste surse sunt confidențiale.

Arhivele publice sunt colecții de documente ce pot ajuta să se înțeleagă o serie de fenomene ale vieții sociale.

Presa, prin caracterul său de oglindă a faptelor cotidiene de mai mare sau mai mică importanță socială, constituie o sursă de informații în scopul descifrării anumitor probleme ale cominității.

Documente personale – scrisori, jurnale, autobiografii, diplome, certificate, etc., precum și tot ceea ce poate oferi informații despre viața unei persoane, despre raporturile între indivizi sau microgrupuri sociale.

Alte surse: liste electorale, registre parohiale, ambasade și consulate, oficii poștale, direcții sanitare, Poliția, Armata, documente iconografice (desene, schițe), documente foto, cinematografice și fonice.

Sursa: Ilieș A., Stașac M. Studiul geografic al populației. Oradea, 2000.

Resurse bibliografice și web

1. Hachi Mihai, Sochircă Elena. Geografia populației. Note de curs. Chișinău: AȘM, 2012.
2. Ilieş Alexandru, Staşac Marcu. Studiul geografic al populaţiei. Oradea: Universitatea din Oradea, 2005. 186 p.
3. Ilinca Nicolae. Geografia umană. Populaţia şi aşezările. București: CD Press, 2008. 360 p.
4. Ungureanu Alexandru, Muntele Ionel. Geografia populaţiei. Iași: Sedcom Libris, 2006. 313 p.
5. Cucu Vasile. Geografia populaţiei şi aşezărilor omeneşti. București: Editura Didactică şi Pedagogică, 1974. 404 p.
6. Surd Vasile. Geodemografie. Cluj, 1998.
7. www.prb.org
8. https://www.gapminder.org/tools/#$chart-type=map&url=v2

LUCRAREA PRACTICĂ № 2

SISTEMUL INFORMAȚIONAL UTILIZAT ÎN STUDIUL POPULAȚIEI

Competențe: de a analiza tipurile de evidență a populației, interpretarea acesteia și metodele de cercetare ale geografiei populației.

Tipul de cunoștințe	Cunoștințele integrate competenței de a analiza modalitățile de evidență a populației
Cunoștințe declarative	*Concepte:* evidența populației, evidența curentă, evidența periodică, recensământ al populației, statistica stării civile, registre de populație.
Cunoștințe atitudinale	- Analizarea *corectă, completă, sistematică* a informației cu privire la evidența populației, interpretarea adecvată a metodelor de cercetare utilizate în geografia populației; - utilizarea *corectă* a datelor despre evidența populației.
Cunoștințe procedurale	- Procedura de analiză a fișelor recensământului populației și a locuințelor; - procedura de analiză a diferitor izvoare informaționale cu caracter socio-demografic; - procedura de analiză a datelor despre populație din tabele; - procedura de analiză a diagramelor despre populație.

Obiective

Studenții vor fi capabili:

- să definească conceptele ce țin de sursele informaționale ale populației;
- să determine izvoarele informaționale de bază și secundare;
- să identifice principalele instrumente de înregistrare și evidență a populației;
- să argumenteze necesitatea acumulării și sistematizării informației cu caracter socio-demografic și rolul acestora în implementarea politicilor socio-economice din țară.

Termeni-cheie: evidenţa populaţiei, evidenţă curentă, evidenţă periodică, populație prezentă, populație stabilă, recensământ al populației, statistica stării civile, registre de populaţie, metode de cercetare.

Glosar

Populație prezentă și stabilă. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova operează cu acești doi termeni, fiind deseori confundați de utilizatori sau interpretați neadecvat. Numărul populației stabile este mai mare decât al celei prezente, întrucât include populația temporar absentă. Deoarece Republica Moldova este afectată puternic de fenomenul migraționist, devine imperioasă analiza acestei categorii de populație temporar absentă care face diferența între acești doi termeni.

Populaţie prezentă – numărul persoanelor care s-au aflat pe teritoriul respectiv la momentul recensământului, inclusiv persoanele absente temporar.

Populaţie stabilă – numărul persoanelor care au domiciliul stabil pe teritoriul respectiv, inclusiv persoanele absente temporar.

Evidenţa populaţiei – înregistrarea datelor despre populaţie realizată prin mai multe instrumente şi metode de către instituţii abilitate cu acest drept.

Evidenţă curentă – înregistrarea permanentă şi precisă a datelor despre populaţie de către instituţiile abilitate cu acest drept.

Evidenţă periodică – înregistrarea temporară (cu o anumită periodicitate) a datelor despre populaţie.

Recensământ al populaţiei – activitate desfăşurată de către autorităţile centrale ale statului care constă în înregistrarea statistică a datelor despre numărul, structura, repartiţia geografică a populaţiei, la un moment dat şi într-un anumit loc.

Registre de populaţie – condică/jurnal în care sunt trecute datele despre caracteristicile populaţiei (ex., naşteri, decese, căsătorii etc.).

Anchete demografice – instrument informaţional utilizat ca mijloc suplimentar de culegere a datelor despre populaţie ce nu sunt cuprinse, de regulă, în alte surse informaţionale.

Sarcini didactice

Activitate individuală

1.Utilizând notele de curs la tema „Surse informaţionale şi metode de cercetare ale geografiei populaţiei” din suportul de curs, elaborați organizatorul grafic „Sursele informaționale ale populației” utilizate în prezent de către instituțiile statale și non-statale.

Răspundeți la întrebările propuse:

- Care sursă informațională vă pare cea mai credibilă? De ce?
- Ce diferențe ați observat între sursele statale și cele non-statale?
- Ce riscuri pot apărea, dacă o sursă de date demografice este incompletă sau neactualizată?

Activitate în perechi

2. Identificați punctele tari și slabe ale fiecărui instrument de înregistrare și evidență a populației, prin completarea Tabelului T (figura 1).
Răspundeți la întrebările propuse:

- Cum se schimbă precizia datelor populației atunci când folosim evidență periodică vs curentă?
- Care instrument este mai util pentru analizele geografice? Dar pentru politici publice?
- Dacă ați avea resurse limitate, ce instrument ați prioritiza și de ce?

Tabelul 1. Punctele tari și punctele slabe ale instrumentelor de înregistrare și evidență a populației

Instrumentul	Puncte tari	Puncte slabe

Activitate individuală

3. În baza figurii 1 și a organizatorului grafic elaborat „Sursele informaționale ale populației”, stabiliți corelația dintre instrumentele de colectare a informației și componentele de stare și mișcare ale populației.
4. Analizând datele din tabelul 2, analizați periodicitatea şi semnificaţia recensămintelor populației efectuate în spaţiul geografic actual al Republicii Moldova.

Tabelul 2. Periodicitatea recensămintelor pe teritoriul actual al Republicii Moldova

1897	1930	1940	1959	1970	1979	1989	2004	2014	2024

5. Analizați chestionarele de recensământ, în special Formularul 3P al recensământului din 2024 realizat în Republica Moldova, evidenţiind

componentele de stare și mișcare ale populației incluse în formular. Realizați o analiză critică a formularelor recensământului, utilizând linkul / codul QR: https://statistica.gov.md/files/files/Recensamint/Recesamint_2024/Chestionare/Chestionare_12_martie_2024/3P_ro.pdf

6. Elaborați modelul unui chestionar orientat către populaţia din localitatea de baştină care ar viza o problematică din domeniul geografiei populaţiei (migraţie, caracterul ocupaţional al populaţiei etc.)

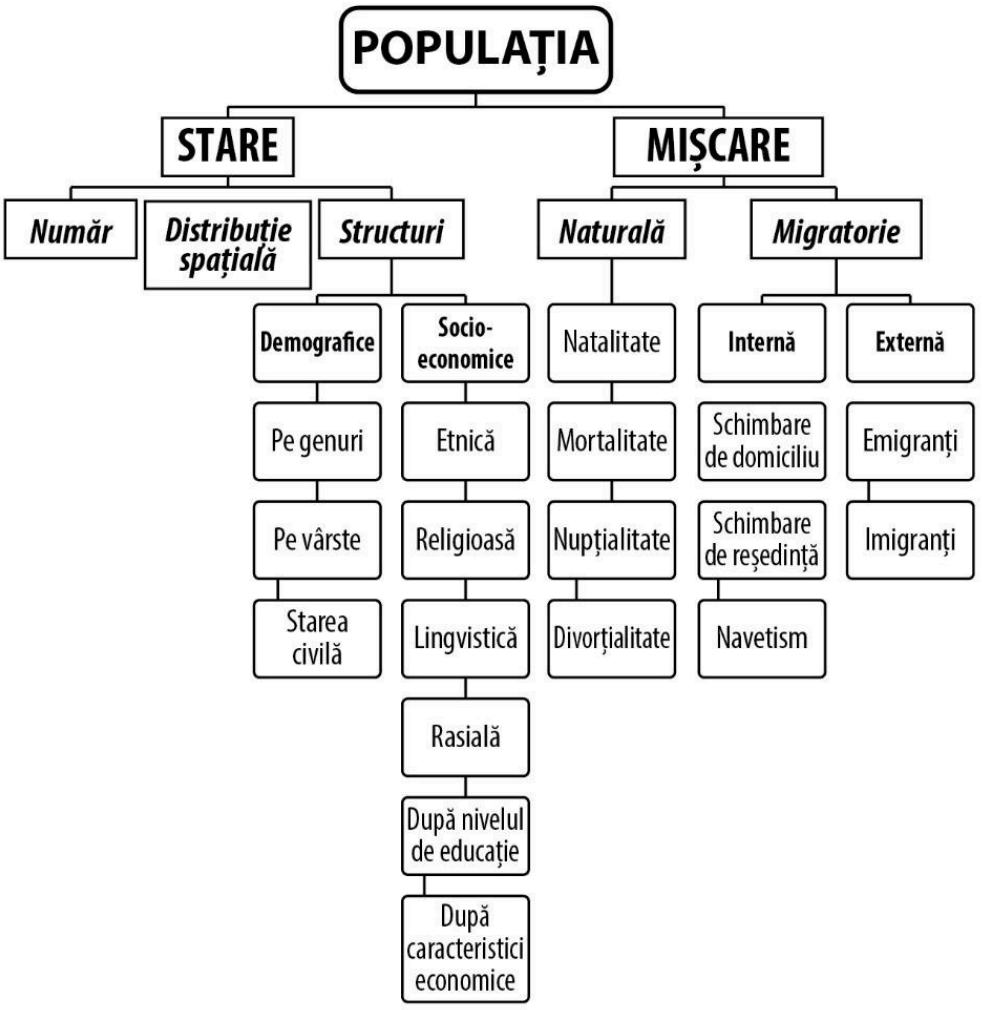

Figura 1. Componentele de stare și mișcare ale populației

Figura 2. Chestionarul de recensământ, formularul 3P 2024

Reflecție! Autoevaluare! Metacogniție!

1. De ce sunt indispensabile datele demografice?
   - Explic rolul lor în fundamentarea politicilor publice.
   - Ofer un exemplu concret pentru Republica Moldova.

2. Ce diferențe există între recensământ și evidența curentă?
   - Compar cele două tipuri de evidență după:
     scop | periodicitate | cost | fiabilitate | relevanță spațială.
   - Notez concluzia mea privind utilitatea fiecăruia.

3. Ce se întâmplă dacă lipsesc date actualizate?
   - Analizez impactul absenței unui recensământ recent asupra:
     prognozelor demografice | planificării socioeconomice | politicilor publice.

4. Ce competențe am dezvoltat? (1-5)

Competență	1	2	3	4	5
Analiză comparativă	○	○	○	○	○
Interpretare demografică	○	○	○	○	○
Utilizare date statistice	○	○	○	○	○
Scriere academică	○	○	○	○	○
Argumentare logică	○	○	○	○	○

5. Cum aplic în viitor aceste cunoștințe?
   - Notez un exemplu de utilizare în activitatea mea pedagogică / geografică.

Aspecte teoretice

Etapele istorice ale organizării recensămintelor populației

Studiile arată că, la începutul secolului al XIX-lea, recensămintele acopereau o pondere foarte mică din populația lumii – aproximativ 1,1 %. Pe parcursul secolelor XIX-XX, procesul de colectare sistematică a datelor demografice s-a extins treptat, în funcție de nivelul de dezvoltare administrativă și economică a statelor.

Etapa I. Recensămintele timpurii (sfârșitul secolului al XVIII-lea – prima jumătate a secolului al XIX-lea)

Primele recensăminte oficiale au fost organizate în statele care dispuneau deja de structuri administrative consolidate.

- **America:** SUA (1790); Ecuador, Columbia, Panama, Mexic (1825); Bolivia și Guatemala (1831); Groenlanda (1834); Chile (1835); Jamaica (1844).
- **Europa:** Suedia și Finlanda (1800); Marea Britanie, Danemarca, Islanda, Norvegia, Franța (1801); Austria (1818); Grecia (1828); Irlanda (1821); Iugoslavia, Serbia, Muntenegru (1834); Țările de Jos (1830); Portugalia (1841).
- **Asia, Africa și Australia:** recensămintele au fost organizate mai târziu, la sfârșitul secolului al XIX-lea.

Etapa II. Extinderea recensămintelor (a doua jumătate a secolului al XIX-lea – începutul secolului XX)

Această etapă a fost marcată de extinderea organizării recensămintelor în majoritatea statelor lumii.

- **Europa:** Elveția, Spania (1857); România (1859); Italia (1861); Ungaria (1869); Bulgaria, Cehoslovacia (1880); Rusia (1897).

- **America:** Peru (1850); Canada (1852); Argentina (1869); Brazilia (1872); Venezuela (1837); Guatemala (1880); Honduras (1881); Paraguay (1886); Uruguay (1900).
- **Asia:** Sri Lanka (1871); India și Japonia (1872); Birmania (1872); Filipine (1877); Cipru (1881).
- **Africa:** Algeria (1856); Angola (1867); Nigeria (1871); Gambia (1881); Camerun (1882); Liberia (1883); Mozambic (1886); Guineea-Bissau (1888).
- **Australia și Oceania:** Noua Zeelandă (1851); Australia și Fiji (1881); Samoa (1900).

Etapa III. Generalizarea recensămintelor (după Al Doilea Război Mondial)

După 1945, sub coordonarea Organizației Națiunilor Unite (ONU), au fost elaborate principii și recomandări unitare pentru organizarea și desfășurarea recensămintelor generale ale populației. Către anul 1970, recensămintele acopereau deja 98,5 % din populația Terrei, iar statele au început să urmeze cicluri de colectare standardizate, desfășurate în mod regulat.

Etapa IV. Recensămintele moderne (a doua jumătate a secolului XX – prezent)

Această perioadă a fost caracterizată prin:

- adoptarea standardelor metodologice internaționale;
- utilizarea aceluiași program de întrebări și clasificări;
- desfășurarea recensămintelor în anii care se termină cu cifra 0;
- publicarea electronică a rezultatelor și crearea bazelor de date internaționale (ONU, Eurostat, BNS etc.).

Recensămintele organizate în prima jumătate a secolului XX

În această perioadă, numeroase state nou formate sau recent independente au realizat primele lor recensăminte oficiale:

- **Europa:** Letonia (1920); Polonia (1921); Estonia (1922); Lituania (1923); Albania (1930).
- **America:** Nicaragua (1906).
- **Africa:** Zambia (1901); Botswana (1904); Burundi, Guineea, Niger, Senegal, Mauritania, Mali (1906); Congo Brazzaville (1911); Maroc (1921); Mozambic (1927); Libia (1931); Congo Kinshasa (1940); Tanzania (1913); Togo (1921); Uganda, Republica Centrafricană, Ciad (1911); Africa de Sud-Vest (1921).
- **Asia:** Thailanda (1911); Mongolia (1918); Vietnam, Laos, Cambodgia (1906); Indonezia, Irak, Coreea de Sud (1920); Liban, Siria, Turcia, Palestina (1921); Turcia (1927).
- **Oceania:** Tonga, Insulele Solomon (1901); Noile Hebride (1911); Papua și Noua Guinee (1921).

Resurse bibliografice și web

1. Hachi Mihai, Sochircă Elena. Geografia populației. Note de curs. Chișinău: Editura AȘM, 2012.
2. Ilieş Alexandru, Staşac Marcu. Studiul geografic al populaţiei. Oradea: Editura Universităţii din Oradea, 2005. 186 p.
3. Ilinca Nicolae. Geografia umană. Populaţia şi aşezările. București: CD Press, 2008. 360 p.
4. Erdeli George, Dumitrache Liliana. Geografia populaţiei. București: Corint, 2001. 288 p.
5. Ungureanu Alexandru, Muntele Ionel. Geografia populaţiei. Iași: Sedcom Libris, 2006. 313 p.
6. Cucu Vasile. Geografia populaţiei şi aşezărilor omeneşti. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1974. 404 p.
7. Surd Vasile. Geodemografie. Cluj, 1998.
8. www.statistica.md
9. www.prb.org
10. www.cia.gov/library
11. World Population Clock

LUCRAREA PRACTICĂ № 3

EVOLUȚIA NUMERICĂ A POPULAȚIEI TERREI

Competențe: de a analiza evoluția numerică a populației Terrei.

Tipul de cunoștințe	Cunoștințele integrate competenței de a analiza evoluția numerică a populației
Cunoștințe declarative	*Concepte:* populație, creștere numerică, evoluție, ritm de creștere a populației, explozie demografică
Cunoștințe atitudinale	- Analiza *corectă, completă, sistematică* a evoluției numerice a populației, respectând cerințele specificate; - utilizarea *corectă* a datelor despre populație.
Cunoștințe procedurale	- Procedura de analiză a evoluției numerice a populației Terrei în diferite perioade istorice; - procedura de analiză a factorilor care influențează evoluția numerică a populației; - procedura de analiză a datelor despre populație din tabele; - procedura de analiză a diagramelor despre populație.

Obiective

Studenții vor fi capabili:

- să analizeze evoluția numerică a populației Terrei de la apariția omului până în prezent;
- să evidențieze etapele/fazele cu cel mai mare ritm de creștere a populației mondiale;
- să identifice factorii care au determinat creșterea accentuată a populației în secolul XX;
- să analizeze evoluția numerică a populației pe regiuni geografice și țări ale lumii;
- să identifice și să interpreteze tendințele demografice recente la nivel global și regional, formulând prognoze privind evoluția numerică a populației în secolul XXI pe baza scenariilor ONU și a indicatorilor socioeconomici.

Termeni-cheie: evoluţie numerică a populaţiei, explozie demografică, ritm de creştere a populaţiei, politică demografică.

Aspecte metodologice

Creşterea populaţiei se referă la modificările care intervin în efectivul populaţiei într-o anumită perioadă, ca o consecinţă a mişcării naturale şi migratorii. În literatura de specialitate, acest termen poate fi substituit cu noțiunile: spor, excedent, deficit sau bilanţ demografic. Matematic, formula de calcul a acestui indicator este:

$$P2 = P1 + (N-M) + (I-E),$$

unde:

N – numărul născuţilor;

M – numărul decedaţilor;

I – numărul persoanelor imigrate;

E – numărul persoanelor emigrate;

P2 – numărul populaţiei la sfârşitul perioadei analizate;

P1 – numărul populaţiei la începutul perioadei de referinţă.

Modele generale ale evoluției populației

În literatura de specialitate, evoluția numerică a populației globale este explicată prin mai multe modele teoretice:

a) Modelul creșterii lente (până în sec. XVIII)

- Populația a crescut foarte lent din cauza ratelor ridicate ale mortalității.
- Evenimente precum foametea, epidemiile, mortalitatea infantilă accentuată și productivitatea agricolă redusă au menținut populația la un nivel relativ constant.

b) Modelul creșterii accelerate (sec. XVIII-XX)

- Asociat cu revoluția industrială, progresul medical și tranziția demografică.
- Mortalitatea scade brusc, natalitatea rămâne ridicată, ceea ce a determinat explozia demografică.

c) Modelul creșterii încetinite (sf. sec. XX-prezent)

- Natalitatea scade semnificativ în majoritatea țărilor, în special în cele dezvoltate.
- Populația crește în continuare, dar mult mai lent și este tot mai dependentă de regiunile cu dinamici ridicate (Africa Subsahariană, Asia de Sud).

Sarcini didactice

1. În baza datelor din tabelul 1, analizaţi evoluţia numerică a populaţiei Terrei şi constataţi ce schimbări s-au produs în evoluţia numerică a populaţiei Terrei în perioada 8000 î.H.-2025. Evidenţiaţi, printr-un organizator grafic, factorii care au determinat această evoluţie.

Tabelul 1. Evoluţia numerică a populaţiei Terrei

Anul	Numărul populaţiei (milioane locuitori)	Anul	Numărul populaţiei (milioane locuitori)
8000 î.H.	5	1950	2500
5000 î.H.	100	1960	3019
1000 d.H.	400	1970	3697
1600	486	1980	4430
1650	550	1990	5246
1700	679	1999	6000
1750	750	2001	6130
1800	950	2011	7000
1850	1250	2013	7167
1900	1650	2025	8231

Sursa: Aur N., *Geografie economică mondială*, Bucureşti, 2000; Erdeli G., Dumitrache L., *Geografia populaţiei*, Bucureşti, 2001; Matei H., Neguţ S., *Enciclopedia statelor lumii*, București: Meronia, 2003; Population Reference Bureau 2013, 2025.

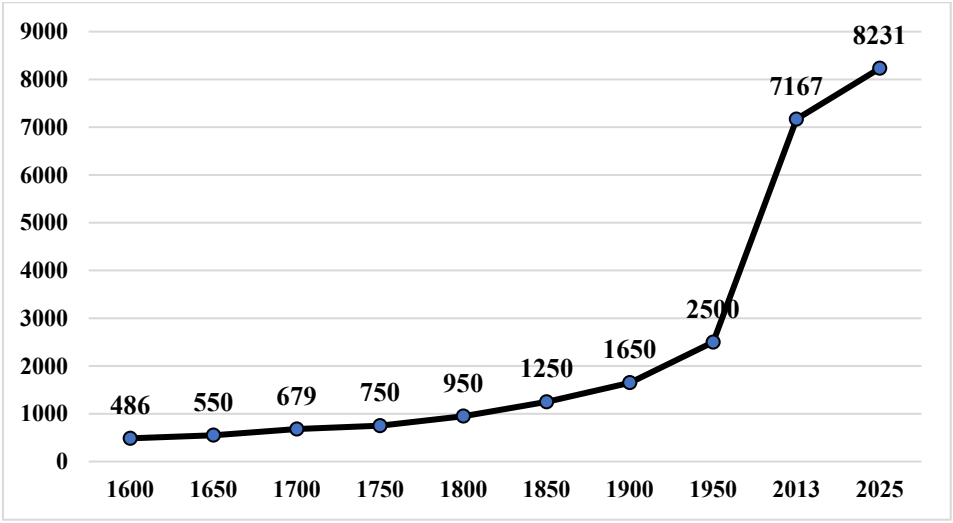

Figura 1. Evoluția numerică a populației Terrei, milioane locuitori, 1960-2025

2. Analizând datele din tabelul 2 și literatura de specialitate, explicaţi cauzele scurtării intervalelor de atingere a miliardelor de locuitori ai Terrei.

Tabelul 2. Reducerea intervalului de timp necesar adăugării fiecărui miliard de locuitori

Anii de referinţă	**1830**	**1930**	**1960**	**1976**	**1987**	**1999**	**2011**	**2023**
Interval de timp (ani)	-	100	30	15	11	12	12	12
Populaţia (miliarde)	1	2	3	4	5	6	7	8

Sursa: Erdeli G., Dumitrache L., *Geografia populaţiei*, Bucureşti, 2001; Population Reference Bureau, 2023.

3. În baza datelor din tabelul 3, analizaţi evoluţia ritmului de creştere a populaţiei mondiale şi evidenţiaţi factorii care au determinat scăderea ritmului de creştere a populaţiei după anul 1970.

Tabelul 3. Ritmul de creştere a populaţiei Terrei

Anii	**Ritmul de creştere a populaţiei (%)**
1950	1,6
1960	1,8
1970	2,0
1980	1,8
1990	1,7
2000	1,6
2010	1,4
2020	1,0
2024	0,87

4. Utilizând datele din tabelul 4, realizaţi diagrama în coloane care reflectă evoluţia numerică a populaţiei pe regiunile Terrei şi evidenţiaţi schimbările care s-au produs în cadrul regiunilor (figura 2).

Tabelul 4. Evoluţia populaţiei mondiale pe regiuni geografice (milioane locuitori)

Regiuni	**1800**	**1900**	**1950**	**2000**	**2020**	**2035**	**2050**
Mondial	978	1650	2519	6057	7837	8848	9688
Asia	630	925	1399	3672	4651	5043	5192
Africa	107	133	223	794	1372	1890	2529
Europa	208	430	548	727	744	742	731
America Latină	24	74	167	519	656	725	762

America de Nord	7	82	172	314	371	396	412
Australia și Oceania	2	6	13	31	43	52	62

Sursa: Population Reference Bureau, www.prb.org

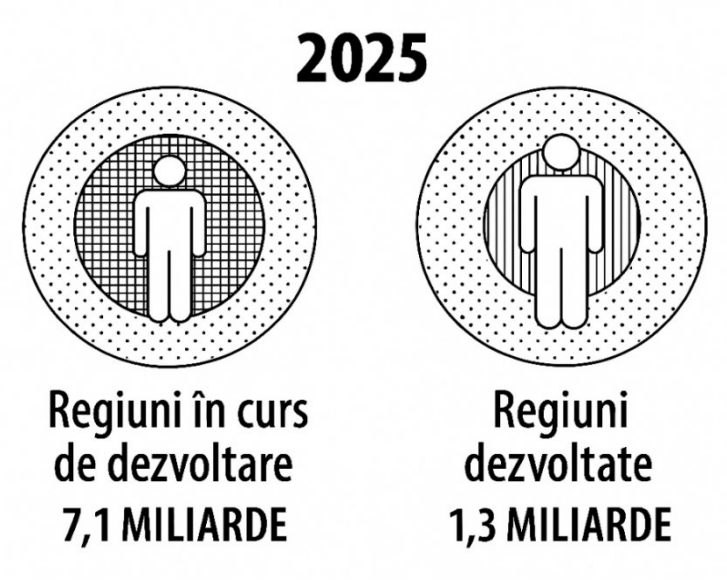

Figura 2. Inegalitatea demografică pe regiuni ale Terrei:
A) Regiuni slab dezvoltate din punct de vedere economic
B) Regiuni înalt dezvoltate din punct de vedere economic

5. Utilizând datele din tabelul 5 și figura 3, interpretați tendințele demografice la nivel global și regional, formulând prognoze privind evoluția numerică a populației în secolul XXI.

Tabelul 5. Dinamica numărului populației pe regiuni ale Terrei, conform prognozelor demografice (milioane de locuitori)

Regiunea	**2100**	**2150**	**2200**	**2250**	**2300**
Asia	7754	7126	5834	4385	3413
Africa	3502	3474	2749	2278	1911
Europa	650	507	395	307	239
America Latină	909	753	586	472	383
America de Nord	419	326	254	197	154
Australia și Oceania	51	42	32	25	20

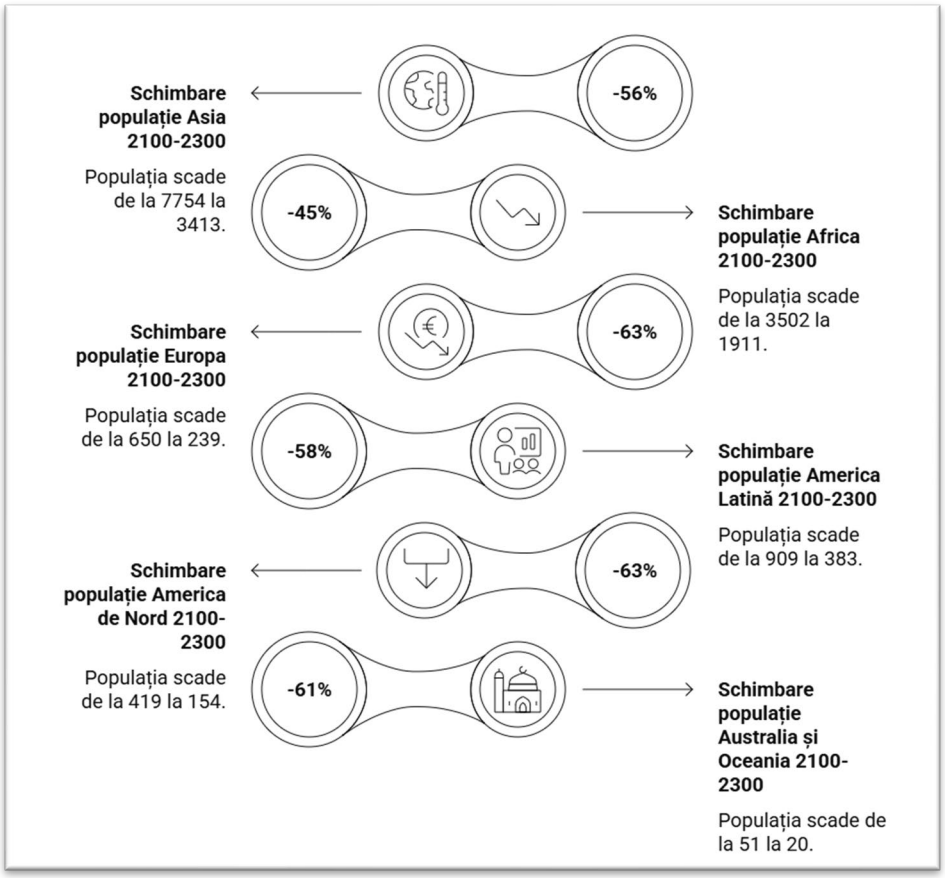

Figura 3. Prognoze demografice pe regiuni ale Terrei

6. Depuneţi pe harta-contur primele zece state de pe Terra după numărul populaţiei (tabelul 6) şi analizaţi dinamica numărului de locuitori în aceste state în perioada 1975-2100.

Tabelul 6. Primele zece state de pe Terra după numărul de locuitori

Statul	**1975**	**2000**	**Statul**	**2022**	**Statul**	**2050**	**Statul**	**2100**
China	838,8	1,27 mlrd	China	1,42	India	1,70	India	1,55
India	598,1	1,02 mlrd	India	1,41	China	1,30	China	941,0
SUA	213,6	286,0	SUA	338,0	SUA	363	Nigeria	730
Indo-nezia	130,6	212,1	Indonezia	276,0	Nigeria	401	SUA	478
Brazilia	106,2	172,1	Pakistan	236,0	Pakistan	347	Tanzani a	316

Pakistan	70,3	144,6	Brazilia	233,0	Indo-nezia	319	Pakistan	261
Nigeria	62,9	126,6	Nigeria	219,0	Brazilia	227	Indo-nezia	254
Banglad esh	78,0	131,2	Ban-gladesh	172,0	Ban-gladesh	216	Congo	212
Rusia	137,6	144,4	Rusia	145,0	Rusia	140	Filipine	178
Japonia	111,6	127,1	Mexic	128,0	Mexic		Brazilia	177

*Sursa***:** Matei H., Neguț S., *Enciclopedia statelor lumii*, București: Meronia, 2003; Population Reference Bureau.

Activitate în grup

7. Reflectaţi asupra afirmației lui S. Mehedinți: „Puterea naţiunilor creşte și scade, după cum crește și scade populația lor”. Completaţi Tabelul T și răspundeți la întrebările propuse:

- Este populația singurul factor al „puterii” unei națiuni?
- Ce rol au tehnologia, resursele, educația, politica?
- Este validă această afirmație în prezent, când multe state dezvoltate își reduc populația?

ARGUMENTE	
PRO	**CONTRA**

Activitate individuală

Elaboraţi un eseu (volum – 0,5 pagini) cu tema: „Creşterea numerică a populaţiei – una dintre marile probleme ale epocii contemporane”.

Important!

Factorii care influențează evoluția numerică a populației

Factori majori favorizanți (secolul XX)	Factori recenți de încetinire
- Dezvoltarea medicinei și a vaccinurilor	- Scăderea fertilității în majoritatea țărilor

- Revoluția „verde” în agricultură - Urbanizarea și industria - Îmbunătățirea condițiilor de igienă și nutriție - Scăderea mortalității infantile - Stabilizarea regimurilor politice	- Acces mai mare la educația femeilor - Migrație externă și internă - Mărirea costurilor de creștere a copilului - Urbanizarea accelerată - Îmbătrânirea populației

Reflecție! Autoevaluare! Metacogniție!

1. Înțelegere – modelele evoluției demografice
• Explic trecerea umanității prin cele trei modele ale evoluției demografice (lentă → accelerată → încetinită).

2. Analiză – Africa vs Europa (1950-2050)
• Compar evoluția demografică din Africa și Europa în perioada 1950-2050 după ritm, structură pe vârste și tranziție demografică.
• Identific factorii care explică diferențele regionale.

3. Evaluare – explozia demografică din secolul XX
• Evaluez dacă explozia demografică a fost inevitabilă.
• Argumentez dacă putea fi prevenită sau gestionată diferit.

4. Analiză și evaluare – riscuri și oportunități în statele cu creștere rapidă
• Analizez riscurile generate de creșterea populației în Nigeria, India sau Pakistan.
• Evaluez oportunitățile asociate acestui proces până în 2100.

5. Creație – scenarii demografice pentru secolul XXI
• Elaborez un scenariu demografic plauzibil (ONU) pentru evoluția populației globale în secolul XXI și justific ipotezele utilizate.

Evaluați-vă nivelul pe o scală de la 1 (minimum) la 5 (maximum):

Competență	1	2	3	4	5
Analiză comparativă	○	○	○	○	○
Interpretare demografică	○	○	○	○	○
Utilizare date statistice	○	○	○	○	○
Scriere academică	○	○	○	○	○
Argumentare logică	○	○	○	○	○

6. Transfer – cum aplic în viitor aceste cunoștințe?
• Notez un exemplu concret de utilizare în cariera mea pedagogică / geografică (activitate de predare, proiect, analiză aplicată).

Descoperă!

Suprapopularea

Populația lumii. Proiecție pentru anii 1801-2100

Inginerul elveţian Gustav Eichelberg descrie metaforic drumul parcurs de civilizaţia umană până în zilele noastre.

Se consideră că vârsta omenirii este de aproximativ 600.000 de ani. Să ne imaginăm evoluția umanității sub forma unei curse de maraton pe distanța de 60 km, care pornește dintr-un punct îndepărtat și se încheie în centrul unuia dintre orașele noastre, considerat ca punct de sosire.

Prin urmare, cea mai mare parte a acestei distanțe de 60 km se desfășoară pe un drum extrem de dificil, prin crânguri și păduri virgine, despre care nu avem aproape nicio informație. Abia spre capătul traseului, după 58-59 km, apar primele urme ale activității umane primitive, precum desenele rupestre din peșteri, considerate primele manifestări culturale. Abia în ultimul kilometru al traseului aceste semne devin tot mai frecvente.

Cu aproximativ 200 de metri înainte de sosire (200 m ≈ 2.000 de ani), drumul, pavat cu dale de piatră, trece pe lângă fortificațiile romane. La 100 de metri înainte de final, alergătorii sunt înconjurați de construcțiile așezărilor medievale. Mai rămân 50 de metri, apoi 10 metri. Drumul este luminat doar de torțe și de lumina slabă a lămpilor cu ulei.

Însă, în mod neașteptat, pe ultimii 5 m, se produce o transformare spectaculoasă: noaptea este inundată de lumină artificială, apar vehicule fără animale de tracțiune, zgomotul motoarelor se aude în aer, iar alergătorul uimit este orbit de reflectoare electrice, înconjurat de camere de filmat, reporteri și tehnologia modernă. Această ultimă porțiune a traseului simbolizează accelerarea fără precedent a dezvoltării umane în epoca modernă.

„Populația lumii va ajunge la 9 miliarde de oameni la mijlocul secolului XXI, urmând să crească până în anul 2100 la aproximativ 10,1 miliarde. Aceste date au fost făcute publice în urma cercetărilor realizate de Organizația Națiunilor Unite. Creșterea populației din Africa rămâne deosebit de ridicată, continentul urmând să își tripleze populația pe parcursul acestui secol: de la aproximativ 1 miliard de locuitori la 3,6 miliarde. Demografii susțin că problema creșterii explozive a populației, fenomen care a început în secolul al XX-lea, nu și-a găsit încă o soluție clară în secolul XXI. De exemplu, în Nigeria, cea mai populată țară din Africa, cu aproximativ 162 de milioane de locuitori, se estimează că populația ar putea ajunge la 730 de milioane până în anul 2100. Se ridică astfel întrebarea dacă resursele actuale ale planetei vor fi suficiente pentru a susține viața a încă un miliard de oameni nenăscuți, în condițiile existenței unor riscuri majore precum schimbările climatice, conflictele armate sau epidemiile globale."
Sursa: www.descopera.ro

Notă: Proiecțiile demografice citate aparțin unui set anterior de estimări ONU și sunt utilizate cu scop didactic, pentru evidențierea tendințelor generale ale creșterii populației mondiale.

Resurse bibliografice și web

1. Hachi Mihai, Sochircă Elena. Geografia populației. Note de curs. Chișinău: Editura ASM, 2012.
2. Groza O., Muntele I. Geografie umană generală. Note de curs. Iași, 2005.
3. Matei C. ș.a. Geografia economică și socială mondială. Vol. I. Chișinău: Evrika, 2004.
4. Negoescu B., Vlăsceanu Gh. Geografie economică. Resursele Terrei. Bucureşti: Teora, 2001.
5. Negoescu B., Vlăsceanu Gh. Terra. Geografie economică. Bucureşti: Teora, 1998.
6. Neguţ S., Vlăsceanu Gh. ș.a. Geografie economică mondială. Bucureşti: Meteor Press, 2005.
7. Джеймс П., Мартин Дж. Все возможные миры. История географических идей. Москва: Прогресс, 1988.
8. Саушкин Ю. Экономическая география: история теория, методы, практика. Москва: МГУ, 1973.

9. Sochircă V., Mamot V. Atlas: Geografia umană a lumii, clasa a XI-a. Chișinău: Pontos, 2004.
10. List of geographers. https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_geographers
11. www.statistica.gov.md
12. https://www.gapminder.org/tools
13. https://ourworldindata.org
14. https://population.un.org/wpp/
15. https://www.populationpyramid.net/

LUCRAREA PRACTICĂ № 4

DISTRIBUȚIA SPAȚIALĂ ȘI DENSITATEA POPULAȚIEI MONDIALE

Competențe: de a analiza repartiția teritorială a populației mondiale.

Tipul de cunoștințe	Cunoștințele integrate competenței de a analiza repartiția spațială a populației
Cunoștințe declarative	*Concepte:* populație, repartiție, densitate, evoluție, altitudine, distribuție, oicumena, anoicumena, suboicumena, coeficient de arealitate, distanţă medie dintre doi locuitori.
Cunoștințe atitudinale	- Analiza *corectă, completă, sistematică* a răspândirii populației, respectând cerințele specificate; - utilizarea *corectă* a datelor despre populație.
Cunoștințe procedurale	- Procedura de analiză a hărții distribuției teritoriale a valorilor densității populației; - procedura de analiză a hărții concentrărilor de populație; - procedura de analiză a factorilor care influențează repartiția populației; - procedura de analiză a datelor despre populație din tabele; - procedura de analiză a diagramelor despre populație.

Obiective

Studenții vor fi capabili:

- să definească principalele noțiuni și concepte ce țin de repartiția spațială a populației Terrei;
- să analizeze factorii care determină repartiția neuniformă a populației pe regiuni ale Terrei;
- să analizeze tendințele înregistrate în dinamica densității medii a populației la nivel mondial, pe regiuni și țări ale lumii;
- să calculeze densitatea medie a populației;
- să localizeze pe hartă regiunile cel mai dens și cel mai slab populate de pe Terra.

Termeni-cheie: densitate medie a populaţiei, oicumena, anoicumena, suboicumena, coeficient de arealitate, distanţă medie dintre doi locuitori.

Aspecte metodologice

Densitatea generală sau **medie (D)** a populaţiei caracterizează o stare de moment în cadrul teritoriului şi este determinată de rezultatul raportului dintre numărul populaţiei şi spaţiul pe care-l ocupă. Expresia matematică este dată de formula:

$$D = Np/St, \text{ locuitori/km}^2,$$

unde: Np = numărul populaţiei;
St = suprafaţa teritoriului de referinţă;
D = densitatea generală.

Glosar

Repartiţie teritorială a populaţiei – răspândire a populaţiei pe un teritoriu dat, de obicei în cuprinsul graniţelor unui stat sau al unei unităţi administrativ-teritoriale.
Populare – acţiune de ocupare a unui teritoriu de către o populaţie.
Oicumena – termen ce desemnează totalitatea arealelor permanent locuite în care sunt prezente relaţii productive şi de schimb. Este o denumire generală pentru suprafeţele locuite ale uscatului.
Suboicumena – regiune geografică unde, deşi se desfăşoară o activitate economică productivă sau de schimburi, populaţia este mai rară, iar modul de viaţă prezintă forme elementare de organizare. Exemple: regiunile polare, partea de nord a Americii de Nord, partea de nord a Siberiei, regiunile de deşert ale Saharei, Gobi etc.
Anoicumena – termen ce desemnează regiuni geografice nelocuite.
Densitatea medie a populaţiei – raport între numărul populaţiei la un moment dat şi suprafaţa teritoriului locuit de aceasta.
Densitatea populaţiei agricole – rezultă din raportarea numărului populaţiei la suprafaţa agricolă utilizată sau posibil de a fi utilizată în cadrul unităţii administrative de referinţă. Cercetătorul V. Surd utilizează aces termen cu aceeaşi conotaţie ca termenul de presiune a populaţiei asupra spaţiului agricol.

Sarcini didactice

1. Analizați evoluția repartiției populației mondiale pe marile regiuni geografice în perioada 1950-2050, utilizând datele din tabelul 1. Calculați ponderea populației la nivel de regiuni pentru anul 2050 și aplicați aceste date în realizarea

unei diagrame circulare care să ilustreze structura populației pe regiuni în anul 2022. Interpretați rezultatele obținute.

2. Utilizând datele din tabelele 2, 3 și 4, analizați distribuția populației Terrei în funcție de tipul de climă, altitudine și distanța față de mare. Evidențiați principalele tendințe ale repartiției populației la nivel global și identificați factorii favorizanți și restrictivi ai răspândirii populației, în special în raport cu altitudinea.
Pe baza analizei, formulați concluzii privind:

- tendințele în repartiția populației pe marile regiuni ale Terrei (1950-2050);
- raportul dintre regiunile cu concentrare demografică ridicată și cele slab populate.

Argumentați prin exemple:

- tipurile de climă în care se concentrează majoritatea populației;
- intervalele altitudinale cele mai favorabile locuirii;
- rolul apropierii față de mare în formarea marilor aglomerări umane.

Răspândirea populației în altitudine

Factori favorizanți	Factori restrictivi

Climă	Altitudine	Distanța față de mare

3. Analizaţi harta densităţii populaţiei pe Glob, tabelul 5 şi figura 1 şi stabiliţi regiunile şi statele cu cele mai înalte şi cele mai scăzute valori ale densităţii medii ale populaţiei.
4. Reprezentați pe harta-contur, în format digital sau tipărit, statele cu cele mai ridicate și cele mai scăzute valori ale densității populației, utilizând datele din tabelul 5 și un instrument cartografic digital (de ex.: Google My Maps, QGIS, ArcGIS Online).
5. Calculaţi densitatea medie a populaţiei Republicii Moldova, ştiind că, în urma recensământului din anul 2024, numărul populaţiei (Np) = 2409, 2 mii locuitori şi suprafaţa totală a statului (St) = 33,8 mii km².

Tabelul 1. Populația lumii pe marile regiuni ale Terrei

Regiunea	1950	2000	2022	2050 *(prognoză)*

	În %	Milioane loc.	În %	Milioane loc.	În %	Bilioane loc.	În %	Bilioane loc.
Africa	***8,8***	221	***13,1***	796	**...**	1,4	**…**	2,4
Europa	***21,7***	547	***12,0***	728	**...**	0,74	**…**	0,72
America de Nord	***6,8***	172	***5,2***	316	**...**	0,37	**…**	0,42
America Centrală și de Sud	***6,6***	167	***8,6***	520	**...**	0,65	**…**	0,74
Asia	***55,6***	1.398	***60,6***	3.680	**...**	4,7	**…**	5,3
Australia şi Oceania	***0,5***	13	***0,5***	31	**...**	0,04	**…**	0,06
Mondial	***100***	2518,0	***100***	6071,0	***100***	7,9	**100**	9,7

Tabelul 2. Repartiţia populaţiei în funcţie de tipul de climat

Climat	% din suprafaţa uscatului	% din populaţia mondială	Densitate medie
Rece	8,9	-	-
Temperat continental-uscat	39,1	26,9	12,8
Temperat oceanic ploios	6,5	20,7	60,3
Mediteraneean	2,0	4,4	41,1
Deşertic	13,2	1,4	1,9
Subtropical umed	8,4	27,6	61,1
Subtropical uscat	13,8	10,7	14,4
Tropical umed	8,1	8,0	18,4

Sursa: Erdeli G., Dumitrache L., *Geografia populaţiei*, Bucureşti, 2001.

Tabelul 3. Distribuţia populaţiei în funcţie de altitudine (în %)

Regiunea	Altitudinea faţă de nivelul mării (m)					
	<200	200-800	800-1.000	1.000-1.500	1.500-2.000	>2.000
Europa	68,8	23,5	7,2	0,5	-	-
Asia	56,5	23,5	11,7	4,9	2,5	0,9
Africa	32,5	24,1	20,8	13,8	6,9	2,0
America de Nord	46,9	33,3	7,9	4,1	4,0	3,8
America de Sud	42,3	15,0	22,8	4,7	4,2	11,0
Australia şi Oceania	72,9	17,8	8,4	0,9	-	-
Total	56,2	24,0	11,6	4,4	2,3	1,5

Sursa: Erdeli G., Dumitrache L., *Geografia populaţiei*, Bucureşti, 2001.

Tabelul 4. Distribuţia spaţială a populaţiei în funcţie de distanţa faţă de mare

Regiunea	Ponderea populaţiei în raport cu distanţa faţă de mare (în %)				
	0-50 km	50-200 km	200-500 km	500-1000 km	>1.000 km
Europa	20,1	25,8	30,3	11,9	2,9
Asia	27,1	20,2	21,9	19,9	10,9
Africa	18,1	27,0	18,6	23,5	12,8
America de Nord	31,5	19,8	20,1	18,5	10,1
America de Sud	24,4	38,4	27,9	9,0	0,3
Australia şi Oceania	70,1	15,8	4,9	0,8	-
Total	27,6	22,7	23,5	17,7	8,6

Sursa: Erdeli G., Dumitrache L., *Geografia populaţiei*, Bucureşti, 2001.

Tabelul 5. Statele cu cele mai înalte şi cele mai scăzute valori ale densităţii medii ale populaţiei, 2025

Statele cu cele mai înalte valori ale densităţii medii ale populaţiei, loc./km²		Statele cu cele mai scăzute valori ale densităţii medii ale populaţiei, loc./km²	
Monaco	19.361	Mauritania	5
Singapore	8.019	Canada	4
Bahrain	2.182	Libia	4
Maldive	1.802	Botswana	4
Malta	1.642	Guyana	4
Bangladesh	1.265	Surinam	4
Vatican	924	Islanda	4
Barbados	668	Australia	3
Liban	667	Namibia	3
Mauritius	624	Mongolia	2

Sursa: World Population Review, https://worldpopulationreview.com/country-rankings/countries-by-density

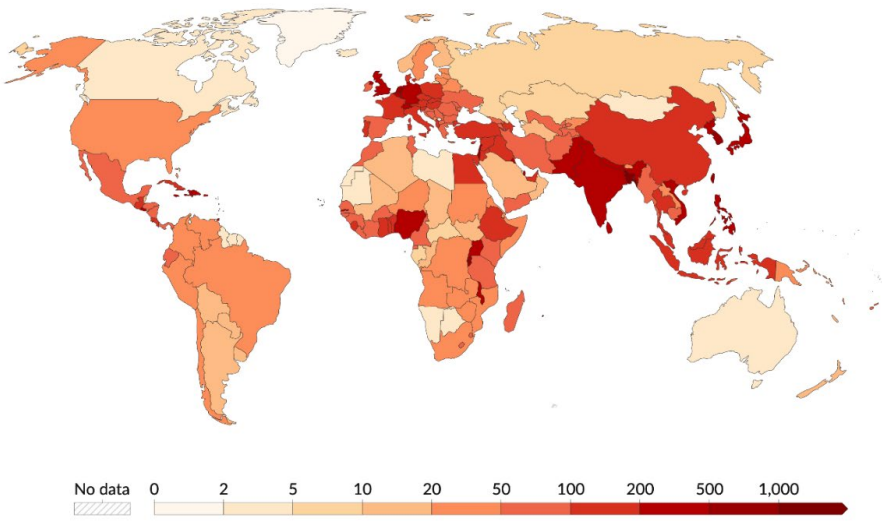

Figura 1. Repartiția spațială a populației Terrei, loc./km^2
Sursa: https://ourworldindata.org/grapher/population-density

Descoperă!

„Fiinţa omenească s-a întins de la un pol până la celălalt, ocupând toate zonele (măcar sporadic). S-a suit pe munţi până la înălţimile unde pluteşte condorul; ca aviator, a întrecut şi păsările, depăşind în atmosferă chiar picurile cele mai semeţe; s-a coborât apoi în peşterile cele mai adânci, pătrunzând cu minele sale până la 1.500 m, adică mai jos decât orice altă vietate. Totodată, nu numai cantitativ (ca număr) şi ca întindere în spaţiu, dar şi punct de vedere al legăturilor strânse cu tot restul biosferei, omul ocupă un loc de căpetenie în economia întregii biosfere.” (Simion Mehedinţi, *Terra – introducere în geografie ca ştiinţă*. Bucureşti, 1936)
https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/wld/world/population-density

Activitate individuală

Analizați evoluția densității populației Republicii Moldova în perioada 1900-2025, utilizând date statistice din surse oficiale (de exemplu: Biroul Național de Statistică, Banca Mondială, ONU, Eurostat). Prezentați rezultatele sub formă de grafic sau tabel și formulați concluzii privind principalele tendințe observate.

Reflecție! Autoevaluare! Metacogniție!

1. Înțelegere – repartiția spațială a populației
   - Ce am învățat nou despre repartiția spațială a populației lumii?
2. Analiză – dificultăți
   - Care lucru a fost cel mai dificil pentru mine în această lucrare practică (hărți, tabele, calcule de densitate, interpretarea factorilor etc.) și de ce?
3. Aplicare – strategii de lucru
   - Ce strategie de lucru m-a ajutat cel mai mult (schițe, scheme, subliniere, compararea tabelelor, desenarea hărților)?
4. Evaluare – atenție și acuratețe în interpretare
   - La ce trebuie să fiu mai atent(ă) data viitoare când interpretez hărți și tabele demografice?
5. Creație – conexiuni interdisciplinare
   - Cum se leagă această temă de alte discipline pe care le studiez (geografia ramurilor economiei mondiale, geografia resurselor naturale, geografia mediului)?

Îmi evaluez nivelul de competență pe o scală de la 1 (minimum) la 5 (maximum).

Competență	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
Analiză comparativă	○	○	○	○	○
Interpretare demografică	○	○	○	○	○
Utilizare date statistice	○	○	○	○	○
Scriere academică	○	○	○	○	○
Argumentare logică	○	○	○	○	○

6. Transfer – cum aplic în viitor aceste cunoștințe?
   - Notez un exemplu concret de utilizare în cariera mea pedagogică / geografică (activitate de predare, proiect, analiză aplicată).

Resurse bibliografice și web

1. Hachi Mihai, Sochircă Elena. Geografia populației. Note de curs. Chișinău: Editura AȘM, 2012.

2. Ilieş Alexandru, Staşac Marcu. Studiul geografic al populaţiei. Oradea: Editura Universităţii din Oradea, 2005. 186 p.
3. Ilinca Nicolae. Geografia umană. Populaţia şi aşezările. București: CD Press, 2008. 360 p.
4. Erdeli George, Dumitrache Liliana. Geografia populaţiei. București: Corint, 2001. 288 p.
5. Ungureanu Alexandru, Muntele Ionel. Geografia populaţiei. Iași: Sedcom Libris, 2006. 313 p.
6. Cucu Vasile. Geografia populaţiei şi aşezărilor omeneşti. București: Editura Didactică şi Pedagogică, 1974. 404 p.
7. Surd Vasile. Geodemografie. Cluj, 1998.
8. www.statistica.md
9. UN 2010 World Population and Housing Census Programme
10. UN Census Knowledge Database
11. UNFPA Census Portal
12. U.S. Census Bureau
13. International database
14. World Population Clock

LUCRAREA PRACTICĂ № 5

MIȘCAREA NATURALĂ A POPULAȚIEI

Competențe: de a analiza mișcarea naturală a populației pe baza datelor statistice și a indicatorilor demografici.

Tipul de cunoștințe	Cunoștințele integrate competenței de a analiza mișcarea naturală a populației
Cunoștințe declarative	*Concepte:* dinamică, evoluție, mișcarea naturală a populației, fertilitatea populației, rata de fecunditate, natalitate, rată de natalitate, rată de nupțialitate, rată de divorțialitate, mortalitate, morbiditate, mortalitate generală medie, rata mortalității, mortalitate infantilă, rata mortalității infantile, reproducere umană, evoluție demografică.
Cunoștințe atitudinale	- Analiza *corectă, completă, sistematică* a mișcării naturale a populației, respectând cerințele specificate; - utilizarea *corectă* a datelor despre populație.
Cunoștințe procedurale	- Procedura de analiză a hărților despre populație; - procedura de analiză a factorilor care influențează mișcarea naturală a populației; - procedura de calcul a unor indicatori ai mișcării naturale a populației; - procedura de analiză a datelor despre populație din tabele și texte; - procedura de analiză a diagramelor despre populație.

Obiective

Studenții vor fi capabili:

- să definească principalele noțiuni și concepte ce țin de mişcarea naturală a populaţiei Terrei;
- să analizeze factorii care influenţează mişcarea naturală a populaţiei;
- să analizeze tendințele înregistrate în evoluţia natalităţii şi mortalităţii populaţiei Terrei;
- să analizeze principalii indicatori ai mişcării naturale a populaţiei (rata natalităţii, rata mortalităţii, rata fertilităţii, rata mortalităţii infantile) la nivel mondial, pe regiuni geografice şi state.

Termeni-cheie: mișcare naturală a populației, natalitate, fertilitate, mortalitate, mortalitate infantilă, bilanț natural, tranziție demografică, politică demografică.

Mișcarea naturală a populației nu este doar un set de cifre – este oglinda societății. Ea reflectă nivelul de dezvoltare, politicile publice, accesul la sănătate, rolul femeii în societate și transformările culturale profunde. Explorând hărțile, graficele și simulările interactive recomandate, puteți observa cum se schimbă lumea în timp real și cum natalitatea, mortalitatea și fertilitatea modelează viitorul demografic al planetei.

Sarcini didactice

1. Utilizând datele din tabelul 1, construiți și analizați graficul „Evoluția ratei natalității populației în marile regiuni ale Terrei (1960-2025)". Evidențiați principalele tendințe ale evoluției natalității și identificați:
   - regiunile care au înregistrat cele mai accentuate scăderi ale natalității;
   - regiunile care mențin valori ridicate ale natalității și posibile consecințe demografice asociate.
   - evaluați gradul de sustenabilitate al modelului demografic al Africii, caracterizat prin natalitate ridicată, în raport cu resursele disponibile, nivelul educației și infrastructura socioeconomică.

2. Realizați o hartă digitală interactivă (ex.: Google My Maps / ArcGIS Online) în care să marcați statele cu cele mai ridicate și cele mai scăzute valori ale ratei totale de fertilitate, pe baza datelor din tabelul 3.

3. Analizând datele din tabelele 2 și 4, explicați cauzele reducerii fertilității în unele state și regiuni subdezvoltate în perioada 1960-2024. Evidențiați diferențele regionale dintre Asia, Africa și America Latină și analizați rolul proceselor de modernizare, urbanizare, al nivelului de educație și al accesului femeilor la piața muncii.

4. Utilizând datele din tabelul 4, construiţi şi analizaţi graficul „Evoluţia ratei mortalităţii în regiunile mari ale Terrei în perioada 1980-2024" şi evidenţiaţi tendinţele în evoluţia ratei mortalităţii în perioada respectivă.

5. Reflectați asupra paradoxului demografic: „De ce unele dintre cele mai bogate țări au natalitate foarte scăzută?"

Tabelul 1. Rata natalității populației în regiunile mari ale Terrei în perioada 1960-2025 (la 1.000 de locuitori)

	1960-1964	**1970-1974**	**1980-1984**	**1990-1995**	**1996-2000**	**2000-2005**	**2005-2010**	**2020-2025**
Mondial	34,8	31,5	27,5	25	25	22,2	20,0	17,8
Europa	18,7	16,1	14,1	12	11,6	11,2	11,0	10,8
Asia	38,7	34,8	27,7	25	25,2	21,5	20,6	16,4
Africa	47,9	46,2	45,6	41	41,9	37,2	31,0	28,9
America	32,3	27,2	26,2	21	22,5	17,9	15,0	15,1
Australia	26,7	24,8	21,4	19	19,2	13,9	12,0	13,5

Sursa: Erdeli G., Dumitrache L., *Geografia populației*, București, 2001; Matei C. ș.a. *Geografia economică şi socială mondială*, Chișinău, 1999; Population Reference Bureau, 2025.

Tabelul 2. Rata fertilităţii în unele state şi regiuni subdezvoltate, 1960-2024

Regiunea	1960 (copii/femeie)	1995 (copii/femeie)	1995-2000 (copii/femeie)	2013 (copii/femeie)	2024 (copii/femeie)
Asia de Est	**5,3**	**1,9**	**1,7**	**1,5**	**1,0**
China	5,9	1,9	1,8	1,5	1,0
Asia de Sud	**6,1**	**3,7**	**3,3**	**2,6**	**2,2**
India	5,8	3,4	3,1	2,4	2,0
Afghanistan	7,0	6,3	6,9	5,4	4,8
Africa	**6,7**	**5,8**	**5,0**	**4,8**	**4,1**
Egipt	7,1	3,4	3,4	3,0	2,6
Nigeria	6,9	5,9	5,1	6,0	4,5
America Latină	**5,9**	**2,8**	**2,7**	**2,2**	**1,7**
Brazilia	6,2	2,6	2,2	1,8	1,6
Guatemala	6,8	4,9	4,9	3,9	2,4

Sursa: Erdeli G., Dumitrache L., *Geografia populaţiei*, Bucureşti, 2001; Population Reference Bureau, 2025.

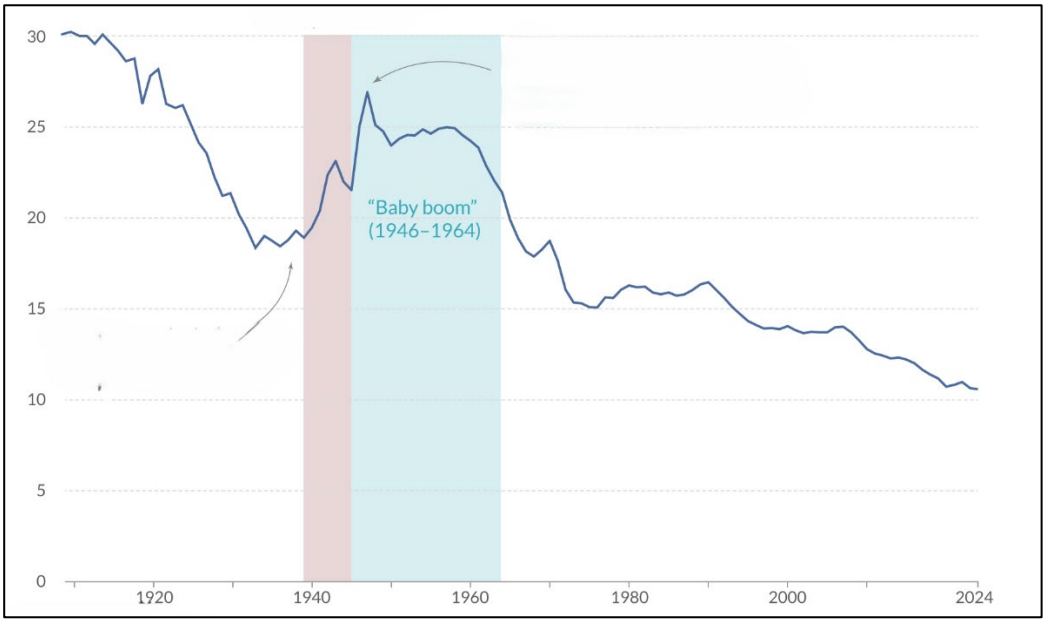

Figura 1. Evoluția ratei natalității la nivel mondial în perioada 1920-2024

Tabelul 3. Statele cu cele mai înalte şi cele mai scăzute valori ale ratei totale de fertilitate, 2024

Statele cu cele mai înalte valori ale ratei totale de fertilitate, copii/femeie de vârstă fertilă		Statele cu cele mai joase valori ale ratei totale de fertilitate, copii/femeie de vârstă fertilă	
Republica Centrafricană	6.4	Coreea de Sud	0.7
Niger	6.1	Puerto Rico	0.9
Chad	6.1	Ucraina	1.0
Congo, Rep. Dem.	6.1	Taiwan	1.0
Somalia	6.1	Singapore	1.1
Mali	5.7	Spania	1.1
Mauritania	5.2	China	1.2
Angola	5.1	Barbados	1.3
Mozambic	4.9	Polonia	1.3
Tanzania	4.7	Albania	1.3

Sursa: Population Reference Bureau, 2025.

Tabelul 4. Rata mortalităţii în regiunile mari ale Terrei în perioada 1980-2024 (la 1.000 de locuitori)

	1980	**1995**	**2001**	**2006**	**2024**
Mondial	11	9,3	9,5	8	8
Africa	17	13,7	14,0	14	9
America de Sud	8	7,1	8,9	6	7
America de Nord	9	7,8	9,0	9	9
Europa	11	11,2	12,0	12	11
Asia	9,5	8,4	8,0	7	7
Australia şi Oceania	8	7,8	7,5	11	7

Sursa: Erdeli G., Dumitrache L., *Geografia populaţiei*, Bucureşti, 2001; Population Reference Bureau, 2025.

Tabelul 5. Dinamica ratei mortalității infantile pe regiuni ale Terrei

Regiunea	**1950**	**1980**	**2000**	**2010**	**2020**
Mondial	155	78	56	46	29
Africa	179	105	88	76	47
America de ord	29	11	7	6	5
America de Sud	126	54	31	22	14
Asia	180	83	55	41	23
Europa	72	18	9	6	4
Australia şi Oceania	69	29	28	21	15

Activitate individuală

Realizați o prezentare digitală (format PowerPoint, Google Slides sau Canva), care să evidențieze principalele aspecte ale politicii demografice aplicate în China între anii 1950-2011, utilizând informații documentate din surse credibile și materiale vizuale relevante. În elaborarea prezentării, respectaţi următorul algoritm logic:

- Introducere – motivația alegerii temei și importanța subiectului;
- Context istoric – situația demografică a Chinei înainte de 1979;
- Politica „unicului copil” – scopuri, măsuri, implementare;
- Efecte pozitive și negative – analiză comparativă, grafice;
- Reforme și schimbări după 2000 – relaxarea politicii demografice;
- Concluzii – lecții, consecințe, prognoze demografice;
- Bibliografie – minimum 5 surse, inclusiv digitale.

Miniinvestigații (pentru portofoliu)

1. Alegeți două țări cu fertilitate foarte joasă (≤1,3) și investigați:
   – De ce a scăzut fertilitatea?
   – Ce măsuri au luat guvernele?
   – Ce nu a funcționat?
2. Comparați mortalitatea infantilă în două state africane și două state europene. Ce diferențe structurale explică aceste valori?
3. Alegeți o pandemie istorică (Ciuma, Gripa spaniolă, COVID-19). Analizați impactul asupra mortalității.

Reflecție! Autoevaluare! Metacogniție!

---

1. Înțelegere – politici și modele demografice
• Care sunt cele mai importante învățăminte din politica „unicului copil” aplicată în China?
• Care este relația dintre mortalitatea infantilă și nivelul de dezvoltare?

2. Analiză – intervenții demografice și factori culturali
• Ce riscuri apar atunci când un stat intervine agresiv în comportamentul reproductiv al populației?

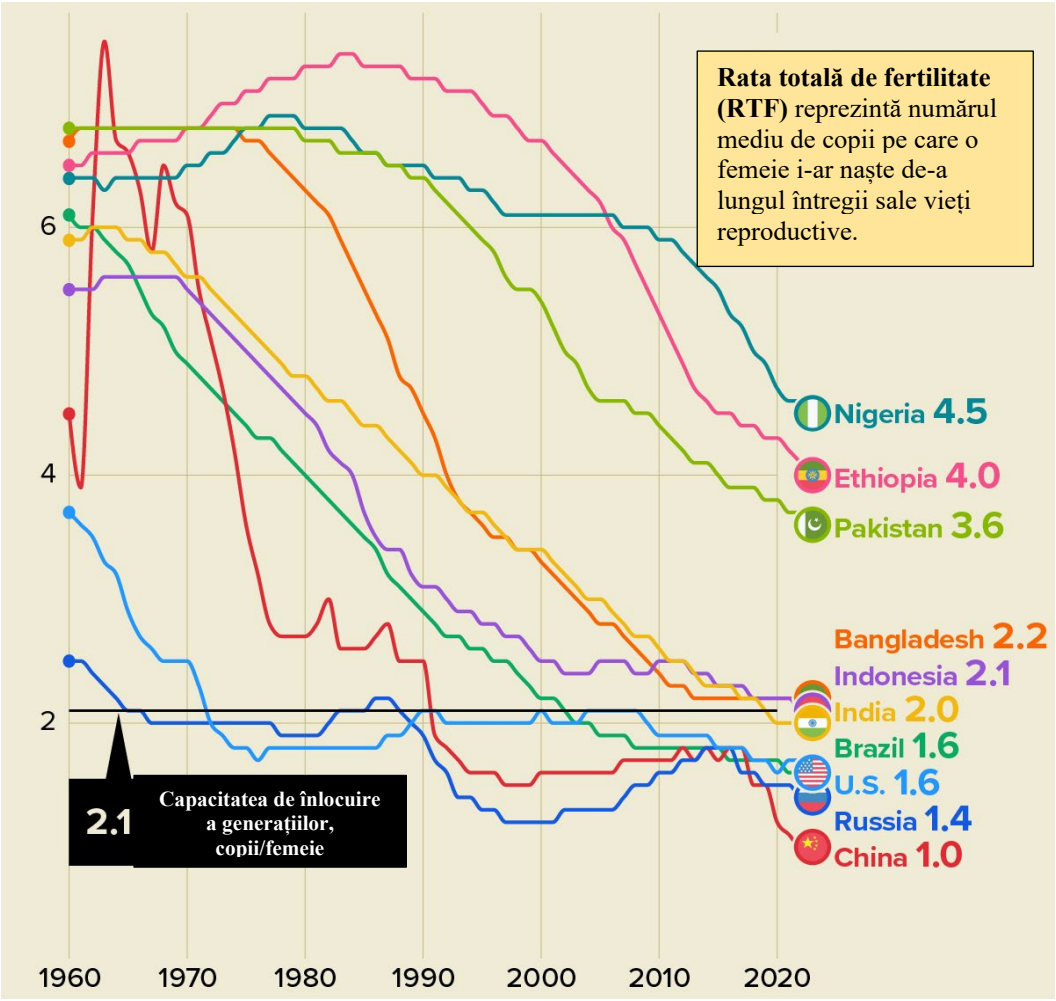

Figura 2. Rata totală de fertilitate (copii/femeie de vârstă fertilă) în cele mai mari țări după suprafață în perioada 1960-2020

• În ce fel schimbările culturale influențează mișcarea naturală a populației mai mult decât indicatorii economici?

3. Evaluare – politici pentru fertilitate joasă

• Ce măsuri alternative ar putea fi mai eficiente în țările cu fertilitate foarte scăzută (Coreea de Sud, Spania, China)?

• Dacă ați putea recomanda un set de politici demografice pentru un stat cu natalitate scăzută, care ar fi acestea?

4. Creație – tranziția demografică în experiența personală

• Cum se vede tranziția demografică în viața dvs. personală, în familia dvs. sau în comunitatea din care proveniți?

Îmi evaluez nivelul de competență pe o scală de la 1 la 5.

Competență	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
Analiză comparativă	○	○	○	○	○
Interpretare demografică	○	○	○	○	○
Utilizare date statistice	○	○	○	○	○
Scriere academică	○	○	○	○	○
Argumentare logică	○	○	○	○	○

5. Transfer – cum aplic în viitor aceste cunoștințe?
• Notez un exemplu concret de utilizare în cariera mea pedagogică / geografică (activitate de predare, proiect, analiză aplicată).

_____

Resurse bibliografice și web

1. Hachi Mihai, Sochircă Elena, Geografia populației. Note de curs. Editura AȘM, Chișinău, 2012.
2. Ilieş Alexandru, Staşac Marcu, Studiul geografic al populaţiei. Editura Universităţii din Oradea, Oradea, 2005. 186 p.
3. Ilinca Nicolae, Geografia umană. Populaţia şi aşezările. Editura CD Press, Bucureşti, 2008. 360 p.
4. Erdeli George, Dumitrache Liliana, Geografia populaţiei. Editura Corint, Bucureşti, 2001. 288 p.
5. Ungureanu Alexandru, Muntele Ionel, Geografia populaţiei. Editura Sedcom Libris, Iaşi, 2006. 313 p.
6. Cucu Vasile, Geografia populaţiei şi aşezărilor omeneşti. Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1974. 404 p.
7. Surd Vasile, Geodemografie. Cluj, 1998
8. www.statistica.md
9. UN 2010 World Population and Housing Census Programme
10. UN Census Knowledge Database
11. UNFPA Census Portal
12. U.S. Census Bureau
13. International database
14. World Population Clock

LUCRAREA PRACTICĂ № 6

TRANZIȚIA DEMOGRAFICĂ ȘI MODELE DE EVOLUȚIE A POPULAȚIEI TERREI

Competențe: de a analiza bilanțul natural și tranziția demografică a populației.

Tipul de cunoștințe	Cunoștințele integrate competenței de a analiza bilanțul natural al populației și tranziția demografică a populației Terrei
Cunoștințe declarative	*Concepte:* bilanț natural al populației, spor natural, deficit natural, tranziție demografică, regim demografic, explozie demografică, comportament demografic, politică demografică, evoluție, mișcarea naturală a populației, rata bilanțului natural.
Cunoștințe atitudinale	- Analiza *corectă, completă, sistematică* a bilanțului natural al populației, al procesului de tranziție demografică, respectând cerințele specificate; - utilizarea *corectă* a datelor despre populație.
Cunoștințe procedurale	- Procedura de analiză a hărților despre populație; - procedura de analiză a factorilor care influențează mișcarea naturală a populației; - procedura de calcul a unor indicatori ai mișcării naturale a populației; - procedura de analiză a datelor despre populație din tabele și din texte; - procedura de analiză a diagramelor despre populație.

Obiective

***Studenții vor fi capabili**:*

- să definească principalele noțiuni și concepte ce țin de tranziția demografică a populației;
- să analizeze evoluția în dinamică a bilanțului natural al populației la nivel mondial, pe regiuni și state ale lumii;
- să evidențieze tipurile de bilanț natural și factorii care influențează valorile acestui coeficient;
- să analizeze procesul de tranziție demografică și particularitățile specifice fiecărei faze a tranziției demografice.

Termeni-cheie: mișcare naturală a populației, bilanț natural, spor natural, deficit natural, natalitate, mortalitate, tranziție demografică, politică demografică.

Tranziția demografică este una dintre cele mai profunde transformări din istoria omenirii. Ea schimbă nu doar numărul populației, ci și structura societății, ritmul economiei, rolul familiei și perspectivele geopolitice ale statelor. Explorând graficele, hărțile interactive și proiecțiile globale, puteți înțelege cum a trecut lumea de la mortalitate ridicată la populații îmbătrânite și de ce viitorul demografic al planetei este atât de diferit de trecut.

Aspecte metodologice

Rata bilanțului natural – diferența dintre rata natalității și cea a mortalității.
Bn = Nvii – M
În funcție de diferența dintre natalitate și mortalitate, bilanțul natural poate fi:
- pozitiv, N > M, spor natural/excedent natural;
- egal cu zero, N = M;
- negativ, N < M, deficit natural.

Creșterea demografică zero survine atunci când nașterile și imigrația egalează decesele și emigrația. O populație care atinge rata de înlocuire nu înregistrează neapărat o creștere zero. O populație tânără va continua să crească pentru câteva generații pe măsură ce persoanele tinere trec prin perioada fertilă.

Modele teoretice relevante pentru tranziția demografică

1. Modelul clasic Notestein (4 faze), specific Europei Occidentale, SUA.

2. Modelul extins (5 faze) – inclusiv faza demografică postmodernă

Faza V este caracterizată de:

- fertilitate sub nivelul de înlocuire (< 2,1);
- îmbătrânire accelerată;
- bilanț natural negativ;
- creștere dependentă de migrație.

3. Modelul demografic al „fertilității foarte joase" (lowest-low fertility)
(> 0,7 – 1,3 copii/femeie), prezent în Coreea de Sud, Singapore, Italia, Spania etc.

Instrumente metodologice în analiza tranziției demografice

Analiza seriilor de timp pentru rata natalității și mortalității.
Metoda cohortelor, utilizată pentru identificarea patternurilor de fertilitate pe generații.
Metoda transversală, pentru analiza unui an specific.
Utilizarea tabelelor de viață – analiză fină a mortalității.

Standardizarea ratelor – compararea corectă între țări cu structuri pe vârste diferite.
Modele de proiecție demografică (ONU, Eurostat, US Census Bureau).

Tipuri de regimuri demografice

1. Regim demografic tradițional
Natalitate ridicată, mortalitate ridicată → creștere aproape zero.
2. Regim demografic de tranziție
Natalitate ridicată + mortalitate în scădere → creștere accelerată (explozie demografică).
3. Regim demografic modern
Natalitate scăzută + mortalitate scăzută → creștere redusă.
4. Regim demografic postmodern
Natalitate foarte scăzută (lowest-low) + populație îmbătrânită → spor natural negativ.

Sarcini didactice

1. Analizați mișcarea naturală în unele state cu nivel diferit de dezvoltare economică, în perioada 1950-2025 (tabelul 1). Calculați rata bilanțului natural în fiecare an din tabel pentru fiecare stat.

Tabelul 1. Mișcarea naturală a populației în state cu nivel diferit de dezvoltare economică, în %

		State înalt dezvoltate din punct de vedere economic			State mediu dezvoltate din punct de vedere economic			State în curs de dezvoltare	
		Marea Britanie	Franța	Suedia	Tunisia	Bulgaria	Mexic	Angola	Somalia
Rata natalității	**1950**	15,9	19,5	15,5	30,8	-	44,1	-	-
	1955	16,4	18,4	14,5	42,8	-	44,9	-	-
	1960	17,5	18,7	13,7	50,6	17,8	45,7	54,5	47,6
	1965	18,3	17,8	15,9	44,3	15,3	45,0	53,8	47,1
	1970	16,2	16,7	13,7	36,2	16,3	43,4	52,3	46,4
	1975	12,4	15	12,6	37,5	16,6	39,7	51,9	45,6
	1980	13,4	14	11,6	36,1	14,5	33,8	52,5	45,6
	1985	13,3	14,2	11,8	32,0	13,3	30,1	52,9	46,7
	1990	13,9	13,4	14,5	25,2	12,1	28,2	52,5	48,4
	1995	12,6	12,8	11,7	20,8	8,6	26,5	51,6	49,7
	2000	11,5	13,3	10,2	17,1	9	24,1	50,4	48,6

	2005	12	13	11	17	9,2	23	49,2	46,7
	2010	12,9	12,9	12,3	18,6	10,2	19,5	46,3	45
	2020	10	11	11	16	9	17	39	44
	2025	10	10	9	14	9	16	38	43
Rata mortalității	**1950**	*11,7*	*12,7*	*10,7*	*8,7*	-	*15,4*	-	-
	1955	*11,7*	*11,4*	*11,2*	*8,6*	-	*12,5*	-	-
	1960	*11,5*	*11,4*	*10*	*22,2*	*8,1*	*12,3*	*32,3*	*26,7*
	1965	*11,8*	*10,6*	*11,6*	*18,7*	*8,2*	*10,8*	*29,8*	*24,8*
	1970	*11,9*	*10,6*	*11,6*	*14,3*	*9,1*	*9,9*	*27,4*	*23,0*
	1975	*11,8*	*10,4*	*10,7*	*10,9*	*10,3*	*8,2*	*25,3*	*21,4*
	1980	*11,7*	*10,2*	*11*	*8,4*	*11,1*	*6,8*	*24,3*	*19,9*
	1985	*11,9*	*9,8*	*11,3*	*6,8*	*11,4*	*5,9*	*23,8*	*19*
	1990	*11,2*	*9,3*	*11,1*	*5,6*	*12,4*	*5,4*	*23,4*	*19,8*
	1995	*11,1*	*9,1*	*11*	*5,8*	*13,6*	*4,9*	*22,3*	*18,5*
	2000	*10,3*	*8,9*	*10,5*	*5,6*	*14,1*	*4,6*	*19,4*	*15,6*
	2005	*10*	*8,5*	*10,2*	*6*	*14,6*	*5*	*16,6*	*14,3*
	2010	*9*	*8,5*	*9,6*	*5,7*	*14,9*	*4,4*	*14,8*	*13,0*
	2020	*10*	*10*	*9*	*8*	*22*	*5*	*8*	*12*
	2025	*10*	*9*	*9*	*6*	*16*	*6*	*7*	*10*
Bilanțul natural	**1950**	…	…	…	…	…	…	…	…
	1955	…	…	…	…	…	…	…	…
	1960	…	…	…	…	…	…	…	…
	1965	…	…	…	…	…	…	…	…
	1970	…	…	…	…	…	…	…	…
	1975	…	…	…	…	…	…	…	…
	1980	…	…	…	…	…	…	…	…
	1985	…	…	…	…	…	…	…	…
	1990	…	…	…	…	…	…	…	…
	1995	…	…	…	…	…	…	…	…
	2000	…	…	…	…	…	…	…	…
	2005	…	…	…	…	…	…	…	…
	2010	…	…	…	…	…	…	…	…
	2020	…	…	…	…	…	…	…	…
	2025	…	…	…	…	…	…	…	…

În baza datelor din tabelul 1, răspundeți la următoarele întrebări:

În ce perioadă de timp se înregistrează o scădere accentuată a natalității în categoriile de state indicate în tabel?

Prin ce se explică scăderea natalității în diferite perioade de timp în diferite categorii de state? Ce factori determină reducerea mai lentă a ratei natalității în statele în curs de dezvoltare?

Cum s-au modificat valorile ratei natalității în ultimii 40 de ani în țările respective?

În ce perioadă de timp se înregistrează scăderea accentuată a mortalității în categoriile de state indicate în tabel?

Prin ce se explică creșterea ușoară a ratei mortalității în ultimii ani în unele state?

Evidențiați tendința generală caracteristică pentru toate țările în evoluția mișcării naturale a populației.

Cum s-au schimbat valorile bilanțului natural în țările slab dezvoltate? Care este tendința de evoluție pentru ultimele decenii?

2. Analizaţi schema ce reflectă procesul de tranziţie demografică şi stabiliţi fazele de tranziţie în diferite regiuni şi ţări ale lumii, studiind literatura de specialitate (figurile 1, 2 și 3).

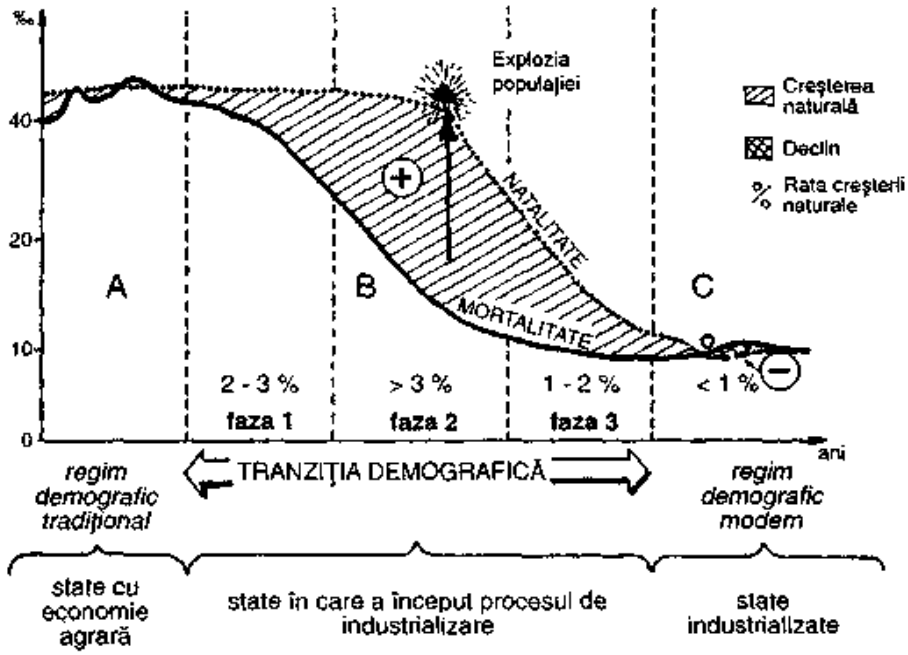

Figura 1. Procesul de tranziţie demografică

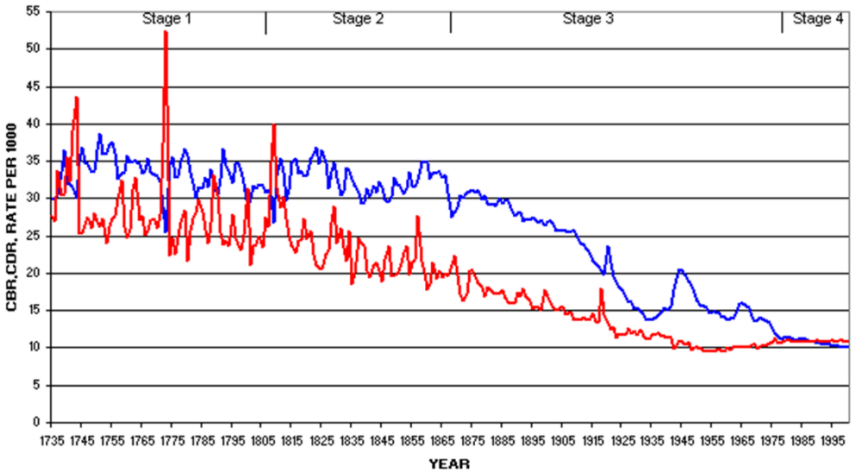

Figura 2. Tranziția demografică în Suedia

(albastru – rata natalității, roșu – rata mortalității)

Sursa: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Demographic_change_in_Sweden_1735-2000.png

3. Studiind literatura de specialitate, figura 1 și tabelul 2, completați tabelul 3 (valorile ratei natalității, mortalității și ale bilanțului natural, a se indica conform figurii 1).

Tabelul 2. Tranziția demografică în Finlanda

Stadiul I	Rata de natalitate și mortalitate ridicate – creștere zero sau deloc (Finlanda între 1785-1790)
	Rata de natalitate: 38 %
	Rata de mortalitate: 32 %
	Rata de creștere naturală: 0,6 %
Stadiul II	Rata de natalitate ridicată și de mortalitate în scădere – creștere ridicată (Finlanda între 1825-1830)
	Rata de natalitate: 38 %
	Rata de mortalitate: 24 %
	Rata de creștere naturală: 1,4 %
Stadiul III	Rata de natalitate în scădere și de mortalitate relativ scăzută – creștere înceată (Finlanda între 1910-1915)
	Rata de natalitate: 29 %
	Rata de mortalitate: 17 %
	Rata de creștere naturală: 1,2 %
Stadiul IV	Rate scăzute de natalitate și mortalitate – creștere foarte scăzută (Finlanda în 1996)
	Rata de natalitate: 12 %
	Rata de mortalitate: 10 %
	Rata de creștere naturală: 0,2 %

Tabelul 3. Fazele procesului de tranziție demografică

Faza	Rata natalității	Rata mortalității	Bilanț natural	Cauze	Efecte	Categorii de state
Regim demografic traditional	…	…	…	…	…	…
Faza 1	…	…	…	…	…	…
Faza 2	…	…	…	…	…	…
Faza 3	…	…	…	…	…	…
Regim demografic modern	…	…	…	…	…	…

Glosar

Reproducere a populaţiei – proces de schimbare a generaţiilor care se realizează prin mişcarea naturală şi mişcarea mecanică.
Procese demografice – procese care determină schimbarea numărului, densităţii şi structurii populaţiei.
Reproducere lărgită – situaţie în care generaţia născută este numeric mai mare decât cea decedată.
Reproducere îngustă – situaţie în care generaţia născută este numeric mai mică decât cea decedată.
Reproducere simplă – situaţie în care generaţia care se naşte, numeric, nu se deosebeşte esenţial de cea care decedează.

Important!

Factori ai scăderii mortalității	Factori ai scăderii natalității	Factori ai stagnării sau creșterii mortalității în fazele recente
Revoluția medicală (vaccinuri, antibiotice) Modernizarea infrastructurii sanitare Industrializarea și urbanizarea Sporirea accesului la apă potabilă Reducerea foametei	Acces la educație (în special pentru femei) Ocuparea femeilor Urbanizarea Modificarea valorilor culturale (familie mică → valoare modernă) Contracepție accesibilă Creșterea costurilor de întreținere a copiilor	Îmbătrânirea populației Boli cronice Crize sanitare (COVID-19) Conflicte armate

Reflecție! Autoevaluare! Metacogniție!

1. Înțelegere – faza tranziției demografice în Republica Moldova
• Care este faza tranziției demografice în care se află Republica Moldova? Argumentați prin indicatori (fertilitate, mortalitate, îmbătrânire).

2. Analiză – state aflate în faza post-tranziție
• De ce unele state (Coreea de Sud, Italia, China) au intrat în faza post-tranziție? Identificați factorii sociali, economici și culturali implicați.

3. Analiză – modificarea structurii populației
• Cum modifică tranziția demografică structura populației după vârstă? Încercați să interpretați piramidele populației.

4. Evaluare – consecințele scăderii fertilității
• Ce consecințe socioeconomice are scăderea fertilității (criza pieței muncii, presiunea asupra sistemelor de pensii)?

5. Creație – scenariu demografic extrem
• Cum ar arăta lumea dacă toate statele ar avea fertilitatea de 1 copil/femeie?

Îmi evaluez nivelul de competență pe o scală de la 1 (minimum) la 5 (maximum).

Competență	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
Analiză comparativă	○	○	○	○	○
Interpretare demografică	○	○	○	○	○
Utilizare date statistice	○	○	○	○	○
Scriere academică	○	○	○	○	○
Argumentare logică	○	○	○	○	○

6. Transfer – aplicarea cunoștințelor în viitor
• Notez un exemplu concret de utilizare în cariera mea pedagogică / geografică (activitate de predare, proiect, analiză aplicată).

Miniinvestigații pentru portofoliu

Investigația 1. Comparați procesul tranziției demografice în două state:
– unul dezvoltat (ex.: Suedia, Franța),
– unul în curs de dezvoltare (Nigeria, India, Egipt).
Identificați: faza în care se află; indicatorii-cheie; factorii determinanți.

Investigația 2. Analizați situația Japoniei – țara cu un declin demografic extrem.
– De ce nu crește natalitatea?
– Ce măsuri pronataliste au fost implementate?
– De ce nu au funcționat?

Investigația 3. Alegeți o țară africană și analizați:

- De ce are fertilitate ridicată?
- Când ar putea intra în faza 3?
- Ce politici sunt necesare?

Perspective etice, sociale și geopolitice

1. Este acceptabil ca un stat să impună politici restrictive ale fertilității? Analizați cazul Chinei.
2. Este populația o putere economică? Analizați citatul lui Simion Mehedinți.
3. Este migrația o soluție sau o provocare în cazul statelor cu bilanț negativ?

Resurse bibliografice și web

1. Hachi Mihai, Sochircă Elena. Geografia populației. Note de curs. Chișinău: Editura AȘM, 2012.
2. Ilieş Alexandru, Staşac Marcu. Studiul geografic al populaţiei. Oradea: Editura Universităţii din Oradea, 2005. 186 p.
3. Ilinca Nicolae. Geografia umană. Populaţia şi aşezările. București: CD Press, 2008. 360 p.
4. Erdeli George, Dumitrache Liliana. Geografia populaţiei. București: Corint, 2001. 288 p.
5. Ungureanu Alexandru, Muntele Ionel. Geografia populaţiei. Iași: Sedcom Libris, 2006. 313 p.
6. Cucu Vasile. Geografia populaţiei şi aşezărilor omeneşti. București: Editura Didactică şi Pedagogică, 1974. 404 p.
7. Surd Vasile. Geodemografie. Cluj, 1998.
8. https://www.gapminder.org/tools
9. https://ourworldindata.org/demographic-transition
10. https://population.un.org/wpp/
11. https://www.populationpyramid.net/

LUCRAREA PRACTICĂ № 7

MIGRAȚIA POPULAȚIEI: FORME, CAUZE ȘI CONSECINȚE

Competențe: de a analiza migrația populației, tipologia migrațiilor, factorii care o determină, precum și rolul acesteia în dinamica și distribuția spațială a populației.

Tipul de cunoștințe	Cunoștințele integrate competenței de a analiza obiectul de studiu și de cercetare
Cunoștințe declarative	*Concepte:* migrația populației, migrația de muncă, profesioniști de tranzit, migrație ilegală, reglementarea migrației.
Cunoștințe atitudinale	- Analiza *corectă, completă, sistematică* a informației cu privire la migrația populației ca fenomen, tipologia și clasificarea migrațiilor după diferite criterii, impactul și efectele migrației, reglementarea migrației; - utilizarea *corectă* a datelor despre migrația populației.
Cunoștințe procedurale	- Procedura de analiză a indicatorilor măsurabili ai migrației; - procedura de analiză a hărții concentrărilor de populație cauzate de migrație; - procedura de analiză a factorilor determinanți ai migrației; - procedura de analiză a datelor despre migrație cuprinse în materiale ilustrative și interpretarea lor.

Obiective

Studenții vor fi capabili:

- să definească conceptele de bază și indicatorii care explică și caracterizează migrația populației;
- să identifice particularitățile de bază ale migrației populației în diferite perioade de timp;
- să clasifice migrațiile populației după diferite criterii;
- să determine factorii, fenomenele și procesele, indicatorii care justifică dimensiunea migrației populației în timp și spațiu;
- să analizeze efectele economice, sociale, demografice ale migrației asupra dezvoltării socioeconomice a statelor;

- să argumenteze necesitatea implementării politicilor migraţioniste pentru statele de emigraţie şi statele de imigraţie;
- să analizeze geografia migrațiilor în diferite perioade istorice și procesele migraționiste actuale.

Termeni-cheie: migraţie, emigraţie, imigraţie, repatriere, migraţie definitivă, muncitor pe contract, profesionist de tranzit, exod de inteligență, migrant ilegal, migrant forţat, migraţie virtuală/telemuncă, sold migraţional, migraţie sumară.

Aspecte metodologice

Rata migrației nete. Este un indicator măsurabil al migrației care poate fi determinat prin raportul dintre diferența imigrației și emigrației raportat la numărul populației unității administrativ-teritoriale vizate înmulțit la 1000:

Rmn= I - E/P x 1000

Rata migrației poate fi calculată și pe componente aparte: rata imigrației, utilizând formula I/P x 1000, și rata emigrației, E/P x 1000. Acești indicatori permit măsurarea intensității migrației și, de regulă, sunt folosiți la calcularea intensității migrației într-un an calendaristic.

Bilanțul mecanic al populației – aspecte metodologice

Bilanțul mecanic al populației exprimă variația efectivului populației determinată exclusiv de migrație (imigrări și emigrări), într-un interval de timp determinat.

Formula de calcul:

$$B_m = (P_f - P_i) - B_{n,}$$

unde:

- B_m – bilanțul mecanic al populației;
- P_f – populația la sfârșitul perioadei analizate;
- P_i – populația la începutul perioadei analizate;
- B_n – bilanțul natural al populației (diferența dintre numărul născuților vii și al decedaților).

Interpretare:

- $B_m > 0$ indică un **spor migratoriu pozitiv** (număr mai mare de imigranți decât emigranți);
- $B_m < 0$ indică un **spor migratoriu negativ** (emigrare netă);
- $B_m = 0$ indică un **echilibru migratoriu**.

Glosar

Migrație – schimbarea locului de muncă şi de trai al populaţiei.
Imigraţie – procesul de intrare pe teritoriul unei ţări pentru a obţine rezidenţă permanentă sau semipermanentă.
Emigrație – procesul de ieșire de pe teritoriul unei ţări pentru a obţine rezidenţă permanentă sau semipermanentă în altă țară.
Repatriere – întoarcerea în țara de origine a persoanelor migrate din diferite motive.
Migrație definitivă (ireversibilă) – migrarea persoanelor cu schimbarea definitivă a locului de trai şi de muncă.
Muncitor pe contract – persoană migrată în baza unui contract de muncă.
Profesionist de tranzit – muncitor de calificare înaltă care însoţește investiţiile de capital.
Exod de inteleligenţă (*Brain drain*) – emigrarea persoanelor cu un grad ridicat de instruire şi pregătire profesională dintr-o ţară către alta care oferă oportunităţi economice şi sociale mai bune.
Migrație ilegală – migranţii care intră în statele receptoare fără a avea un statut legal.
Migrație forțată – migraţia ce se realizează fără acordul persoanei/grupurilor migrate.
Migrație virtuală/telemuncă – primirea comenzilor, prezentarea lucrului efectuat şi remunerarea se realizează prin internet. Specific acestei migraţii este că angajatul se află într-o ţară, iar angajatorul în altă ţară.
Sold migrațional – diferenţa dintre numărul de imigranţi şi cel al emigranţilor.
Migrație sumară – numărul total de migranţi sosiţi/plecaţi într-o/dintr-o ţară pentru o anumită perioadă de timp.

Sarcini didactice

1. Reprezentați printr-un organizator grafic factorii care determină mobilitatea spațială a populației. Pe baza figurilor 1 și 2, a textului din suportul de curs și a datelor reflectate în tabelul 1, identificați polii de atractivitate migrațională la etapa contemporană. Explicați factorii determinanți pentru fiecare pol migrațional distinct.
2. În baza figurii 3, identificați formele de manifestare ale migrației internaționale a forței de muncă (MIFM) în Europa, folosind coordonatele timp și spațiu.

Tabelul 1. Date statistice despre migrație (2021)

Categorie	Valoare	Explicație
Migranți internaționali	281 milioane	migranți internaționali la nivel global în 2020, ceea ce reprezintă 3,6 % din populația mondială

Femei	135 milioane	migrante internaționale la nivel global în 2020, reprezentând 3,5 % din populația feminină mondială
Bărbați	146 milioane	migranți internaționali la nivel global în 2020, adică 3,7 % din populația masculină mondială
Copii	28 milioane	migranți internaționali la nivel global în 2020, ceea ce reprezintă 1,4 % din populația mondială de copii
Migranți pentru muncă	169 milioane	lucrători migranți la nivel global în 2019
Migranți dispăruți	circa 8.500	persoane decedate și dispărute la nivel global în 2023

Figura 1. Forme ale migrației internaționale a forței de muncă

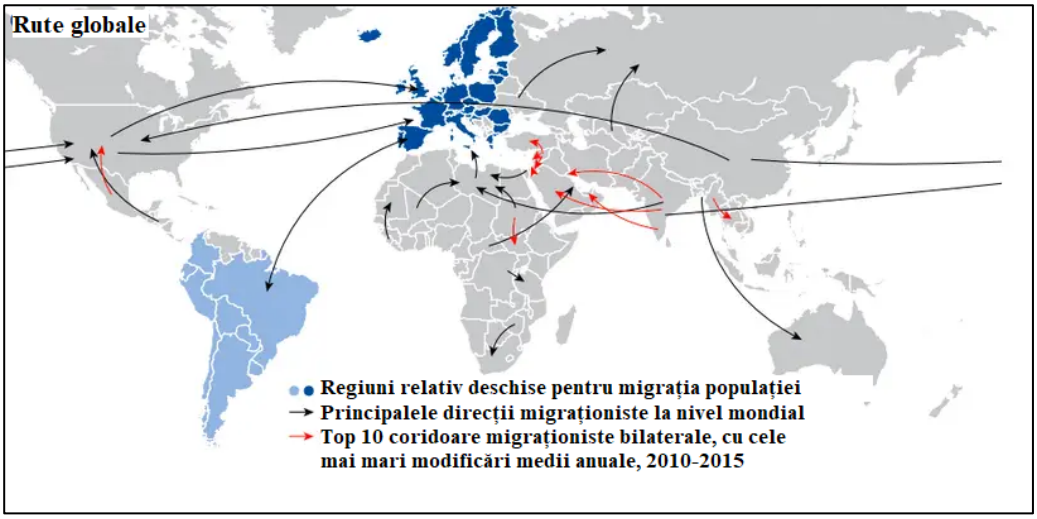

Figura 2. Direcții globale ale migrației

Sursa: adaptat după https://www.businessinsider.com/worlds-most-popular-migrant-routes-in-maps-2017-12#the-mediterranean-1

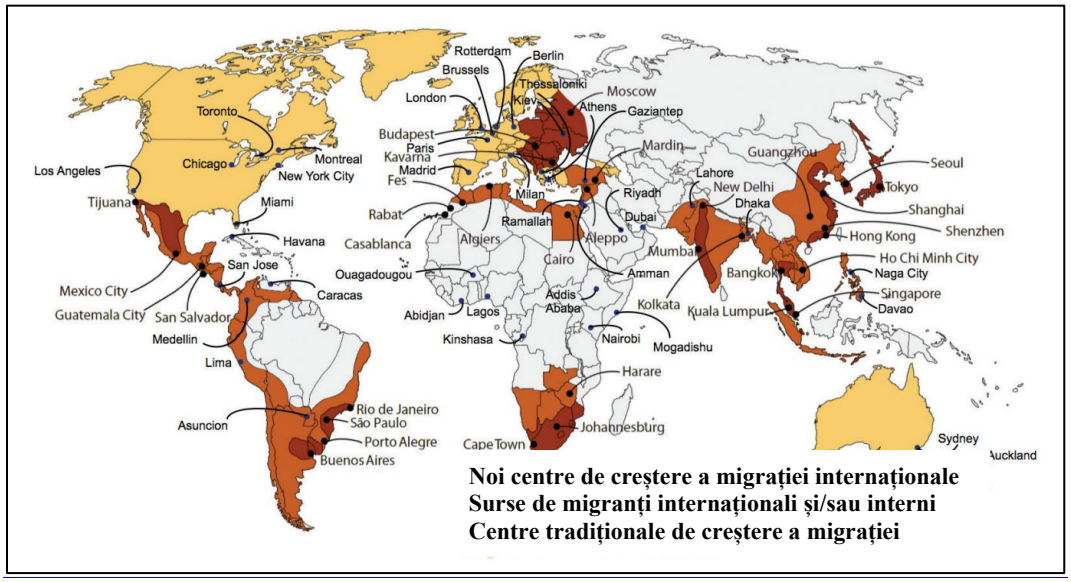

Figura 3. Centre ale migrației internaționale

3. Explicați cauzele economice de bază care influențează migrația, utilizând argumentele din tabelele 2 și 3.

Tabelul 2. Cauzele migrației

Factori restrictivi (Push factors)	Factori atractivi (Pull Factors)
Economici	
Șomaj Sărăcie rurală Mijloace de trai nesustenabile	Oportunități de angajare Perspective de îmbogățire Inovație industrială

	Educație specializată
Sociopolitici	
Instabilitate politică Lipsa siguranței Conflicte sau amenințări	Reunificarea familiei Libertate Integrare și coeziune socială Securitate alimentară Servicii urbane accesibile la un preț rezonabil
Ecologici	
Schimbări climatice Pierderi de culturi, lipsa alimentelor	Abundența resurselor naturale Climă favorabilă

Tabelul 3. Cauze economice în manifestarea migrației

- diferenţe în nivelul de dezvoltare economică dintre state;
- diferenţe dintre state în ceea ce priveşte remunerarea muncii/costul diferit al forței de muncă;
- şomajul;
- mişcarea internaţională a capitalului;
- caracterul global al economiei mondiale care a determinat creşterea interdependenţei statelor;
- transnaţionalizarea vieţii economice;
- fazele ciclului economic, în care se găseşte economia unor ţări;
- procesul integrării economice internaţionale

4. Pe baza informațiilor din tabelele 4 și 5, analizați evoluția intensității migrației internaționale în perioada 1970-2025. Evidențiați tendințele principale ale dinamicii migrației și corelați creșterea numărului de migranți cu tipurile și stimulii migraționali (ecologici, economici, politici și sociali).

Tabelul 4. Tipologia migrațiilor

Raportul	**Stimulul migraționist**	**Clasa migrației**	**Tipul migrației**	
			Conservativă	**Căutarea inovațiilor**
Om-natură	Presiunea ecologică	Primitivă	Transfer/relocare de populație Nomadism	Evadare din mediul rural
Stat-cetățean	Politica migrațională	Forțată, impusă	Relocare, evadare	Comerț cu sclavi
Om – norme sociale	Cerințe mult mai înalte	Liberă	De grup	De pionerat
Comportament de grup	Impuls social	De masă	Populare	Urbanizare

Sursa: A General Typology of Migration. Author(s): William Petersen. Source: *American Sociological Review*, 1958, Vol. 23, No. 3, p. 256-266.

Tabelul 5. Dinamica migrației internaționale

Anul	Numărul migranților internaționali	Ponderea migranților din populația mondială, în %
1970	84.460.125	2.3
1975	90.368.010	2.2
1980	101.983.149	2.3
1985	113.206.691	2.3
1990	152.986.157	2.9
1995	161.289.976	2.8
2000	173.230.585	2.8
2005	191.446.828	2.9
2010	220.983.187	3.2
2015	247.958.644	3.4
2020	280.598.105	3.6
2024	304.123.050	3.7

Sursa: UN DESA, 2008 and 2021a

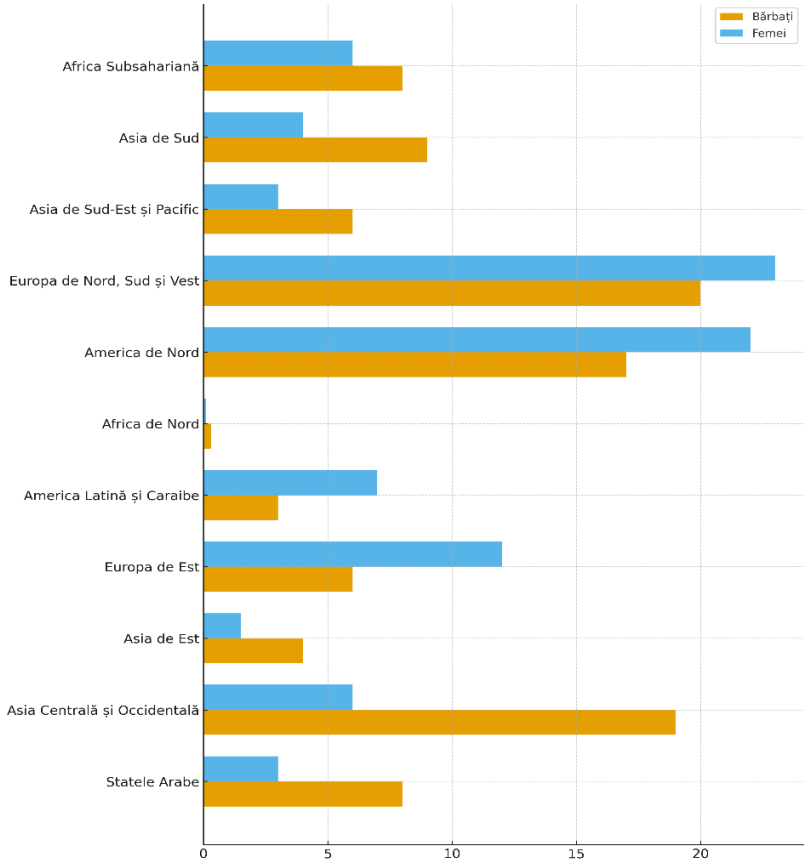

Figura 4. Repartiția geografică a migranților după gen, pe regiuni ale Terrei, în milioane, 2021

5. Analizaţi efectele economice ale migrației cuprinse în tabelul 6. Completați tabelul incomplet (tabelul 7), analizând efectele migraţiei internaţionale a forţei de muncă din punct de vedere demografic, economic și intercultural pentru statele recipiente de migranți și pentru statele donatoare de emigranți.

Tabelul 6. Efectele migraţiei internaţionale a forţei de muncă

Pentru statele recipiente/imigrație	**Pentru statele donatoare/emigrație**
Pozitive	
1. Stimularea concurenţei produselor naţionale ca rezultat al diminuării costurilor de producţie, prin utilizarea forţei de muncă mai ieftine 2. Efectul multiplicator (stimularea de către forţa de muncă străină a producţiei şi a ocupării în ţara de adopţie) 3. Economii ce rezultă din primirea forței de muncă instruită și educată în țara de origine 4. Menţinerea stabilităţii sociale prin plata impozitelor	1. Transferurile băneşti în valută convertibilă în ţară 2. Diminuarea presiunilor din partea resurselor de forţă de muncă în surplus şi a tensiunii sociale 3. Instruirea şi pregătirea profesională gratuită a forţei de muncă proprii, cunoaşterea acesteia cu formele de organizare a muncii avansate 4. Primirea finanţărilor şi a ajutoarelor din partea statelor recipiente şi a organizaţiilor internaţionale specializate în programele de dezvol-tare social-economică, orientate către crearea locurilor noi de muncă
Negative	
1. Creşterea tensiunilor pe piaţa forţei de muncă locală 2. Intensificarea, ca o consecinţă a creşterii cererii pe piaţa forţei de muncă, tendinţa de scădere a costului forţei de muncă 3. Provocarea conflictelor naţionale şi etnice între populaţia locală şi imigranţi, tensiuni sociale manifestate prin discriminări şi aversiune faţă de imigranţi 4. Creşterea ratei şomajului în rândul populației locale	1. Pierderile economice ca rezultat al diminuării potenţialului uman, în special al segmentului populaţiei apte de muncă 2. Pierderile de pe urma instruirii şi pregătirii profesionale a emigranţilor 3. Riscul demografic exprimat prin diminuarea potenţialului de reproducere a populaţiei şi erodarea institutului familiei 4. Emigrarea ilegală lipseşte de orice drept social, politic sau economic individul

Tabelul 7. Efectele migrației internaționale a forței de muncă

	Efectele migraţiei internaţionale a forţei de muncă	
	Pentru statele recipiente/imigrație	**Pentru statele donatoare/emigrație**
Pe plan demografic		
Pe plan economic		
Pe plan intercultural		

6. Calculaţi bilanţul mecanic al populaţiei pentru oraşul X, dacă la începutul anului acesta avea 300.000 de locuitori, la sfârşitul anului – 352.500, iar bilanţul natural a alcătuit 500 de persoane. Utilizați informația și formula de calcul de la rubrica „Repere metodologice”.

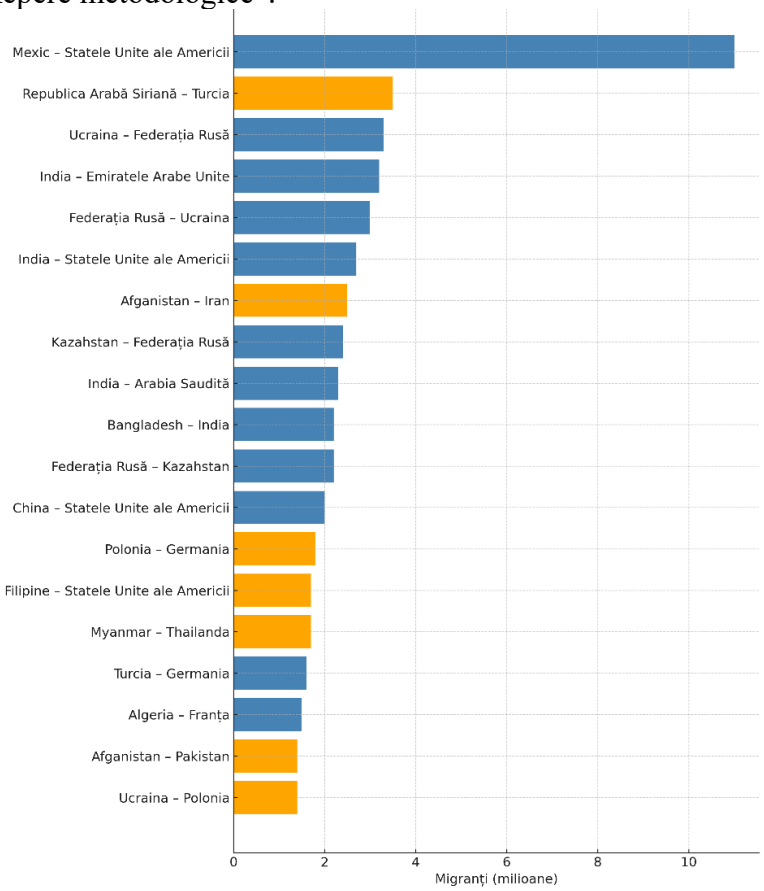

Figura 5. Top internațional, coridoare de migrație țară-țară în anul 2024

Activitate individuală

Elaborați un referat pe tema „Politica migrațională în statele lumii”. Vorbiți despre criteriile de reglementare/limitare a migrației pe exemplul unui stat (reglementare personală, cotă imigrațională, spațială, temporală, economică).

Reflecție! Autoevaluare! Metacogniție!

---

1. Înțelegere – conceptualizarea migrației
    - În ce măsură puteți explica diferența dintre migrație, emigrație, imigrație, migrație forțată și exod de inteligență?
    - Descrieți principalele forme ale migrației (definitivă, circulară, economică, forțată etc.).

2. Analiză – factori și tipologii ale migrației
    - Ce factori *push-pull* determină mobilitatea populației? Identificați exemple pentru Republica Moldova și la nivel global.
    - Cum se distribuie formele migrației internaționale ale forței de muncă în Europa în raport cu coordonatele timp-spațiu?

3. Analiză – evoluția migrației internaționale (1970-2024)
    - Cum explicați creșterea numărului de migranți internaționali și schimbarea ponderii lor în populația mondială?
    - Ce procese politice, economice sau sociale pot justifica aceste modificări?

4. Evaluare – impactul migrației
    - Care sunt principalele efecte demografice, economice și interculturale ale migrației asupra statelor donatoare și receptoare?
    - Migrația este mai degrabă o soluție sau o problemă în lumea contemporană? Argumentați.

5. Creație – politici și soluții
    - Propuneți două măsuri pentru o politică migrațională eficientă într-un stat, la alegere.
    - Elaborați o schemă conceptuală în care să grupați factorii migrației (economici, sociopolitici, ecologici, culturali).

Îmi evaluez nivelul de competență pe o scală de la 1 (minimum) la 5 (maximum).

Competență	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
Analiză comparativă	○	○	○	○	○
Interpretare demografică	○	○	○	○	○
Utilizare date statistice	○	○	○	○	○
Scriere academică	○	○	○	○	○
Argumentare logică	○	○	○	○	○

6. Transfer – aplicarea cunoștințelor în viitor
   - Notați un exemplu concret privind modul în care puteți utiliza cunoștințele despre migrație în activitatea dvs. pedagogică / geografică (lecție, exercițiu practic, proiect, analiză teritorială).

Resurse bibliografice

1. Hachi Mihai, Sochircă Elena. Geografia populației. Note de curs. Chișinău: Editura AȘM, 2012.
2. Ilieş Alexandru, Staşac Marcu. Studiul geografic al populaţiei. Oradea: Editura Universităţii din Oradea, 2005. 186 p.
3. Ilinca Nicolae. Geografia umană. Populaţia şi aşezările. București: CD Press, 2008. 360 p.
4. Erdeli George, Dumitrache Liliana. Geografia populaţiei. București: Corint, 2001. 288 p.
5. Ungureanu Alexandru, Muntele Ionel. Geografia populaţiei. Iași: Sedcom Libris, 2006. 313 p.
6. Cucu Vasile. Geografia populaţiei şi aşezărilor omeneşti. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1974. 404 p.
7. Surd Vasile. Geodemografie. Cluj, 1998.

LUCRAREA PRACTICĂ № 8

AȘEZĂRILE UMANE. CONCEPT, COMPONENTE, FORME DE AȘEZĂRI

Competențe: de a analiza așezările umane ca forme de organizare spațială a populației, în relație cu factorii geografici, socioeconomici și istorici, precum și cu procesele de urbanizare și transformare teritorială.

Tipul de cunoștințe	Cunoștințele integrate competenței de a analiza așezările umane
Cunoștințe declarative	*Concepte:* așezare umană, așezare rurală, așezare urbană, sat, oraș, urbanizare, suburbanizare, aglomerație urbană, conurbație, megapolis, metropolă, sistem de așezări, rețea de așezări.
Cunoștințe atitudinale	- Analiza *corectă, coerentă și sistematică* a formelor de așezări umane; - manifestarea interesului pentru înțelegerea rolului așezărilor umane în organizarea teritoriului; - utilizarea responsabilă și critică a informațiilor statistice și cartografice despre așezări.
Cunoștințe procedurale	- Procedura de analiză a tipurilor și formelor de așezări umane (rurale și urbane); - procedura de analiză a evoluției istorice a așezărilor și a procesului de urbanizare; - procedura de analiză a factorilor naturali, economici și sociali care influențează localizarea și dezvoltarea așezărilor; - procedura de interpretare a datelor din tabele, hărți tematice și diagrame privind urbanizarea și sistemele de așezări.

Obiective

Studenții vor fi capabili:

- să definească noțiunile și conceptele fundamentale ale geografiei așezărilor umane;
- să analizeze factorii istorici, economici și socio-demografici care au determinat intensificarea procesului de urbanizare în ultimele două secole;

- să clasifice așezările umane după criterii funcționale, morfologice și demografice;
- să identifice și să explice distribuția spațială a așezărilor urbane și să evidențieze regiunile și statele cu cel mai ridicat grad de urbanizare.

Termeni-cheie: urbanizare, așezare urbană, suburbanizare, aglomerație urbană, megapolis, conurbație, interurbație, metropolă.

Glosar

Populaţie urbană – populaţie care locuieşte la oraşe, definite ca atare prin legislaţia şi reglementările din fiecare ţară.
Geografia aşezărilor umane – disciplină a geografiei umane care are ca obiect de studiu oraşele şi satele, precum şi componentele lor teritoriale (structura, fizionomia şi funcţiile, evoluţia în timp şi spaţiu în raport de dezvoltarea lor economică).
Geografie rurală – componentă a geografiei aşezărilor ce se ocupă cu studierea activităţilor economice din mediul rural, a modelelor şi caracteristicilor aşezărilor rurale, schimbările demografice şi structurale ale populaţiei etc.
Geografie urbană – ramură a geografiei aşezărilor umane care urmăreşte explicarea condiţiilor de formare şi de răspândire a oraşelor, precum şi a evoluţiei fenomenului urban în diferite medii geografice.
Populaţie rurală – populaţie care locuieşte în aşezările de tip rural (sate), definite ca atare prin legislaţia şi reglementările în vigoare din fiecare ţară.
Concentrare umană – aşezare umană sau areal în care densitatea generală a populaţiei are valori mari.
Aşezare umană – comunitate umană de orice rang – oraş sau sat – indiferent de mărimea sau funcţiile îndeplinite, care cuprinde: populaţia, construcţiile folosite în diverse scopuri, platformele industriale, pieţele şi străzile, locurile de odihnă şi agrement.
Habitat uman – teritoriu amenajat în care se desfăşoară activităţile vitale economice şi sociale ale omului. Habitatul uman depăşeşte limitele perimetrului construibil al localităţilor, incluzând şi importante suprafeţe în care se desfăşoară activităţi umane de muncă, recreere sau circulaţie, situate în afara acestuia. În sensul cel mai larg, habitatul uman este sinonim cu oicumena.
Aglomeraţie urbană – concentrare urbană formată din oraşul propriu-zis şi o parte din localităţile apropiate lui, cu care acesta întreţine relaţii intense de natură economică şi de aprovizionare cu forţă de muncă. A luat fiinţă în urma dezvoltării relaţiilor economice şi demografice dintre oraşul respectiv şi aria înconjurătoare.

Bidonville – zonă rezidenţială improvizată spontan în jurul marilor oraşe, cu precădere în spaţiile improprii urbanizării (zone inundabile, versanţi degradaţi ş.a.), formată din locuinţe insalubre, construite din ambalaje, deşeuri industriale etc., locuită de populaţia săracă migrată din spaţiile rurale înconjurătoare. Termen utilizat iniţial în literatura franceză. Sinonime: barriada (Peru), callampa (Chile), favella (Brazilia), gourbi (Africa), shanty-town (în ţările anglo-saxone).
Grad de urbanizare – ponderea populaţiei urbane în populaţia totală a unei ţări sau a unei unităţi teritorial-administrative.
Cartier – parte a oraşului, limitată spaţial, care are o fizionomie proprie determinată de: funcţia dominantă (cartier rezidenţial, comercial, industrial etc.), felul şi regimul de construcţie (cartier de vile, cartier de locuinţe ieftine), poziţia în cadrul oraşului (cartier central sau marginal).
Metropolă – oraş de dimensiuni mari şi populaţie numeroasă, care are rolul de capitală regională sau naţională; însemnătate sub raport economic, cultural, administrativ etc.
Conurbaţie – sistem urban care a apărut pe baza accentuării relaţiilor dintre două sau mai multe oraşe apropiate spaţial, dar care îşi menţin, în general, personalitatea. Iniţial s-au dezvoltat separat, iar diferenţele în privinţa supremaţiei au apărut ulterior. Cele mai clare conurbaţii au apărut în zone cu importante zăcăminte minerale sau în regiuni cu un anumit specific industrial.
Interurbaţie – sistem urban bazat pe existenţa în teritoriu a unor oraşe de mărime variabilă, situate la distanţe apropiate, dar care au funcţii diferite şi se completează reciproc.
Megalopolis – arie urbană supradimensională, care a evoluat gradat prin unirea metropolelor şi a oraşelor; sistem urban polinuclear cu populaţia de peste 10 milioane de locuitori.
Ecumenopolis – termen pentru a individualiza oraşele viitoare, alcătuite din oicumene care să formeze un oraş continuu, asemănător unei aşezări urbane universale.
Explozie urbană – proces specific perioadei contemporane, de creştere spectaculoasă a populaţiei urbane atât pe seama bilanţului natural din oraşe, cât mai ales pe seama exodului rural pronunţat (în special, în ţările în curs de dezvoltare).

Sarcini didactice

1. Citiți cu atenție textul de mai jos. În baza lui și a hărților tematice, răspundeți la întrebările propuse:

„…Istoria umană este una a migrației. În anul 1000 d.H., orașul Cordoba din Spania era cel mai mare din lume. Până în 1500, Beijingul a început să prospere, iar 300 de ani mai târziu avea să fie primul oraș cu o populație de peste un milion de locuitori. Până în 1900, Londra a devenit un *supercity*, cu peste 6

milioane de cetățeni. În 1950, New York a fost proclamat *megacity*, adăpostind peste 10 milioane de suflete în marea sa suprafață metropolitană. …1,4 milioane de oameni se mută la oraș în fiecare săptămână. Acest lucru va redefini în timp peisajul macroeconomic și cultural al lumii viitorului. În 1800 numai 3 % din populația lumii trăia în medii urbane; până la sfârșitul secolului al XX-lea, acest procent a crescut la 47 %." (*www.descopera.ro)*

Pornind de la conținutul textului:

- Indicați procesul descris în text.
- Numiți doi factori care au determinat intensificarea acestui proces în secolul al XX-lea.
- Argumentați câte o consecință de ordin economic, cultural și ecologic determinate de acest proces, care au impact asupra umanității.

2. Studiind carto-schema „Gradul de urbanizare pe state" din atlasul *Geografia umană a lumii*, analizaţi nivelul de urbanizare pe state, evidenţiind regiunile şi statele cu cel mai înalt şi cel mai redus nivel de urbanizare. Explicaţi cauzele diferenţierii nivelului de urbanizare pe state.

3. Pe baza datelor din tabelul 1 și a figurii 1, analizați dinamica populației urbane și evoluția ratei de urbanizare la nivel global. Evidențiați principalele etape ale procesului de urbanizare și explicați cauzele demografice, economice și socio-teritoriale care au determinat această evoluție (industrializare, migrație rural-urbană, dezvoltare economică, schimbări ale modului de viață).

4. Utilizând datele din tabelul 2 și figura 2, realizați o hartă digitală (ex.: Google My Maps / ArcGIS Online) pe care să marcați primele 20 de aglomerații urbane ale lumii după numărul populației.

5. Reprezentați schematic (organizator grafic) clasificarea așezărilor rurale după morfostructură.

Tabelul 1. Evoluţia populaţiei urbane şi a ratei urbanizării la nivel mondial

Anul	**Efectivul populaţiei urbane**	**Rata urbanizării**
1800	29 milioane	3,0 %
1850	81 milioane	6,4 %
1900	224 milioane	13,6 %
1950	706 milioane	28,2 %
1995	circa 2,5 miliarde	45 %
2000	circa 3 miliarde	50 %
2013	3,7 miliarde	52 %
2025		56,8 %

Tabelul 2. Principalele aglomerații urbane (milioane locuitori)

Aglomerația urbană	2001	2013	2024	Aglomerația urbană	2001	2013	2024
Tokyo (Japonia)	34,5	37,2	37,5	Buenos Aires (Argentina)	13,4	13,5	15,0
New York (SUA)	21,4	20,4	18,9	Jakarta (Indonezia)	13,4	9,8	34,5
Seul (R. Coreea)	20,3	21,0	24,0	Calcutta (India)	13,2	14,4	15,3
Mexico City (Mexic)	19,3	20,5	22,3	Moscova (Rusia)	13,2	11,6	13,1
Mumbai / Bombay (India)	19,0	19,7	21,7	Delhi (India)	12,3	22,7	33,8
São Paulo (Brazilia)	18,5	19,9	22,8	Londra (Marea Britanie)	11,8	9,0	9,7
Osaka (Japonia)	17,9	11,5	19,1	Shanghai (China)	11,8	20,2	29,9
Los Angeles (SUA)	16,6	13,4	12,6	Rio de Janeiro (Brazilia)	11,2	12,0	12,3
Cairo (Egipt)	14,7	11,1	22,2	Karachi (Pakistan)	10,8	13,9	17,7
Manila (Filipine)	13,8	11,9	14,9	Istanbul (Turcia)	10,6	11,2	15,1
Dhaka (Bangladesh)			24,1	Beijing (China)			21,8
Chongqing (China)			17,5	Kinshasa (R.D. Congo)			17,1

Tabelul 3. Top 10 aglomerații urbane, 2025

Loc	Aglomerația urbană	Țara	Populație (2025)
1	Tokyo	Japonia	37,0 milioane
2	Delhi	India	34,7 milioane
3	Shanghai	China	30,5 milioane
4	Dhaka	Bangladesh	24,7 milioane
5	Cairo	Egipt	23,1 milioane
6	São Paulo	Brazilia	23,0 milioane
7	Mexico City	Mexic	22,5 milioane
8	Mumbai	India	22,1 milioane
9	Beijing	China	20,9 milioane
10	Osaka	Japonia	19,1 milioane

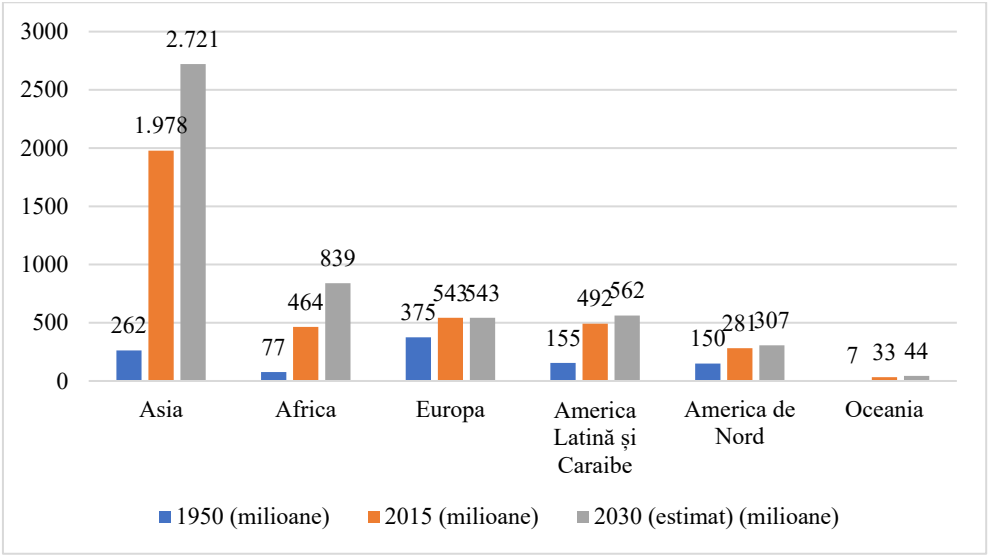

Figura 1. Dinamica populației urbane pe regiuni ale lumii, în perioada 1950-2030, milioane persoane

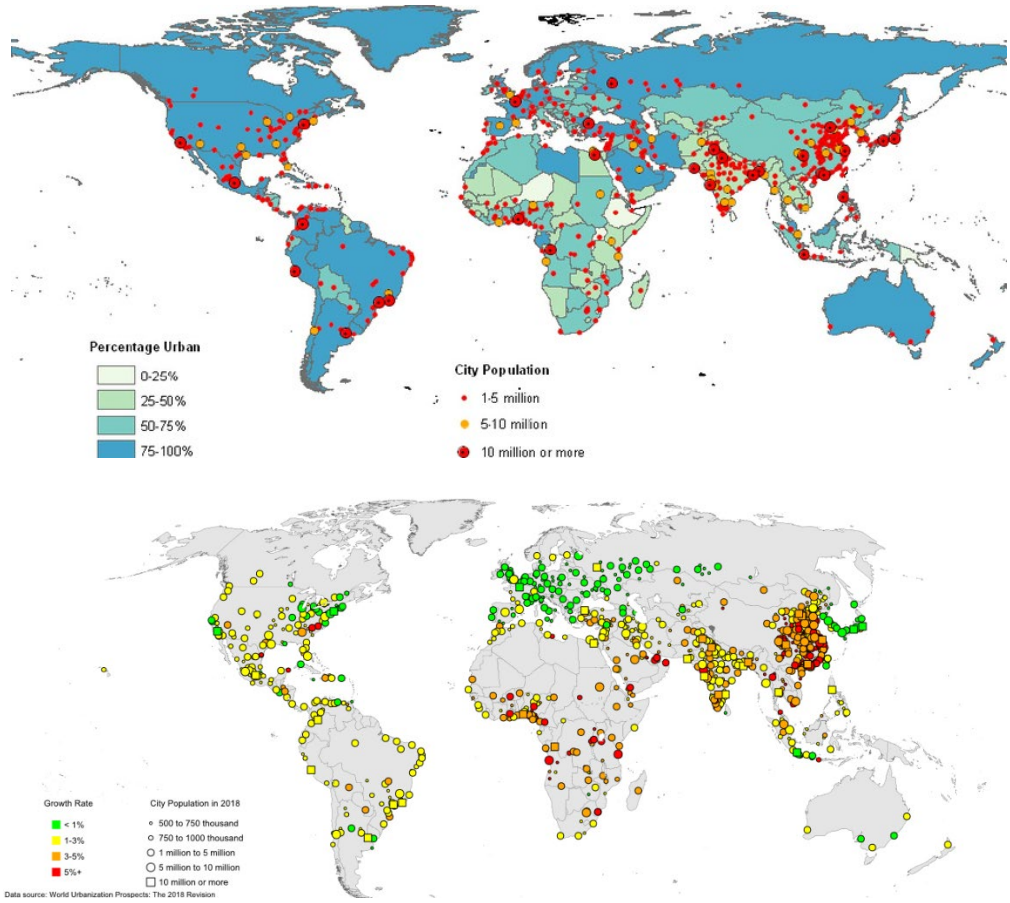

Figura 2. Aglomerațiile urbane de pe Terra

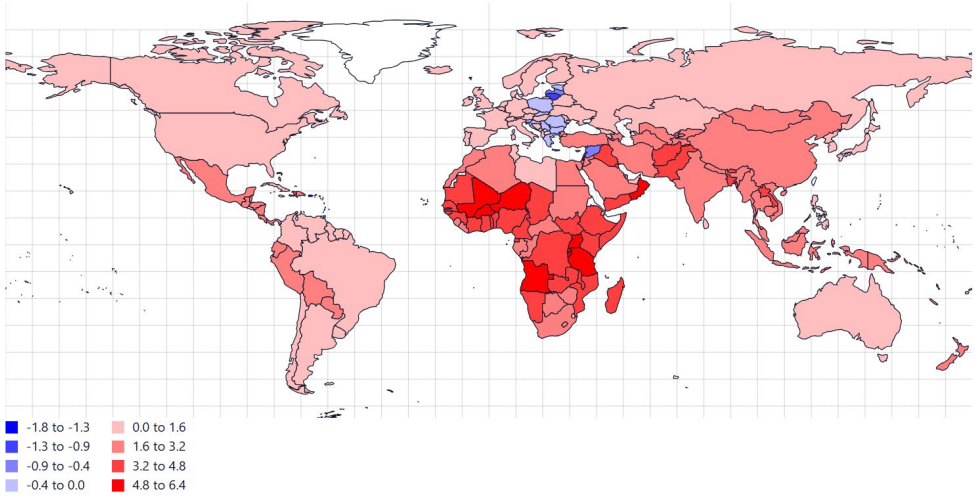

Figura 3. Creșterea anuală a populației urbane, %

Descoperă!

Dacă în 1900 doar 14 % din totalul populaţiei umane locuia în oraşe, în 1950 proporţia a crescut la 30 %, iar în zilele noastre, populaţia urbană depăşeşte cu puţin procentul de 50 %. În acest moment, pe Terra există peste 400 de oraşe cu mai mult de un milion de locuitori, dintre care 19 găzduiesc mai mult de 10 milioane de persoane.

Urbanizarea ce se va petrece în următorii 40 de ani va avea loc mai ales în ţările ce se dezvoltă rapid, situate în Asia, America Latină şi Africa. În China, de exemplu, 20 de milioane de oameni părăsesc anual mediul rural pentru oraşe. Deşi această creştere rapidă a populaţiei urbane înseamnă o presiune în plus asupra resurselor naturale, experţii consideră că tendinţa este una pozitivă pentru omenire.

„În oraşe, oamenii trăiesc mai mult, obţin o educaţie mai bună şi sunt mai productivi. De asemenea, în oraşe, emisiile de carbon sunt mai mici pe cap de locuitor în comparaţie cu mediul rural", a argumentat Boris Johnson, primarul Londrei.

Această dezvoltare nu este însă fără riscuri: experţii arată că 8 din cele mai mari 10 oraşe ale planetei sunt situate pe o falie seismică. De asemenea, foarte multe oraşe mari se află în zone expuse inundaţiilor.

În ciuda riscurilor, tendinţa spre urbanizare nu poate fi oprită, iar din ce în ce mai mulţi oameni par să fie de acord cu spusele primarului Londrei: „Viitorul planetei se găseşte în oraşe!"

Reflecție! Autoevaluare! Metacogniție!

1. Înțelegere – conceptul de așezare umană și urbanizare
   - Cum explic, în termeni proprii, diferența dintre: populație urbană, populație rurală, așezare umană, aglomerație urbană, metropolă, megalopolis?
   - Ce înseamnă „grad de urbanizare” și „explozie urbană”?

2. Analiză – dinamica populației urbane
   - Ce tendințe observ în evoluția populației urbane și a ratei de urbanizare la nivel mondial (tabelul 1, figura 1)?
   - Cum explic creșterea rapidă a populației urbane după 1950 și diferențele dintre regiuni?

3. Analiză – aglomerări urbane și distribuție spațială
   - Ce concluzii pot formula despre distribuția celor mai mari aglomerații urbane (tabelul 2, tabelul 3, figura 2)?
   - Ce regiuni ale lumii concentrează cele mai mari metropole și de ce?

4. Evaluare – efectele urbanizării accelerate
   - Care sunt, în opinia mea, cele mai importante efecte pozitive ale urbanizării (economice, sociale, culturale)?
   - Care sunt principalele riscuri și probleme (ecologice, sociale, de risc natural) asociate exploziei urbane, conform textului de la rubrica „Descoperă!”?

5. Creație – clasificarea și viitorul așezărilor
   - Cum aș reprezenta schematic (organizator grafic) principalele forme de așezări umane (rurale și urbane) și tipurile de aglomerări urbane (aglomerație, conurbație, megalopolis, ecumenopolis)?
   - Pornind de la afirmația: „Viitorul planetei se găsește în orașe”, formulez o opinie argumentată referitoare la felul în care îmi imaginez orașele viitorului din perspectiva geografiei așezărilor?

Îmi evaluez nivelul de competență pe o scală de la 1 (minimum) la 5 (maximum).

Competență	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
Analiză comparativă	○	○	○	○	○
Interpretare demografică/urbană	○	○	○	○	○
Utilizare date statistice	○	○	○	○	○
Scriere academică	○	○	○	○	○
Argumentare logică	○	○	○	○	○

6. Transfer – aplicarea cunoștințelor în viitor
   • Notez un exemplu concret de utilizare a cunoștințelor despre așezările umane și urbanizare în cariera mea pedagogică / geografică (activitate de predare, proiect, studiu de caz local, analiză cartografică).

Resurse bibliografice

1. Hachi Mihai, Sochircă Elena. Geografia populației. Note de curs. Chișinău: Editura AȘM, 2012.
2. Ilieş Alexandru, Staşac Marcu. Studiul geografic al populaţiei. Oradea: Editura Universităţii din Oradea, 2005. 186 p.
3. Ilinca Nicolae. Geografia umană. Populaţia şi aşezările. București: CD Press, 2008. 360 p.
4. Erdeli George, Dumitrache Liliana. Geografia populaţiei. București: Corint, 2001. 288 p.
5. Ungureanu Alexandru, Muntele Ionel. Geografia populaţiei. Iași: Sedcom Libris, 2006. 313 p.
6. Cucu Vasile. Geografia populaţiei şi aşezărilor omeneşti. București: Editura Didactică şi Pedagogică, 1974. 404 p.
7. Surd Vasile. Geodemografie. Cluj, 1998.

LUCRAREA PRACTICĂ № 9

STRUCTURA DEMOGRAFICĂ A POPULAȚIEI TERREI

Competențe: de a analiza structura demografică a populației prin interpretarea distribuției pe grupe de vârstă și sexe, a indicatorilor demografici specifici și a factorilor care determină diferențieri spațiale și temporale ale populației.

Tipul de cunoștințe	Cunoștințele integrate competenței de a analiza structura demografică a populației
Cunoștințe declarative	*Concepte:* populație tânără, populație adultă, populație vârstnică, îmbătrânire demografică, raport de masculinitate, raport de feminitate, supramortalitate feminină, supramortalitate masculină.
Cunoștințe atitudinale	- Analiza *corectă, completă, sistematică* a structurii demografice a populației, respectând cerințele specificate; - utilizarea *corectă* a datelor despre populație.
Cunoștințe procedurale	- Procedura de analiză a hărților despre populație; - procedura de analiză a piramidelor vârstelor; - procedura de analiză a factorilor care influențează structura demografică a populației; - procedura de calcul a unor indicatori ai structurii demografice a populației; - procedura de analiză a datelor din tabele și din texte despre structura demografică a populației; - procedura de analiză a diagramelor despre structura demografică a populației.

Obiective

Studenții vor fi capabili:

- să definească conceptele și indicatorii ce caracterizează structura demografică a populației;
- să analizeze factorii care influențează și determină dezechilibre/echilibre ale structurii pe grupe de vârstă și sexe a populației;
- să analizeze tendințele înregistrate în dinamica structurii pe grupe de vârstă și sexe a populației la nivel mondial, pe regiuni și state ale lumii;
- să aprecieze gradul de îmbătrânire demografică a populației la nivel mondial, pe regiuni ale Terrei și state;
- să localizeze pe hartă statele și regiunile care înregistrează dezechilibre în structura pe sexe a populației;

- să analizeze tendințele de evoluție a speranței de viață la naștere a populației la nivel mondial și pe regiuni geografice.

Termeni-cheie: populație tânără, populație adultă, populație vârstnică, îmbătrânire demografică, raport de masculinitate, raport de feminitate, supramortalitate feminină, supramortalitate masculină, speranță de viață la naștere, vârstă medie.

Aspecte metodologice

Îmbătrânire demografică – tendință de creștere a ponderii populației vârstnice de 60 sau 65 de ani și peste, în timp ce ponderea populației tinere și adulte se reduce, aceasta afectând numeroase state ale lumii, începând cu sfârșitul anilor 60 ai secolului XX. Opus fenomenului de îmbătrânire demografică este cel de *întinerire demografică*.

Genul reprezintă un sistem simbolic cu ajutorul căruia se interpretează relațiile dintre persoane. Astfel, dacă sexul se referă la diferențele biologice dintre femei și bărbați, genul se referă la modul în care o anumită cultură definește aceste diferențe, la deosebirile dintre modul în care femeile și bărbații își trăiesc viața și la modul în care indivizii își văd de viața lor și a altora în termenii relației masculin-feminin. Noțiunile „sex” și „gen” nu se substituie. Genul definește relațiile sociale dintre femei și bărbați, ce pot fi schimbate prin intermediul influențelor politice, economice, sociale sau culturale.

Glosar

Structura populaţiei – repartiţia statistică, pe grupe sau clase, a unei populaţii în funcţie de diferitele ei caracteristici demografice, culturale şi socioeconomice.

Cohortă – totalitatea persoanelor care în decursul unui interval de timp au trăit unul şi acelaşi eveniment demografic (naştere, căsătorie etc.).

Generaţie – cohortă specială care se referă la persoanele născute în acelaşi interval de timp (de regulă, un an), fiind vorba de cohorta care a trăit împreună evenimentul de naştere.

Raport de dependenţă demografică – raportul de dependenţă dintre persoanele sub şi peste vârsta aptă de muncă şi persoanele economic active.

Efect de vârstă – îngustarea lăţimii piramidei dinspre bază spre vârf, ca urmare a relaţiei directe dintre vârstă şi intensitatea mortalităţii.

Efect de generaţie – deformările adânci ale formei piramidei la anumite generaţii, ca urmare a efectelor pe care le-au avut asupra acestor generaţii evenimentele sociale de excepţie, de tipul războiului, al politicilor pronataliste forţate etc.

Longevitatea vieţii – intervalul între naştere şi moarte, sau numărul de ani pe care îi trăieşte o persoană.
Speranţa de viaţă la naştere – indicatorul care exprimă numărul de ani pe care îi vor trăi în medie cei născuţi în perioada respectivă, dacă în decursul vieţii lor nivelul mortalităţii va rămâne acelaşi cum a fost în anul naşterii.

Sarcini didactice

Activitate individuală

1. Utilizând figura 1, analizaţi tipurile de piramide ale grupelor de vârstă ale populaţiei:
   - identificați diferențele morfologice între piramida progresivă, regresivă și stagnantă;
   - argumentați (în 5-7 rânduri) implicațiile socioeconomice ale fiecărui tip de piramidă (pensii, forță de muncă, natalitate, sistem medical).

2. Pe baza figurilor 2, 3 și 4, analizați piramidele vârstelor caracteristice regiunilor dezvoltate și celor mai puțin dezvoltate. Stabiliți stadiul evoluției demografice specific fiecărui tip de regiune. Identificați continentele cu cel mai avansat proces de îmbătrânire demografică și pe cele cu o populație predominant tânără și trageți concluziile prin exemple și indicatori demografici relevanți.

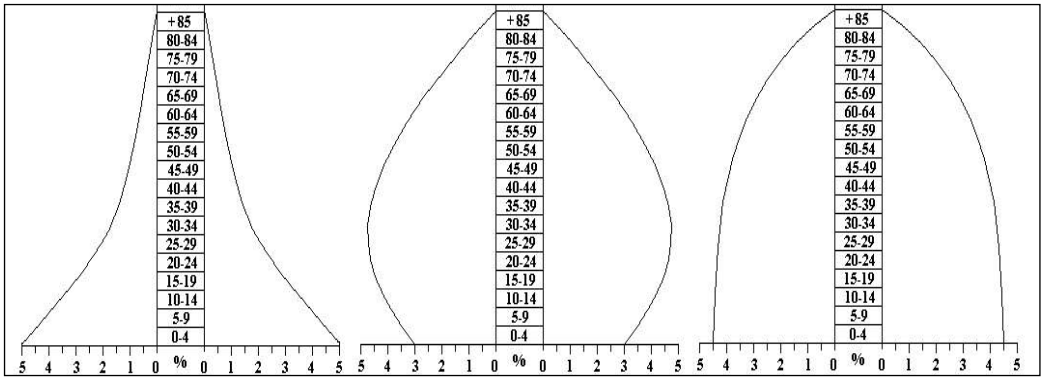

Figura 1. Tipuri de piramide demografice (progresivă, regresivă și stagnantă)

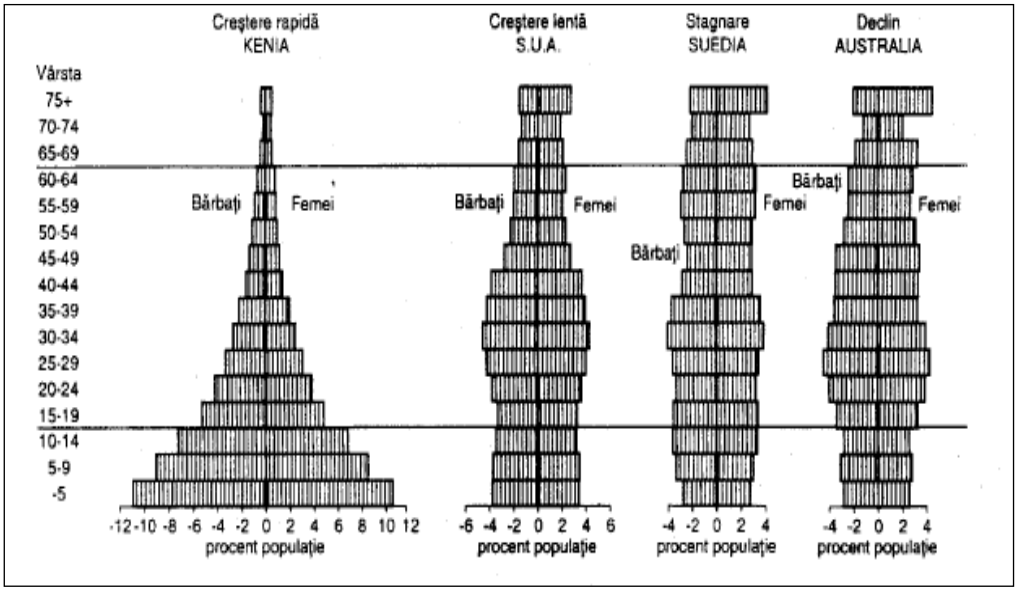

Figura 2. Structura demografică a populației în unele state

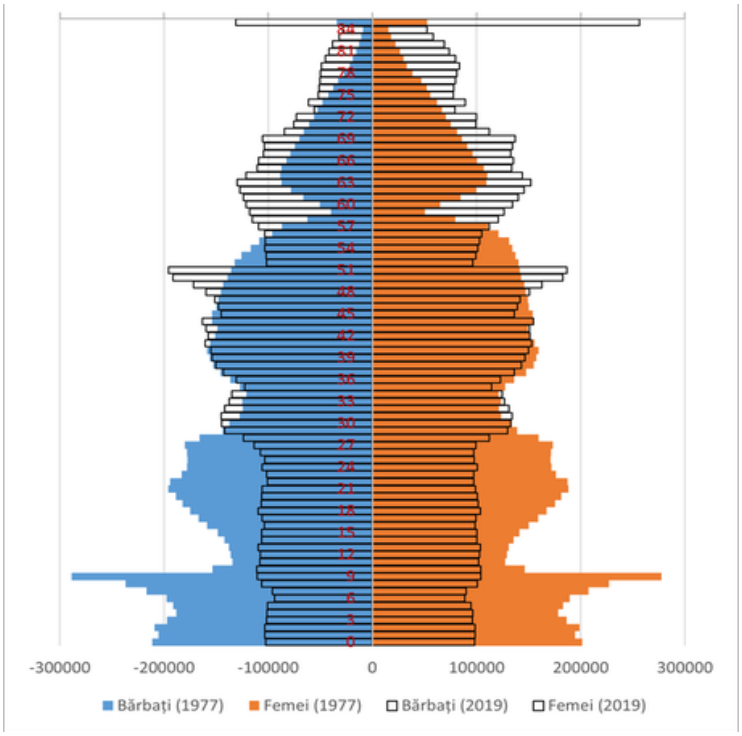

Figura 3. Structura pe grupe de vârstă și gen a populației mondiale, 1977, 2019

Sursa: Sîrodoev, Gh. Transformări teritoriale în spațiul urban contemporan. În: A. Munteanu (ed.). Studii de geografie umană. București: Editura Academiei, 2019.

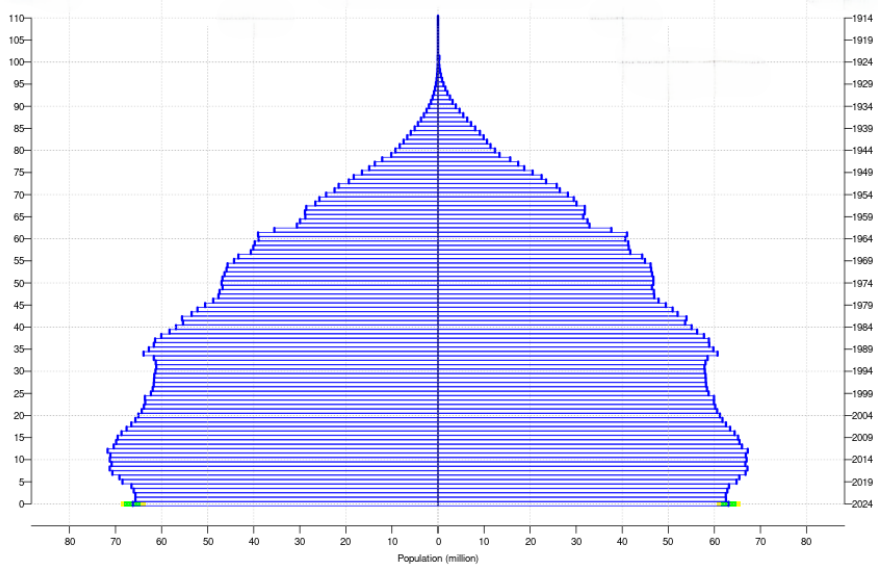

Figura 4. Structura pe grupe de vârstă a populației mondiale în anul 2025

Sursa: https://population.un.org/wpp/graphs?loc=900&type=Demographic%20Profiles&category=Population%20Pyramids&year=2025

3. Utilizând datele din tabelul 1, analizaţi structura populaţiei pe grupe de vârstă în marile regiuni ale Terrei şi evidenţiaţi deosebirile în structura pe vârste în cadrul acestor regiuni şi explicaţi cauzele. În baza datelor din tabelul 2, stabiliţi stadiul de îmbătrânire demografică pentru fiecare regiune geografică.

Tabelul 1. Structura populaţiei pe grupe de vârstă în marile regiuni geografice, în %

	0-14 ani					65 ani și peste				
	1975	**1998**	**2005**	**2013**	**2024**	**1975**	**1998**	**2005**	**2013**	**2024**
Mondial	36,8	31,2	30,6	26	25	5,4	6,6	6,8	8	10
Asia	38	31,5	32,0	25	24	4,5	5,5	5,0	7	10
Africa	45	43,7	43,2	41	40	3	3,3	3,2	4	3
Europa	24	18,3	27,8	16	16	12	14,7	14,0	16	19
America de Nord	25	21,5	22,0	19	18	10	12,5	13,0	14	17
America Latină	42	34	34,0	28	23	4	5	5,0	7	10
Oceania	31	26	26,0	24	23	8	9,5	10,0	11	13

Tabelul 2. Scara de îmbătrânire demografică după J. Bojio-Garnier şi E. Rosset

Gradul de îmbătrânire demografică	Ponderea persoanelor în vârstă de 60 de ani și mai mult, %	Etapa îmbătrânirii și nivelul îmbătrânirii
1	8	Perioada juvenilă (tânără)
2	8-10	Prima treaptă în ajun de bătrânețe
3	10-12	Perioada în ajun de bătrânețe
4	12 și peste	Îmbătrânirea demografică
	12-14	Primul nivel al îmbătrânirii
	14-16	Nivelul mediu de îmbătrânire demografică
	16-18	Nivelul înalt de îmbătrânire demografică
	18 și peste	Nivelul foarte înalt al îmbătrânirii demografice

4. Pe baza datelor din tabelul 3, analizați evoluția structurii populației Republicii Moldova pe grupe de vârstă în perioada 1959-prezent. Evidențiați principalele modificări înregistrate și explicați factorii demografici care au determinat aceste transformări.

Tabelul 3. Evoluţia structurii pe grupe de vârstă a populaţiei în Republica Moldova (%)

Grupa de vârstă (ani)	1959	1970	1979	1989	2004	2014	2024	2024, în % faţă de 1959
0 – 15	33,4	32,2	27,0	27,9	21,5	17,8	17	50,8
16 – 54 (59)	58,9	58,1	62,2	59,5	63,7	66,7	56	95,0
55 (60) ani şi mai mult	7,7	9,7	10,8	12,6	14,8	15,5	27	350,6
Total	100	100	100	100	100	100	100	

Sursa: calculat în baza datelor BNS, *Anuarul Statistic al Republicii Moldova*, 2011, 2025

5. Pe baza datelor din tabelul 4, analizați dinamica indicelui de masculinitate (numărul de bărbați la 100 de femei) în marile regiuni ale Terrei în perioada 1950-2020. Evidențiați diferențele regionale, tendințele de creștere sau scădere

ale indicelui și explicați modificările produse în structura populației pe sexe, utilizând exemple concrete din tabel.

Tabelul 4. Dinamica indicelui de masculinitate (bărbați la 100 femei) în perioada 1950-2020, pe regiuni ale lumii

	1950	1960	1970	1980	1990	2000	2010	2020
Mondial	99,8	100,6	101,0	101,2	101,5	101,7	101,7	101,6
Africa	98,5	98,6	98,7	99,3	99,4	99,6	100,0	99,7
Asia	105,4	105,6	105,3	105,1	105,0	105,0	104,8	110,5
Europa	87,2	89,2	91,0	91,8	92,6	92,7	93,0	95,6
America Latină	100,0	100,0	99,9	99,5	98,8	98,2	97,6	96,6
America de Nord	100,1	98,8	96,8	95,0	95,4	96,5	97,5	97,3
Oceania	103,6	103,1	102,3	100,9	100,4	99,6	100,2	101,6

https://statisticstimes.com/demographics/countries-by-sex-ratio.php (accesat: 12.10.2022)

6. Utilizând figurile 7 și 8, analizați tipurile de piramide ale vârstelor ale populației Emiratelor Arabe Unite și Qatarului. Stabiliți stadiul de evoluție demografică caracteristic pentru fiecare stat. Evidențiați factorii care determină dezechilibrele în structura pe sexe a populației.

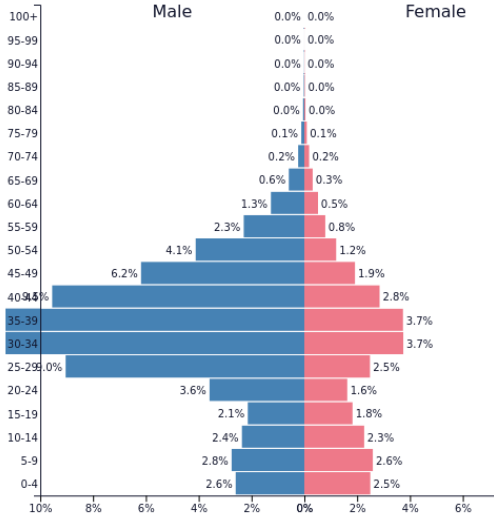

Figura 5. Piramida pe grupe de vârstă și gen a populației Qatarului, 2024
Sursa: https://www.populationpyramid.net/

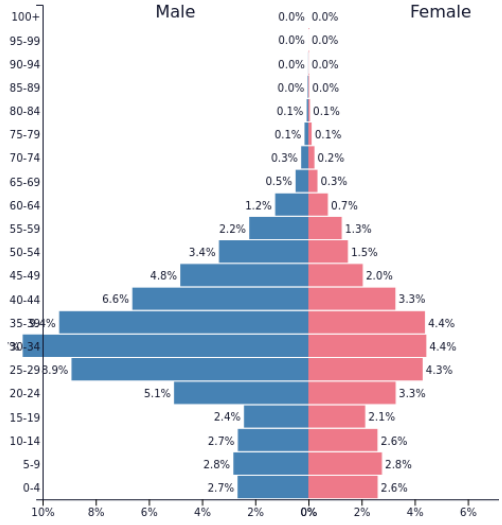

Figura 6. Piramida pe grupe de vârstă și gen a populației Emiratelor Arabe Unite, 2024
Sursa: https://www.populationpyramid.net/

7. Analizând figurile 7 şi 8, indicați:

a. Gradul de îmbătrânire demografică în Niger și în Japonia

b. Evidențiați doi factori care au determinat ponderea mică a vârstnicilor în Niger.

1)_____

2)_____

c. Propuneți câte o măsură pentru atingerea unui echilibru demografic în aceste state.

1)_____

2)_____

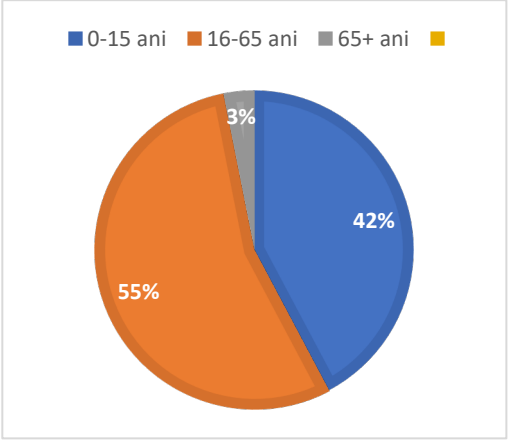

Figura 7. Structura pe grupe de vârstă și gen a populației statului Niger, 2024

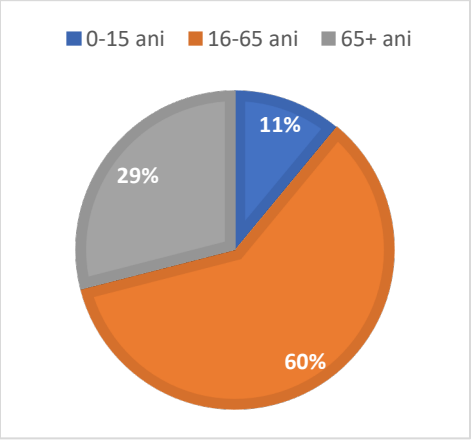

Figura 8. Structura pe grupe de vârstă și gen a populației statului Japonia, 2024

Tabelul 5. Asimetria demografică gender în Republica Moldova

Vârsta	Raportul bărbați-femei
0-1 an	100 fetițe – 106-107 băieței
2-19 ani	La 100 fetițe – 104 băieței
20 ani	La 100 fete – 100 băieți
30-34 ani	La 1.000 de bărbați le revin 1.034 de femei
50-54 ani	La 1.000 de bărbați le revin 1.155 de femei
70-74 ani	La 1.000 de bărbați le revin 1.623 de femei

Sursa: Baurciulu A., Casian A., ș.a. Bugetare sensibilă la gen. Compendiu pentru studii de licență. Chișinău: ASEM, 2018, p. 41.

8. Utilizând un instrument digital de cartografiere (ex.: Google My Maps, ArcGIS Online), realizați o hartă pe care să marcați statele cu cel mai scăzut și cu cel mai ridicat indice de masculinitate (număr de bărbați la 100 de femei) pentru anul 2021.

Tabelul 6. Indicele de masculinitate în unele state ale lumii, 2021

Statul	Valoarea indicelui de masculinitate	Statul	Valoarea indicelui de masculinitate
Nepal	85,4	Qatar	299,3
Letonia	85,6	Emiratele Arabe Unite	222,0
Lituania	86,1	Oman	193,4
Ucraina	86,3	Bahrain	184,5
Rusia	86,4	Maldive	171,3
Belarus	87,1	Kuwait	158,5
El Salvador	87,9	Arabia Saudită	137,1
Armenia	88,7	Guineea Ecuatorială	125,4
Portugalia	89,8	Buthan	113,7
Puerto Rico	89,9	Djibouti	110,3

https://statisticstimes.com/demographics/countries-by-sex-ratio.php (accesat: 12.10.2022)

9. Folosind datele privind speranța de viață la naștere, realizați un tabel comparativ pentru minimum 6 state:

- două cu indicator ridicat (> 82 de ani),
- două medii (72-80 de ani),
- două reduse (< 65 de ani).

Reflecție! Autoevaluare! Metacogniție!

---

1. Înțelegere – conceptualizarea structurii demografice
   - În ce măsură pot explica diferențele dintre populația tânără, adultă și vârstnică?
   - Cum definesc indicatorii principali ai structurii demografice: raport de masculinitate, raport de feminitate, îmbătrânire demografică, speranță de viață?
   - Pot distinge clar între efectul de vârstă și efectul de generație în analiza piramidelor demografice?

2. Analiză – interpretarea piramidelor și a datelor demografice
   - Ce tipuri de piramide demografice identific (progresivă, regresivă, stagnantă) și care sunt caracteristicile lor morfologice?
   - Cum explic diferențele majore dintre structura pe vârste și sexe în regiunile dezvoltate și cele mai puțin dezvoltate?

- Care sunt cauzele variațiilor regionale în structura populației (fertilitate, mortalitate, migrație, politici demografice)?

3. Analiză – dezechilibre demografice pe sexe
   - Ce modificări observ în evoluția indicelui de masculinitate în perioada 1950-2020?
   - Ce regiuni ale lumii prezintă dezechilibre accentuate și care sunt factorii determinanți (migrație, mortalitate diferențiată, conflicte, structura ocupării, selecție prenatală etc.)?

4. Evaluare – implicațiile îmbătrânirii demografice
   - Ce consecințe socioeconomice generează creșterea ponderii populației vârstnice (pensii, îngrijire, piața muncii, presiuni bugetare)?
   - Ce regiuni ale Terrei prezintă cel mai avansat nivel de îmbătrânire demografică și cum se explică acest fenomen?
   - Îmbătrânirea demografică este o problemă sau o oportunitate? Argumentez.

5. Creație – scenarii și soluții demografice
   - Care ar fi măsurile pe care le-aș recomanda unui stat cu dezechilibre puternice în structura pe vârste (ex.: Japonia, Niger, Republica Moldova)?
   - Propun o schemă (organizator grafic) în care reprezint factorii determinanți ai structurii demografice (fertilitate, mortalitate, migrație, politici demografice, factori socioculturali).
   - Elaborez un miniscenariu al evoluției demografice pentru următorii 30 de ani pentru un stat, la alegere.

Îmi evaluez nivelul de competență pe o scală de la 1 (minimum) la 5 (maximum).

Competență	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
Analiză comparativă	○	○	○	○	○
Interpretare demografică	○	○	○	○	○
Utilizare date statistice	○	○	○	○	○
Scriere academică	○	○	○	○	○
Argumentare logică	○	○	○	○	○

6. Transfer – aplicarea cunoștințelor în viitor

• Notez un exemplu concret privind modul în care pot utiliza cunoștințele despre structura demografică în activitatea mea pedagogică / geografică (lecție, analiză teritorială, proiect, interpretarea piramidelor demografice etc.).

Resurse bibliografice

1. Hachi Mihai, Sochircă Elena. Geografia populației. Note de curs. Chișinău: Editura AȘM, 2012.
2. Ilieş Alexandru, Staşac Marcu. Studiul geografic al populaţiei. Oradea: Editura Universităţii din Oradea, 2005. 186 p.
3. Ilinca Nicolae. Geografia umană. Populaţia şi aşezările. București: CD Press, 2008. 360 p.
4. Erdeli George, Dumitrache Liliana. Geografia populaţiei. București: Corint, 2001. 288 p.
5. Ungureanu Alexandru, Muntele Ionel. Geografia populaţiei. Iași: Sedcom Libris, 2006. 313 p.
6. Cucu Vasile. Geografia populaţiei şi aşezărilor omeneşti. București: Editura Didactică şi Pedagogică, 1974. 404 p.
7. Surd Vasile. Geodemografie. Cluj, 1998.

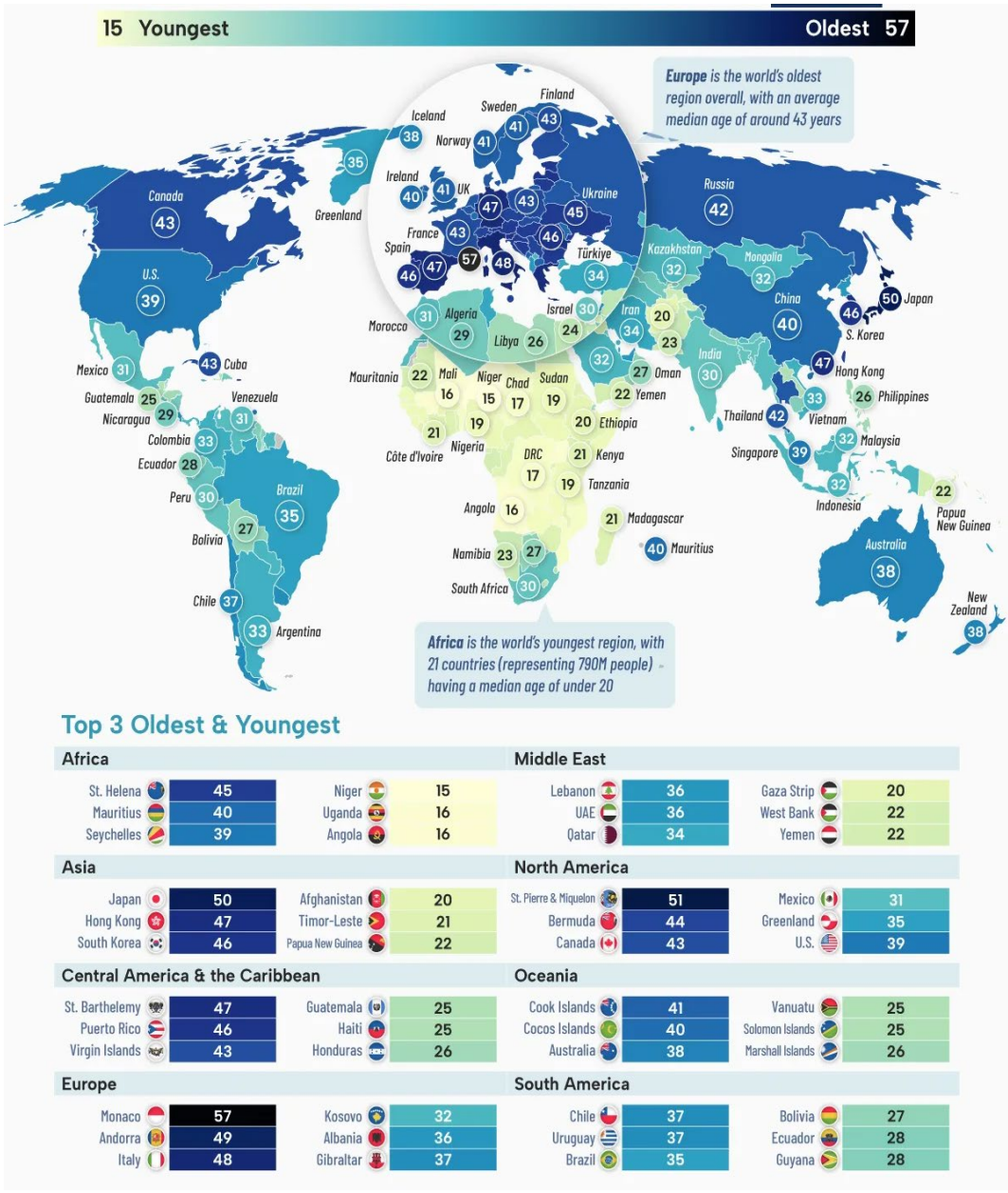

Figura 9. Vârsta medie a populației statelor lumii

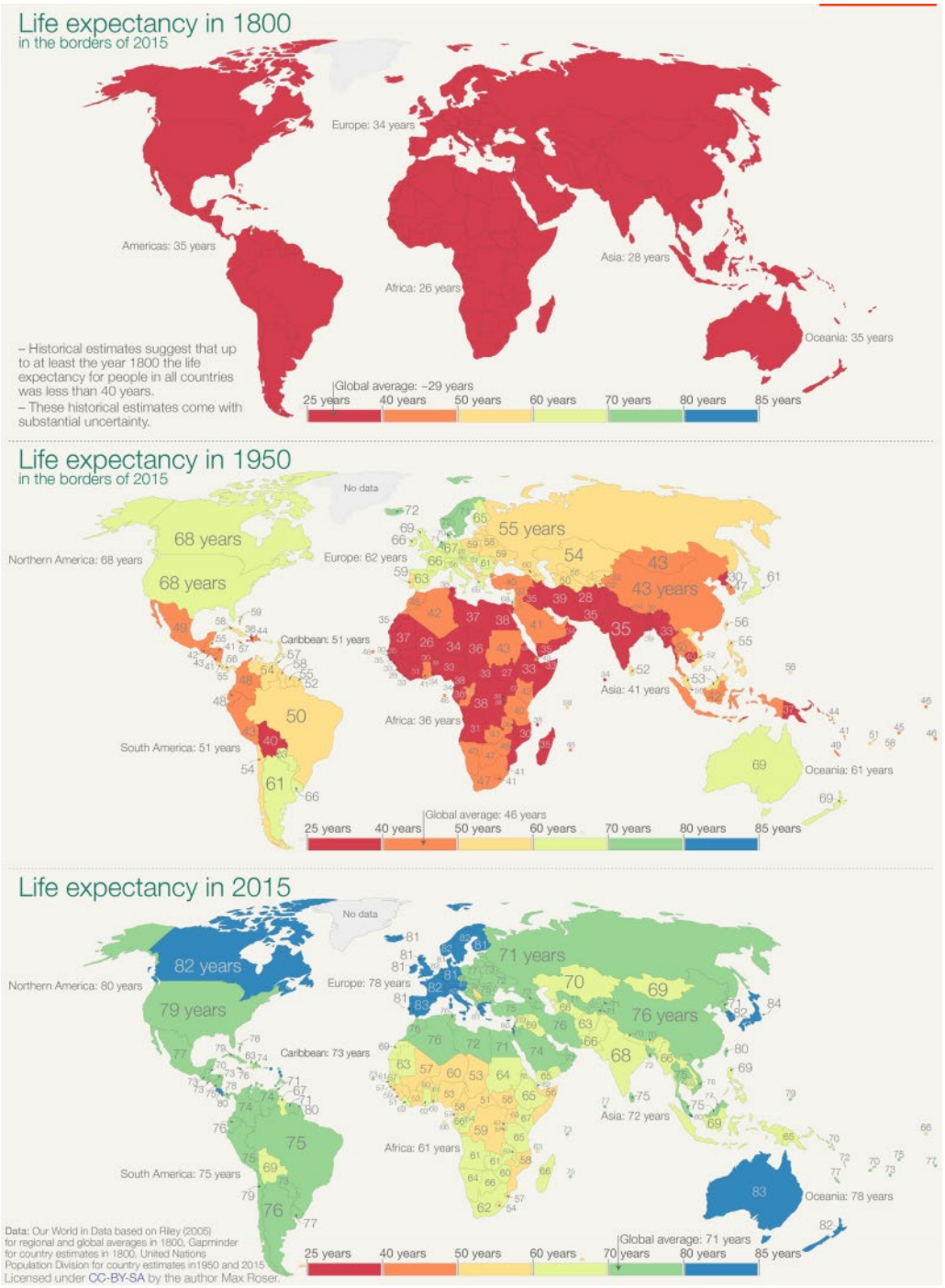

Figura 10. Speranța de viață la naștere, 1800, 1950, 2015

LUCRAREA PRACTICĂ № 10

STRUCTURA CIVILĂ ȘI MATRIMONIALĂ A POPULAȚIEI

Competențe: de a analiza structura civilă și matrimonială a populației, prin interpretarea comportamentului matrimonial și a distribuției populației după starea civilă.

Tipul de cunoștințe	Cunoștințele integrate competenței de a analiza modalitățile de evidență a populației
Cunoștințe declarative	*Concepte:* stare civilă, comportament matrimonial, căsătorie, divorț, uniuni consensuale, celibat, văduvie, politică familială, categorii matrimoniale.
Cunoștințe atitudinale	- Analiza *corectă, coerentă și sistematică* a structurii civile și matrimoniale a populației; - manifestarea unei atitudini critice față de schimbările comportamentului matrimonial; - utilizarea responsabilă a datelor statistice privind structura matrimonială a populației.
Cunoștințe procedurale	- Procedura de analiză a structurii populației după starea civilă; - procedura de analiză a evoluției comportamentului matrimonial (căsătorii, divorțuri, uniuni consensuale); - procedura de interpretare a datelor din tabele, grafice și diagrame referitoare la structura civilă a populației; - procedura de corelare a fenomenelor matrimoniale cu factorii demografici, economici și culturali.

Obiective

Studenții vor fi capabili:

- să definească conceptele ce țin de structura civilă (matrimonială);
- să identifice modificările intervenite în comportamentul matrimonial al populației în timp;
- să identifice factorii determinanți ai evoluției populației după criteriul stării civile;
- să argumenteze necesitatea promovării politicii familiale în scopul dezvoltării durabile a populației.

Termeni-cheie: stare civilă (matrimonială), persoană căsătorită/necăsătorită, văduv/ă, persoană divorțată, uniune consensuală.

Glosar

Stare civilă – situaţie conjugală a unei persoane în raport cu instituţia căsătoriei, așa cum este aceasta reglementată de legile sau practicile în vigoare a unei societăţi; situația unei persoane așa cum rezultă din actele sale privitoare la naștere, căsătorie, deces se include în categoria stare civilă.
Uniune consensuală – aranjament prin care cuplurile necăsătorite legal trăiesc împreuna ca șot si șotie.
Politică familială – ansamblu de măsuri și programe care au drept scop structurarea condițiilor de existență a familiilor.
Văduv/văduvă – persoană care și-a pierdut soțul sau soția prin deces și nu s-a recăsătorit.

Aspecte teoretice

Politica familială abordează probleme cu care familiile se confruntă în societate şi are drept scop sporirea bunăstării familiei. Aceasta constă într-o serie de opţiuni politice separate, dar interdependente care vizează aspectele de îngrijire a familiei, sărăcia, violenţa domestică, planificarea familială şi altele. Politicile familiale pot fi *explicite* sau *implicite*. Politicile familiale explicite sunt cele care cuprind măsuri luate în mod expres pentru atingerea obiectivelor specifice privind unitatea familiei şi a membrilor săi (de exemplu, concediul pentru creşterea copilului, violenţa în familie). Politicile familiale implicite sunt cele ce nu vizează în mod direct familia, dar care au consecinţe indirecte asupra lor. De exemplu, politicile privind migraţia internaţională au consecinţe majore pentru familii, deşi nu le vizează în mod direct. Pentru aceste politici familiale implicite este recomandată a fi folosită o perspectivă familială în elaborarea politicilor (Raportul EGM ONU, 2009). Această perspectivă analizează consecinţele politicilor asupra bunăstării familiale, indiferent dacă acestea au vizat sau nu în mod explicit familia.
(http://www.demografie.md/files/1524_politici_familiale.pdfMihaela Robila)

Aspecte metodologice

Uniune consensuală. În ultimul timp, statistica internațională diferențiază un al 5-lea grup distinct al stării civile, cum ar fi *uniunile consensuale, sau căsătoriile neoficiale (neînregistrate juridic)*. Statistica stării civile în unele state înregistrează soți care locuiesc separat şi, de asemenea, persoane aflate în prima, a doua etc. căsătorie.

Sarcini didactice

1. Analizați datele din tabelul 1 privind distribuția populației după starea civilă în două state/regiuni la alegere (ex.: Republica Moldova, UE, Japonia, SUA). Comparați modelul matrimonial tradițional vs modern; diferențele pe sexe; influența vârstei asupra structurii matrimoniale.

Tabelul 1. Distribuția populației după starea civilă (ex.: Republica Moldova, UE, Japonia, SUA)

Indicator	Moldova	UE (medie)	Japonia	SUA
Ponderea necăsătoriților (18+)	31%	35%	29%	33%
Ponderea căsătoriților	49%	46%	52%	47%
Ponderea divorțaților	7,5%	12%	2%	11%
Ponderea văduvilor	12%	7%	17%	9%
Vârsta la prima căsătorie, femei	27,1	30	29,4	28,6
Vârsta la prima căsătorie, bărbați	29,4	32	31,1	30,5

Sursa: Eurostat (UE), UNDESA (global).

2. Reprezentați grafic (diagramă bară sau structură) următorii indicatori: rata nupțialității în perioada 2000-2023 pentru Republica Moldova; rata divorțialității; vârsta medie la prima căsătorie. Formulați concluzii privind schimbarea comportamentului matrimonial.

Tabelul 2. Indicatori ai nupțialității și divorțialității în Republica Moldova (2000-2023)

An	Rata nupțialității (căsătorii la 1.000 de locuitori), %	Rata divorțialității (divorțuri la 1.000 de locuitori), %	Vârsta medie la prima căsătorie, bărbați, ani	Vârsta medie la prima căsătorie, femei, ani
2000	7,9	2,2	26,0	23,3
2010	8,1	2,9	27,6	24,9
2015	7,6	3,1	28,2	25,6
2020	5,8	2,6	29,0	26,5
2023	6,2	2,9	29,4	27,1

Sursa: BNS

3. Analizați extinderea coabitării (uniunilor informale) în regiuni precum: Europa Nordică, Europa de Est, America Latină (tabelul 3). Răspundeți la întrebările propuse:

- Ce factori culturali, economici și educaționali determină creșterea coabitării?
- Cum influențează uniunile consensuale asupra natalității și a structurii familiale?

Tabelul 3. Indicatori comparativi ai comportamentului matrimonial (2023)

Indicator	**Europa nordică**	**Europa de Est**	**America Latină**
Prevalența uniunilor consensuale	45-60 %	15-25 %	55-70 %
Rata divorțialității	2,0-2,5 %	3,0-3,5 %	1,2-1,8 %
Recăsătoriți (%)	30 %	19 %	22 %

Sursa: Eurostat – EU Statistics on Marriage and Divorce, Fertility Indicators, UN DESA World Marriage Data 2023, UNFPA Latin America – Family and Union Trends Report 2022.

4. Comparați vârsta medie la prima căsătorie în câteva state din diferite regiuni economico-geografice (figura 2). Explicați de ce societățile dezvoltate întârzie căsătoria? Explicați efectele întârzierii mariajelor asupra natalității.

5. Elaborați schema conceptuală „Factorii nupțialității”. Includeți cel puțin 6 factori: economici, educaționali, culturali, religioși, demografici, legislativi.

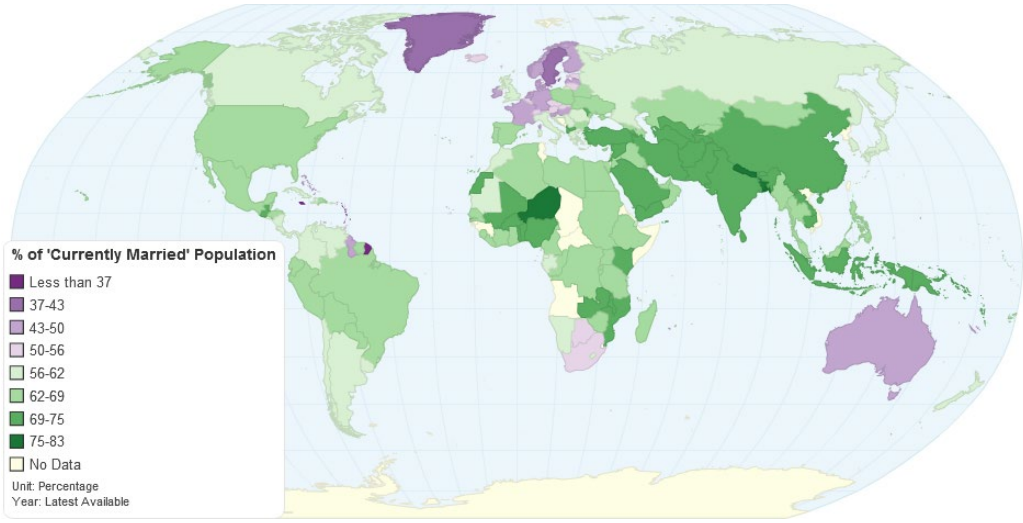

Figura 1. Rata căsătoriilor, 2023

Sursa: http://chartsbin.com/

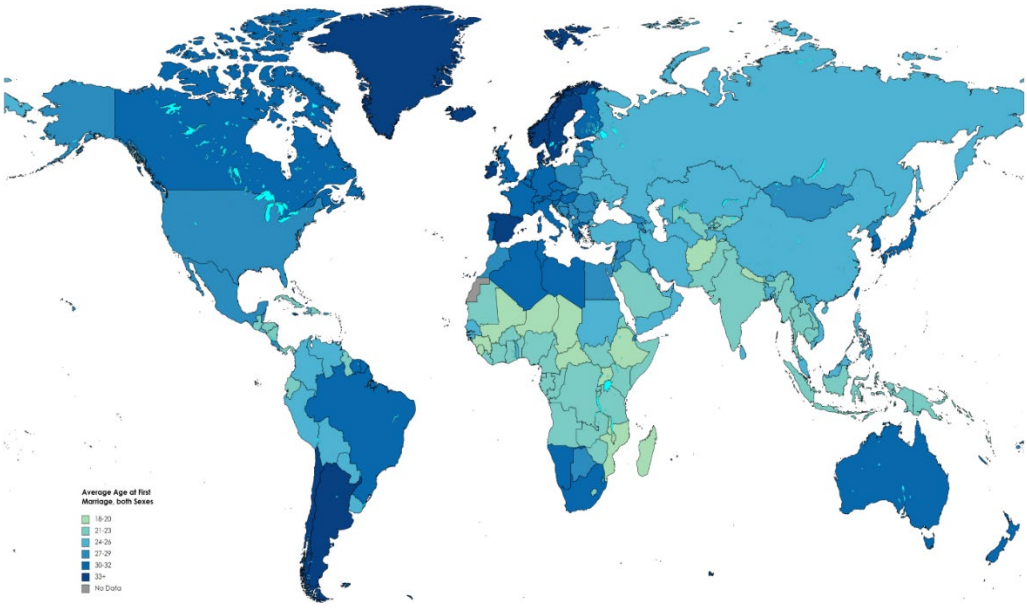

Figura 2. Vârsta la prima căsătorie, 2023

Sursa: http://chartsbin.com/

Activitate individuală

Elaborați un eseu cu tema: „Căsătoria ca instituție socială în transformare: tendințe contemporane”.

Reflecție! Autoevaluare! Metacogniție!

---

1. Înțelegere
   - În ce măsură pot explica diferența dintre nupțialitate și divorțialitate?

2. Analiză
   - Ce factori explică amânarea căsătoriei în societățile contemporane?

3. Evaluare
   - Este creșterea divorțurilor un semn al modernizării sau al instabilității sociale?

4. Creație

- Propun o măsură care ar putea îmbunătăți echilibrul familial într-o țară, la alegere.

Autoevaluare (1-5):

Competență	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
Analiză comparativă	○	○	○	○	○
Interpretare demografică	○	○	○	○	○
Scriere academică	○	○	○	○	○
Utilizare date statistice	○	○	○	○	○
Argumentare logică	○	○	○	○	○

Resurse bibliografice și web

1. Hachi Mihai, Sochircă Elena. Geografia populației. Note de curs. Chișinău: Editura AȘM, 2012.
2. Ilieş Alexandru, Staşac Marcu. Studiul geografic al populaţiei. Oradea: Editura Universităţii din Oradea, 2005. 186 p.
3. Ilinca Nicolae. Geografia umană. Populaţia şi aşezările. București: CD Press, 2008. 360 p.
4. Grozav, A. Particularitățile teritoriale ale tranziției demografice în Republica Moldova. Chișinău, 2012.
5. Ungureanu Alexandru, Muntele Ionel. Geografia populaţiei. Iași: Sedcom Libris, 2006. 313 p.
6. Cucu Vasile. Geografia populaţiei şi aşezărilor omeneşti. București: Editura Didactică şi Pedagogică, 1974. 404 p.
7. www.statistica.md
8. UN 2010 World Population and Housing Census Programme
9. UN Census Knowledge Database
10. UNFPA Census Portal
11. U.S. Census Bureau
12. International database
13. World Population Clock

LUCRAREA PRACTICĂ № 11

STRUCTURA RASIALĂ ŞI CONFESIONALĂ A POPULAȚIEI MONDIALE

Competențe: de a analiza structurile rasială și confesională a populației mondiale.

Tipul de cunoștințe	Cunoștințele integrate competenței de a analiza structurile rasială şi confesională a populaţiei
Cunoștințe declarative	*Concepte:* populație, rasă, religie, structură rasială, structură confesională, religie universală, religie etnică, religie tribală, rasă de tranziție.
Cunoștințe atitudinale	- Analiza *corectă, completă, sistematică* a structurilor rasială și confesională a populației, respectând cerințele specificate; - utilizarea *corectă* a datelor despre populație.
Cunoștințe procedurale	- Procedura de analiză a structurii rasiale și confesionale ale populației în diferite perioade istorice; - procedura de analiză a distribuției spațiale a raselor, a religiilor și a curentelor de dispersie a religiilor; - procedura de analiză a factorilor care influențează structurile rasială și confesională a populației; - procedura de analiză a datelor despre populație din tabele; - procedura de analiză a diagramelor despre populație.

Obiective

Studenții vor fi capabili:

- să definească conceptele și indicatorii ce caracterizează structura rasială și confesională a populației;
- să analizeze factorii care au determinat formarea raselor umane pe Terra și care influențează structura confesională a populației;
- să diferențieze rasele după particularitățile morfologice și fiziologice;
- să analizeze tendințele înregistrate în evoluția structurii rasiale și confesionale a populației la nivel mondial, pe regiuni și state ale lumii;
- să diferențieze religiile universale, etnice și tribale;
- să analizeze diversitatea interrasială și repartiția spațială a raselor umane.

Termeni-cheie: rasă, religie, structură rasială, structură confesională, religie universală, religie etnică, religie tribală, rasă de tranziție, ateism.

Glosar

Rasă umană – grup mare de populație cu trăsături somatice și fiziologice secundare comune (pigmentația pielii, forma craniului, textura părului, forma nasului, caracteristicile ochilor), modelate în timp de adaptarea la condițiile de mediu.
Metis – persoană provenită din părinți aparținând unor rase diferite (termen general pentru hibridizarea rasială).
Mulatru – persoană rezultată din încrucișarea rasei europoide cu rasa negroidă.
Zambos – persoană provenită din încrucișarea unui părinte negrid și un părinte amerindian (amerindoid).
Negritoși – grup uman de talie mică din Asia de sud-est (Filipine, Malaysia), considerat populație arhaică pre-mongoloidă.
Niloți – populație din Valea Nilului Superior (Sudanul de Sud, Uganda, Kenya), caracterizată prin statură înaltă, constituție longilină, piele închisă la culoare.
Papuași – populație melaneziană din Noua Guinee și Oceania, cu trăsături fizice specifice (păr lânos, pigmentație închisă).
Pigmei – populație de statură foarte scundă (<150cm) din bazinul Congo și Africa Centrală, trăind tradițional în comunități forestiere.
Tuaregi – populație berberă nomadă musulmană din Sahara (Mali, Niger, Algeria), renumită pentru tradițiile nomade și vestimentația indigo.
Religie – sistem de credințe, ritualuri și valori ce reglementează relația omului cu divinitatea sau forțele supranaturale.
Confesiune – ramură doctrinară a unei religii (ex.: ortodoxă/catolică în creștinism). Analiza confesională evidențiază repartiția spațială și impactul sociocultural.
Religie universală (mondială) – religie răspândită pe toate continentele, cu vocație misionară: creștinism, islam, budism.
Religie etnică (națională) – religie legată de o anumită comunitate/etnie și spațiu geografic, cu transmitere predominant ereditară: hinduism, iudaism, sikhism, shintoism.
Religie tribală (arhaică) – sistem de credințe animiste dezvoltate în societăți tradiționale, adesea fără text sacru scris: religii africane, australiene, amazoniene etc.
Animism – credință conform căreia elementele naturii (animale, plante, fenomene, obiecte) au spirit; specific culturilor tribale.
Sincretism religios – combinarea elementelor din două sau mai multe religii, frecventă în America Latină, Africa, Asia de sud-est.
Laicism / Secularizare – separarea religiei de stat și scăderea influenței instituțiilor religioase asupra vieții sociale; caracteristică Europei moderne.

Identitate etnoculturală – ansamblul trăsăturilor lingvistice, religioase, tradiționale și comportamentale care definesc o comunitate.
Rasism – atitudine/ideologie ce afirmă superioritatea unei rase și justifică discriminarea celor considerate inferioare.
Segregare – separarea populațiilor pe criterii etnice/rasiale (școli, servicii). Poate fi legală/instituționalizată sau informală.
Apartheid – formă extremă de segregare legalizată aplicată istoric în Africa de Sud (1948-1994), cu privilegii pentru populația albă.
Xenofobie – atitudine de teamă/ostilitate față de străini sau alte grupuri etnice/culturale.
Toleranță interetnică/interconfesională – acceptarea și respectarea diversității religioase și rasiale în societate.

Aspecte metodologice

Studiul structurii rasiale și confesionale în geografia populației se bazează pe analiza comparativă a distribuției spațiale a raselor și religiilor, a evoluțiilor istorice și a factorilor naturali și socioeconomici care au modelat diversitatea umană. În evaluarea componentelor rasiale și religioase se recomandă:

1. Metodologia analizei structurii rasiale*:* identificarea raselor mari după trăsături antropologice (pigment, păr, statură, conformație craniană); observarea arealelor geografice pe hartă și stabilirea regiunilor cu predominanță rasială clară, structuri mixte, zone de tranziție; explicarea repartiției prin adaptarea la mediu și procesul istoric de populare; utilizarea hărților tematice și diagramelor pentru a detecta: centre de origine, rute de migrație, zone de metisaj (America Latină, Africa de nord, sudul Asiei).
2. Metodologia analizei structurii confesionale: clasificarea religiilor în universale, etnice și tribale; determinarea difuziei religioase prin curente misionare, colonizare, globalizare; reprezentarea pe hartă/diagramă a ponderilor religioase la nivel continental și național; corelarea dezvoltării religioase cu factori culturali, sisteme politice, nivelul de secularizare, politici ale statelor privind libertatea religioasă.
3. Elemente de reflecție etică:
- studiul raselor în geodemografie nu implică ierarhizare;
- accentul pe diversitate și egalitate, nu pe „superioritate";
- evaluarea critică a conceptelor: rasism, apartheid, xenofobie, segregare
- corelarea temei cu drepturile omului, toleranța interculturală și dialogul interreligios.

Sarcini didactice

1. Discutați în perechi fragmentul de text scris de I. Kant în lucrarea *Eseu asupra diferitelor rase* (1775) și emiteți o concluzie de bază:

„Negrii şi albii nu reprezintă specii umane diferite, căci provin cu certitudine din aceeaşi sursă. Dar formează rase diferite, pentru că fiecare s-a dezvoltat în zone diferite, iar încrucişarea lor a dus la naşterea hibrizilor (mulatrii). În aceeaşi ordine de idei, oamenii blonzi şi cei bruni nu reprezintă rase diferite ale albilor, pentru că un om blond şi o femeie brună pot da naştere unui copil perfect blond."

2. Studiind harta tematică „Rasele umane ale Terrei" (figurile 1, 2), realizați o analiză geografică și antropologică aprofundată, având în vedere următoarele aspecte.

- Caracterizați particularitățile geografice ale raselor mari ale lumii. Evidențiați arealele tradiționale de răspândire, zonele de tranziție și regiunile de interferență între diferite tipuri antropologice. Discutați rolul factorilor istorici, ecologici și culturali în delimitarea acestor spații.
- Identificați regiunile cu structură rasială eterogenă (pestriță). Analizați teritoriile unde diversitatea rasială este crescută și explicați modul în care: condițiile naturale, rutele istorice de migrație, colonizarea, mobilitatea populațiilor au influențat această eterogenitate.
- Abordați critic următoarele problematici: principalii factori (biologici, istorici, climatici, socioculturali) care au contribuit la diferențierea rasială a populației Terrei; originea și evoluția temporală a acestor diferențieri în contextul antropologiei fizice și genetice; perspectivele contemporane privind numărul și clasificarea „raselor" umane, discutând limitele și criticile conceptului în știința actuală.

3. Utilizând datele din tabelul 1, analizaţi raportul dintre rasele umane pe Terra şi, analizând diverse materiale cartografice, stabiliţi arealele de răspândire a raselor umane mari şi a celor intermediare.

Tabelul 1. Dinamica structurii rasiale a populaţiei mondiale, %

Rasa umană	1980	2010	2020	2025	Principalele regiuni geografice de concentrare
Rasa europoidă	43,4	43,0	41,0	40,0	Europa, America de Nord, Orientul Mijlociu, Asia Centrală, nordul Africii

Rasa mongoloidă	19,1	19,0	20,5	21,0	Asia de est (China, Japonia, Coreea), Asia de sud-est, Siberia
Rasa negroidă	6,7	7,0	8,5	9,0	Africa Subsahariană
Rasa australoidă	0,3	0,3	0,2	0,2	Australia indigenă, Melanezia, unele insule din Oceania
Rase mixte	31,3	30,7	29,8	29,8	America Latină, Caraibe, nordul Africii, Orientul Mijlociu, sudul Asiei

Sursa: World Population Prospects 2024.

4. Reflectați asupra afirmației: „Religia – cel mai important element cultural care definește o civilizație”, invocând argumente pro și contra. În partea stângă enumerați câteva argumente pro, pentru care considerați că religia reprezintă cel mai important element cultural care definește o civilizație, iar în partea dreaptă enumerați argumentele contra.

ARGUMENTE PRO 1. 2.	***Religia – cel mai important element cultural care definește o civilizație***	ARGUMENTE CONTRA 1. 2.

5. Dezvoltați ideile expuse prin exemple concrete.

Ideea I	Ideea II	Ideea III
Fiecare religie a determinat o atitudine particulară faţă de lume şi viaţă şi această orientare a afectat dezvoltarea societăţii. Toate religiile au avut efecte demografice în măsura în care au dictat reguli cu privire la mariaj, celibat, avort sau controlul naşterilor.	Religiile au un efect social important prin faptul că au influenţat un anumit comportament, o anumită atitudine faţă de muncă, faţă de bani, faţă de acumularea de bunuri sau bogăţii.	Toate religiile au contribuit la difuzia unei limbi, a unei scrieri, a unui calendar, a unui sistem juridic etc.

6. Pe baza datelor din tabelele 2 și 3, a figurilor 1 și 2, analizaţi evoluția structurii confesionale a populației Terrei în perioada 1900-2020 și stabiliți modificările care s-au produs, precum și cauzele acestora. Cum este reprezentată structura confesională pe regiuni geografice? Cum explicați această repartiție?

Tabelul 2. Schimbarea structurii religioase a lumii în intervalul 1900-2020

Confesii	1900		2010		2020	
	Mil. per-soane	%	Mil. per-soane	%	Mil. per-soane	%
Total	1630	100	6044	100		100
Creştini	558	34,2	1995	33,0	2382	31,0
Inclusiv:						
- **catolici**	270	16,6	1046	17,3	-	-
- **ortodocşi**	120	7,4	200	3,3	-	-
- **protestanţi**	146	8,9	635	10,5	-	-
- **alte religii creştine**	22	1,3	114	1,9	-	-
Musulmani	216	13,3	1180	19,5	1907	24,9
Inclusiv:						
- **suniţi**	198	12,2	993	16,4		
- **şiiţi**	18	1,1	187	3,1		
Budişti	127	7,8	354	5,8	506	6,6
Hinduşi	223	13,7	888	14,7	1161	15,2
Confucianism	328	20,1	233	3,9	394	5,6
Iudaism	10,6	0,6	14,3	0,2	14,7	0,2
Credinţe tribale	158	9,7	132	2,2	100	1,2
Alte confesii	4,4	0,3	39,7	0,7	60,9	0.8
Atei	5	0,3	1208	20,0	1193	15,6

Tabelul 3. Structura confesională a populației pe regiuni ale Terrei, în %

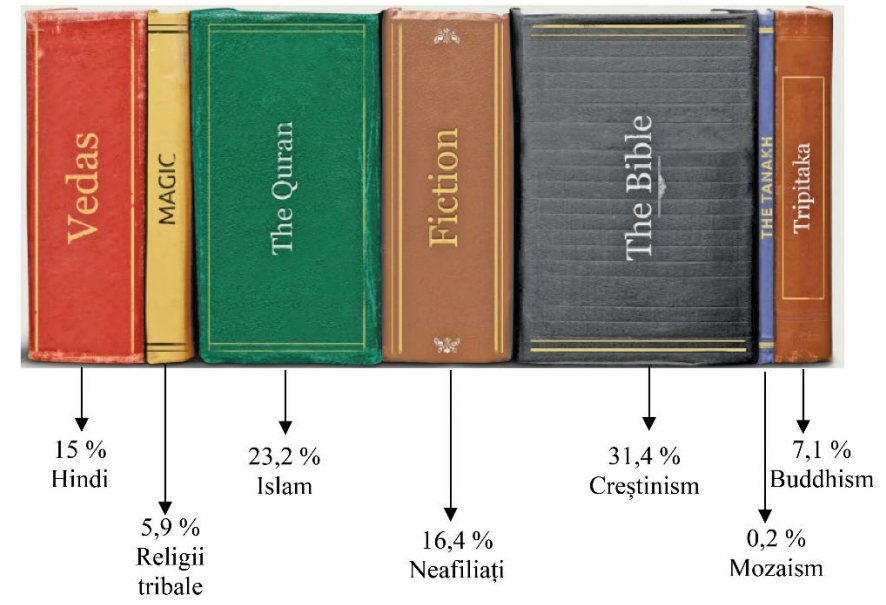
Regi-unea	Creștini	Musulmani	Atei neafiliați	Hinduși	Evrei	Budiști	Religii tribale
America de Nord	74,6	1,3	19,2	0,8	1,6	1,2	0,4
America Latină	89,7	0,1	8,0	0,1	0,1	0,1	1,8
Europa	72,2	6,8	20,0	0,2	0,2	0,2	0,1
Africa de nord și Orientul Apropiat	3,6	93,1	0,6	0,6	1,6	0,2	0,3

Africa Sud-Sahariană	62,0	31,4	3,0	0,2	0,1	0,1	3,2
Asia-Pacific	7,2	25,7	20,0	26,0	0,1	11,3	8,6
Mondial	31,0	25,0	15,6	15,2	0,2	6,6	5,6

Sursa: https://www.visualcapitalist.com/mapped-major-religions-of-the-world/

7. Completați tabelul de mai jos, indicând arealele geografice majore de răspândire pentru principalele religii universale. În elaborarea răspunsului, vor fi luate în calcul atât distribuția spațială contemporană, cât și zonele istorice de expansiune ale fiecărei religii.

Religii universale	Areale de răspândire
Creștinism	
Islamism	
Budism	

Sursa: https://www.visualcapitalist.com/cp/visualizing-religions-worldwide/

8. Completați tabelul de mai jos, identificând și sistematizând: trăsăturile caracteristice religiei ortodoxe, elementele specifice religiei catolice, aspectele comune celor două confesiuni creștine (de ordin doctrinar, istoric sau ritualic). În completarea tabelului, se va ține cont de analiza comparativă a următoarelor elemente: doctrină, organizare bisericească, practici liturgice, calendar religios, relația cu tradiția și autoritatea religioasă.

ORTODOXIE	Puncte comune	CATOLICISM

9. Analizați evoluția structurii confesionale a populației Republicii Moldova în perioada 1930-2024, utilizând datele din tabelul 4.
În cadrul analizei, se vor urmări următoarele aspecte:

1. Identificarea tendințelor majore în dinamica principalelor culte religioase (creșteri, stagnări, descreșteri).
2. Explicarea factorilor istorici, politici, demografici și socioculturali care au determinat modificările înregistrate în structura confesională.
3. Compararea proporțiilor cultelor dominante și ale cultelor minoritare în cele patru momente de referință (1930, 2004, 2014, 2024).
4. Evidențierea transformărilor legate de secularizare și nedeclarare (categoria „atei" și „nedeclarați"), cu argumente privind contextul social.
5. Formularea unei concluzii sintetice, în 6-8 rânduri, privind evoluția diversității religioase și implicațiile acesteia asupra identității sociale în Republica Moldova.

Tabelul 4. Structura confesională a populaţiei din Basarabia/ Republica Moldova după recensământul din 1930, 2004, 2014 și 2024

Denumirea cultelor	Numărul adepţilor, pers.	Total (%)	Numărul adepţilor, persoane	Total (%)	Numărul adepţilor, persoane	Total (%)	Numărul adepţilor, persoane	Total (%)
	1930		2004		2014		2024	
1. Ortodocși	2 864 402	87,6	3158015	93,3	2 350 041	90,5	2 271 105	94,3
2.Evanghe-lişti-luterani	74 870	2,6	-	-	4 655	0,2	6 364	0,3
3. Lipoveni/creş-tini de rit vechi	31 344	1,1	5094	0,15	2 447	0,1	4 053	0,2

4. Baptişti	18 861	0,57	32754	0,97	24 426	0,9	26 226	1,1
5. Romano-catolici	17 507	0,5	4645	0,14	2745	0,1	2 586	0,1
6. Adventişti	1 927	-	13503	0,4	8 339	0,3	6 982	0,3
7. Islamişti	-	-	-	-	1 798	0,1	3 138	0,1
8. Alte religii	4998	-	23154	0,75	3 277	0,1	4 720	0,2
9. Atei	697	-	12724	0,38	5 364	0,2	14 211	0,6
10. Nedeclaraţi	977	-	75727	2,24	165 895	6,4	18 103	0,8
Total	**3 015 583**	**100**	**3 325 616**	**100**	**2 595 771**	**100**	**2 409 207**	**100**

Sursa: conform datelor Recensământului general al populaţiei din 1930 şi ale Recensământul populaţiei din 2004, 2014, 2024.

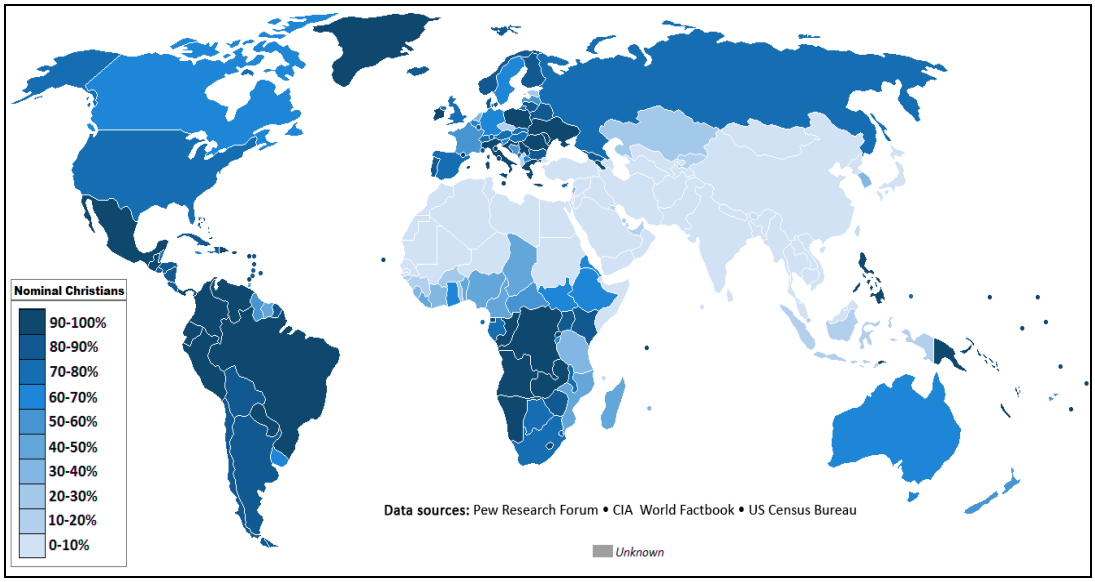

Figura 1. Răspândirea pe Glob a creştinismului

Sursa: CIA World Factbook

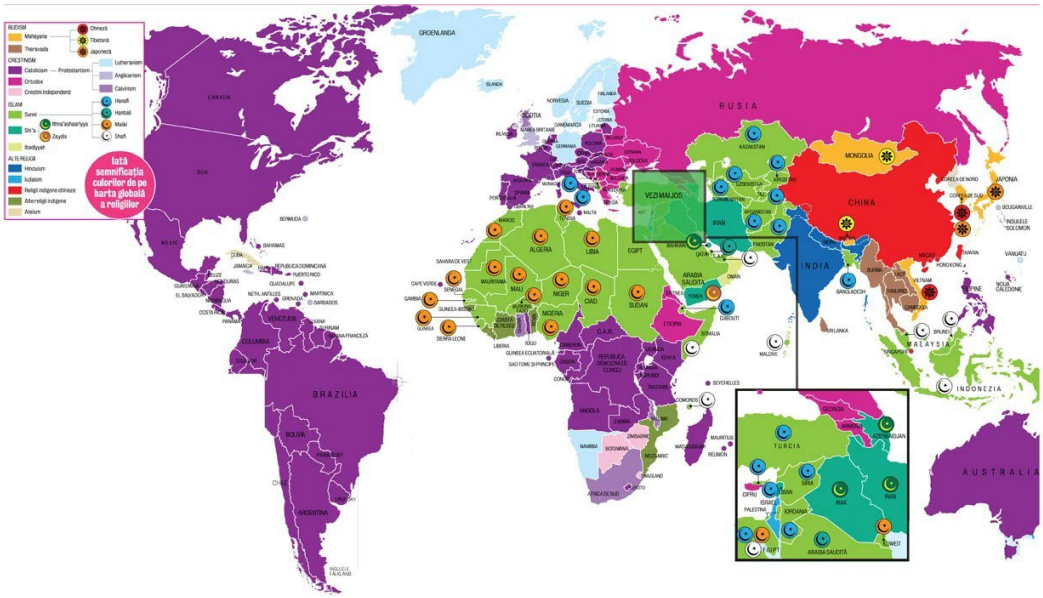

Figura 2. Răspândirea religiilor universale la nivel mondial

Autoevaluare! Metacogniție!

---

1. Înțelegere – religii, rase și discriminare

Explic, în 4-6 rânduri, ce înseamnă pentru mine conceptele: *rasism*, *discriminare rasială*, *discriminare etnolingvistică*. Precizez un exemplu concret (din istorie / actualitate / context local) pentru fiecare dintre aceste concepte.

2. Analiză – recomandarea ECRI nr. 7 și realitățile actuale

Analizez recomandarea de politică generală nr. 7 a ECRI (Comisia Europeană împotriva rasismului și a intoleranței) privind legislația națională referitoare la combaterea rasismului și a discriminării rasiale (linkul indicat în lucrare).

Răspund în scris la întrebările:

- Ce tipuri de comportamente și practici sunt considerate rasiste și condamnate de ECRI? (3-4 idei)
- Identific două exemple actuale (din mass-media, sport, școală, spațiul public) care arată că rasismul este încă prezent în lume.

- Ce cauze principale recunosc în aceste situații? (istoria colonială, stereotipuri, inegalități economice, discurs mediatic etc.)

3. Analiză și evaluare – rasismul în secolul XXI

Pornind de la recomandările ECRI, formulez un punct de vedere personal: „În ce măsură consider că rasismul este încă o problemă majoră în lumea contemporană?"

Argumentez în 8-10 rânduri, indicând cel puțin două contexte (educație, piața muncii, politică, mass-media, rețele sociale); explicând rolul stereotipurilor și al prejudecăților în menținerea discriminării.

4. Creație – viitorul diversității umane

Imaginez, în 10-12 rânduri, cum s-ar putea modifica raportul dintre rase / grupuri etno-rasiale peste 200-300 de ani, ținând cont de: migrațiile internaționale actuale, urbanizarea accelerată, căsătoriile mixte, globalizarea culturală.

Formulez un text argumentativ scurt, în care: descriu posibile scenarii (mai multă omogenizare / mai multă diversitate / noi forme de identitate); explic cum s-ar putea transforma percepția asupra „rasei" și a „diferențelor".

5. Aplicare și transfer – organizații și instrumente împotriva discriminării

- Identific cel puțin două organizații internaționale implicate în combaterea discriminării rasiale (ex.: ONU, Consiliul Europei, UNESCO, ONG-uri internaționale). Pentru fiecare, notez: un tip de acțiune (legi, campanii, monitorizare, educație); un exemplu concret de inițiativă sau program.
- Reflectez, în 4-6 rânduri, cum pot fi folosite recomandările și instrumentele acestor organizații în contextul Republicii Moldova (educație, mass-media, administrație publică).

6. Evaluare critică – discriminarea etnolingvistică. După vizionarea spoturilor video: https://www.youtube.com/watch?v=mULuvuilGOE – discriminare pe criterii etnice (școală), https://www.youtube.com/watch?v=eHViCwhVQnc – discriminare pe criterii etnice (grădiniță),

• răspund la întrebarile: există discriminare etnolingvistică în secolul nostru? De ce? Ce mecanisme subtile de discriminare observ în exemplele video (limbaj, excludere, etichetare, umilire)?;

• notez două idei concrete de intervenție educațională (la nivel de școală / universitate) pentru reducerea acestor forme de discriminare.

Autoevaluarea competențelor (1 – minimum, 5 – maximum).

Competență	1	2	3	4	5
Analiză critică a unui document	○	○	○	○	○
Interpretarea fenomenelor de rasism și discriminare	○	○	○	○	○
Argumentare etică și civică	○	○	○	○	○
Integrarea resurselor video și textuale în reflecție	○	○	○	○	○
Propunerea de soluții aplicate	○	○	○	○	○

7. Transfer – cum aplic aceste cunoștințe?

Notez o modalitate concretă prin care aș putea contribui, ca viitor cadru didactic / geograf / specialist în științe sociale, la reducerea discriminării (activitate didactică, proiect educațional, campanie, inițiativă locală).

Resurse bibliografice

1. Hachi Mihai, Sochircă Elena. Geografia populației. Note de curs. Chișinău: Editura AȘM, 2012.
2. Ilieş Alexandru, Staşac Marcu. Studiul geografic al populaţiei. Oradea: Editura Universităţii din Oradea, 2005. 186 p.
3. Ilinca Nicolae. Geografia umană. Populaţia şi aşezările. București: CD Press, 2008. 360 p.
4. Erdeli George, Dumitrache Liliana. Geografia populaţiei. București: Corint, 2001. 288 p.
5. Ungureanu Alexandru, Muntele Ionel. Geografia populaţiei. Iași: Sedcom Libris, 2006. 313 p.
6. Cucu Vasile. Geografia populaţiei şi aşezărilor omeneşti. București: Editura Didactică şi Pedagogică, 1974. 404 p.
7. Surd Vasile. Geodemografie. Cluj, 1998.

LUCRAREA DE LABORATOR № 12

STRUCTURA ETNICĂ, LINGVISTICĂ ȘI CULTURALĂ A POPULAȚIEI TERREI

Competențe: de a analiza structura etnică, lingvistică și culturală a populației Terrei.

Tipul de cunoștințe	Cunoștințele integrate competenței de a analiza structurile etnică, lingvistică și culturală a populației
Cunoștințe declarative	*Concepte:* populație, popor, grup etnic, familie de limbi, grupă de limbi.
Cunoștințe atitudinale	- Analiza *corectă, completă, sistematică* a structurilor etnică, lingvistică și culturală a populației, respectând cerințele specificate; - utilizarea *corectă* a datelor despre populație.
Cunoștințe procedurale	- Procedura de analiză a factorilor care influențează structurile etnică, lingvistică și culturală a populației; - procedura de analiză a datelor despre populație din diverse surse de date; - procedura de analiză a diagramelor despre populație.

Obiective

Stundenții vor fi capabili:

- să definească conceptele și indicatorii ce caracterizează structura etnică, lingvistică și culturală a populației;
- să analizeze tendințele înregistrate în evoluția structurii etnice și lingvistice a populației la nivel mondial, pe regiuni și state ale lumii;
- să analizeze factorii care influențează structurile etnică și lingvistică a populației;
- să analizeze diversitatea interculturală și repartiția spațială a etniilor;
- să perceapă problemele interculturalității, demonstrând spirit civic și responsabilitate față de societatea umană.

Termeni-cheie: popor, grup etnic, familie de limbi, minoritate etnică, grupă de limbi.

Glosar

Popor – formă istorică de comunitate umană, superioară tribului şi anterioară naţiunii, ai cărei membri locuiesc pe acelaşi teritoriu, vorbesc aceeaşi limbă şi au aceleaşi tradiţii culturale.
Naţionalitate – apartenenţa unei persoane la o anumită naţiune.
Cosmopolit – comunitate umană, persoană care nu se identifică cu niciun grup etnic; concept potrivit căruia patria e lumea întreagă, iar omul – cetăţean al ei.
Teritoriu etnic – teritoriul pe care este răspândit un grup etnic.
Minoritate etnică – grup de oameni de aceeaşi origine și care vorbesc aceeași limbă care locuiesc pe teritoriul unui stat naţional.
Identitate etnică – ansamblul caracteristicilor culturale, istorice, lingvistice și sociale prin care un individ sau un grup se identifică și este identificat ca aparținând unui anumit grup etnic. Include conștiința originii comune, tradițiile, valorile și simbolurile colective.
Identitate lingvistică – formă de identitate socială definită prin limba maternă sau limba dominantă folosită de o persoană sau o comunitate. Reflectă apartenența la o cultură lingvistică și influențează percepția de sine, comunicarea și relațiile interculturale.
Diversitate lingvistică (*Linguistic Diversity Index – LDI*) – indicator utilizat pentru a măsura varietatea limbilor vorbite într-un teritoriu. LDI calculează probabilitatea ca doi vorbitori aleși aleatoriu dintr-o populație să aibă limbi materne diferite. Un scor ridicat indică un grad mare de diversitate lingvistică; un scor scăzut indică omogenitate lingvistică.
Endolingvistic / Exolingvistic

- **Endolingvistic:** descrie situațiile în care comunicarea are loc *în interiorul aceluiași grup lingvistic*, între vorbitori ai aceleiași limbi.
- **Exolingvistic:** descrie interacțiunile lingvistice *între vorbitori care nu împărtășesc aceeași limbă maternă*; comunicarea are loc într-o limbă vehiculară sau una secundară (ex., engleza ca limbă globală).

Revitalizarea limbilor (UNESCO) – ansamblul strategiilor, politicilor și acțiunilor adoptate pentru a proteja, revigora și readuce în uz limbile aflate în declin sau în pericol de dispariție. Include: documentarea limbilor, programe educaționale, utilizarea în media, transmiterea intergenerațională și recunoașterea instituțională.
Risc de dispariție a limbilor (Atlasul UNESCO al limbilor periclitate) – gradul de vulnerabilitate al unei limbi, evaluat de UNESCO pe cinci niveluri: vulnerabilă, în pericol, în pericol sever, critică, dispărută. Evaluarea se bazează pe factori precum: numărul vorbitorilor, vârsta vorbitorilor activi, transmiterea intergenerațională, utilizarea în educație, instituționalizare și presiunea limbilor dominante.

Aspecte metodologice

După numărul de limbi vorbite, statele lumii se clasifică în:

a) monolingve,
b) bilingve,
c) polilingve.

În corespundere cu caracterul naţional (etnic) al populaţiei unui stat, se deosebesc cinci categorii de state (după Maksacovski):

1. state mononaţionale (cele în care etnia de bază concentrază 90-100 % din populaţie) – cea mai răspândită categorie,
2. state în care predomină o naţiune, dar cu prezenţa minorităţilor naţionale mai mult sau mai puţin importante,
3. state binaţionale – se întâlnesc foarte rar,
4. state cu o componenţă naţională complicată, dar relativ omogenă din punct de vedere etnic,
5. state multinaţionale.

Sarcini didactice

1. Analizând harta tematică din atlasul geografic și literatura de specialitate, depuneți pe harta-contur, cu culoare roșie – arealele de repartiție a popoarelor cu o populație de peste 100 milioane de persoane, cu culoare albastră – arealele de repartiție a popoarelor cu o populație între 50 și 100 milioane de persoane.
2. Completați tabelul de mai jos, utilizând literatura de specialitate și linkul: https://www.ethnologue.com.

Tabelul 1. Clasificarea etnolingvistică a celor mai mari popoare din lume

Popoarele lumii cu o populație de peste 100 milioane de persoane	Denumirea familiei lingvistice din care fac parte	Denumirea grupei de limbi din care fac parte

3. În baza datelor din tabelele 2, 3 și figura 1, analizaţi şi stabiliţi tendinţele apărute în dinamica numărului de vorbitori ce vorbesc în principalele limbi de pe Terra în perioada anilor 1700-2025.
4. Analizaţi clasificarea statelor lumii după numărul de limbi vorbite şi după criteriul etnic. Utilizând atlasul şi alte surse bibliografice de specialitate, aduceţi câte 5-6 exemple pentru fiecare tip de state.
5. Analizați structura etnică a populației Republicii Africa de Sud, subliniind diversitatea etnică și repartiția principalelor grupuri.

Tabelul 2. Dinamica numărului de vorbitori ale principalelor limbi ale lumii

Limba	Numărul de vorbitori *(milioane persoane)*						Numărul de vorbitori *(ponderea în procente din totalul mondial)*					
	Anul						Anul					
	1700	1800	1900	1961	2009	2025	1700	1800	1900	1961	2009	2025
Chineză	181	270	420	689	1235	1184	28,7	29,8	26,1	22,5	20,3	14,5
Engleză	8	21	120	257	423	1528	1,2	2,3	7,4	8,4	6,9	18,1
Rusă	16	33	92	174	250	253	2,5	3,6	5,7	5,7	4,1	3,0
Spaniolă	9	17	50	148	285	558	1,4	1,8	3,1	4,8	4,6	6,7
Hindi și urdu	26	29	68	114	384	609	4,1	3,2	4,2	3,7	6,3	7,3
Japoneză	25	27	44	94	126	123	4,0	3,1	2,7	3,1	2,0	1,5
Germană	16	29	70	92	112	134	2,5	3,2	4,4	3,0	1,8	1,6
Arabă	16	24	36	84	146	334	2,5	2,6	2,2	2,7	2,4	4,0
Franceză	21	28	45	59	93	311	3,3	3,0	2,7	1,6	1,5	3,7

Sursa: Ethnologue (SIL International, 2025).

Tabelul 3. Răspândirea limbilor în statele lumii

Limba	Număr de state	Limba	Număr de state	Limba	Număr de state
Engleza	54	Germana	6	Greaca	2
Franceza	28	Italiana	4	Olandeza	2
Araba	24	Rusa	3	Malaca	2
Spaniola	20	Chineza	3	Coreeana	2
Portugheza	8	Suahili	3	Suedeza	2

Tabelul 4. Clasificarea statelor lumii după numărul de limbi vorbite

Tipul statului	Caracteristică	Exemple de state	Observații
a) State monolingve	> 90 % din populație vorbește o singură limbă oficială / dominantă	Japonia, Polonia, Portugalia, Bangladesh, Islanda	Limbă dominantă puternică; identitate lingvistică omogenă

b) State bilingve	Două limbi oficiale sau două limbi majoritar utilizate în comunicarea publică	Canada (engleză/franceză), Belgia (franceză/neerlandeză), Finlanda (finlandeză/suedeză), Irlanda (engleză/irlandeză), Rwanda (kinyarwanda/franceză/engleză – *de facto,* trilingvă)	Bilingvism instituit prin Constituție sau prin tradiție culturală
c) State polilingve	> 2 limbi oficiale sau > 5 limbi utilizate la scară largă în societate	India, Nigeria, Indonezia, Etiopia, Papua Noua Guinee	Papua Noua Guinee deține peste 800 de limbi; Africa și Asia au cele mai complexe peisaje lingvistice

Sursa: Ethnologue (SIL International, 2024), completate cu informații din WALS (2020) și UNESCO – Atlas of Endangered Languages (2023).

Tabelul 4. Clasificarea modernă a limbilor lumii

Familia lingvistică	Principalele grupe / ramuri	Exemple de limbi	Arii geografice principale
Indo-europeană	Romanice, germanice, slave, indo-arice, celtice	Spaniolă, engleză, rusă, hindi, română	Europa, America de Nord și Sud, Asia de Sud
Sino-tibetană	Sinitică, tibetano-birmană	Chineză mandarină, cantoneză, tibetană, birmaneză	China, Asia de Est, Himalaya
Afro-asiatică	Semitică, berberă, cushitică	Arabă, ebraică, amhară, somali	Africa de Nord, Orientul Mijlociu, Cornul Africii

Niger-congoleză	Bantu, atlantic-congoleză	Swahili, zulu, igbo, yoruba	Africa Subsahariană
Austronesiană	Malay-polineziană	Indoneziană, malay, filipineză, maori	Insulele Pacificului, Indonezia, Filipine
Turcică	Oghuz, kypchak, karluk	Turcă, kazahă, uzbecă	Turcia, Asia Centrală
Uralică	Finnică, ugrică	Finlandeză, estoniană, maghiară	Europa de Nord, Bazinul Volgăi
Dravidiană	Sud-dravidiană, central-dravidiană	Tamilă, telugu, kannada	India de Sud
Austro-asiatică	Mon-khmer, viet-muong	Vietnameză, khmer	Asia de Sud-Est

Sursa: realizată pe baza surselor internaționale Ethnologue (2024), WALS – World Atlas of Language Structures (2020) și UNESCO – Atlas of Endangered Languages (2023)

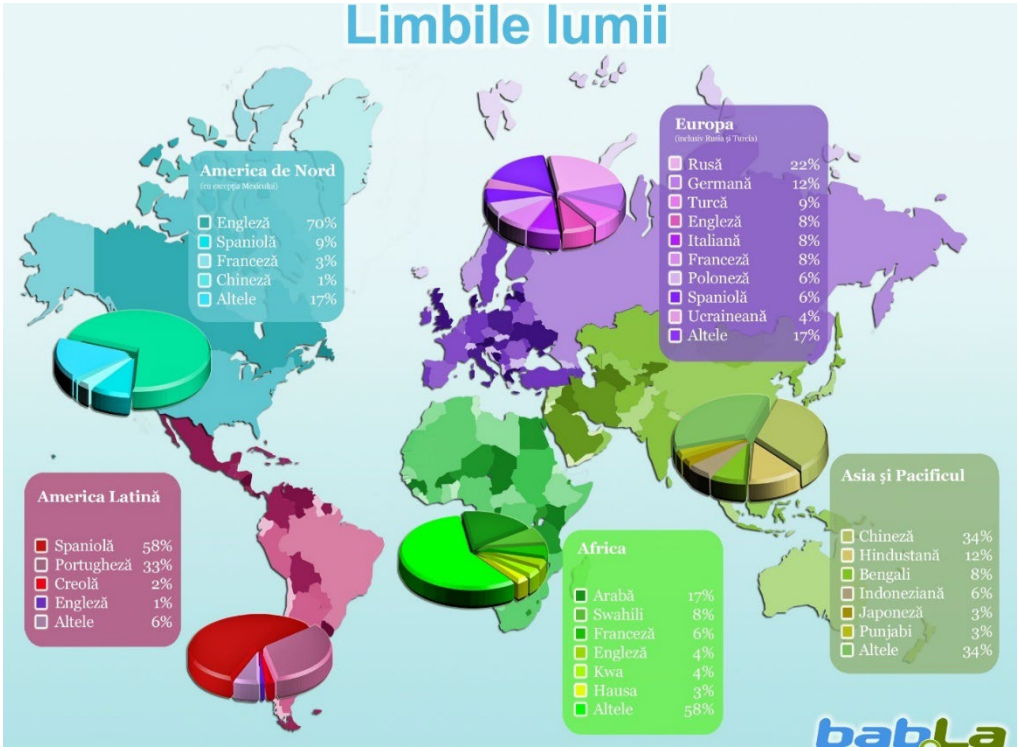

Figura 1. Principalele limbi vorbite la nivel mondial

6. Realizați o analiză SWOT pentru o persoană care face parte dintr-o căsătorie mixtă sau a rezultat în urma unui mariaj mixt.

Analiza SWOT a mixajului etnic

PUNCTE TARI	**PUNCTE SLABE**
OPORTUNITĂȚI	**PERICOLE**

Activitate individuală

Redactați un eseu argumentativ cu tema: „Diversitatea etnică și lingvistică în lumea contemporană: resursă de dezvoltare sau sursă de conflict”, în care să analizați în ce măsură diversitatea etnică și lingvistică constituie un avantaj sau un potențial factor de conflict în lumea contemporană, formulând minimum două argumente pro și două argumente contra.

Reflecție! Autoevaluare! Metacogniție!

---

1. Înțelegere – interpretarea mesajului cultural al limbii
Reflectez asupra citatului: „Limba este harta culturală a unui popor” (Rita Mae Brown).

- Explic ce înseamnă acest mesaj în contextul globalizării (3-5 rânduri).
- Identific un exemplu concret care ilustrează funcția cultural-identitară a limbii.

2. Analiză – globalizare și diversitate lingvistică
Analizez afirmația: „Globalizarea reduce diversitatea lingvistică”.

- Prezint argumente pro și contra, utilizând exemple din: hărți lingvistice, tabele statistice, realitatea contemporană (media, migrație, digitalizare).

3. Evaluare – poziționare critică

- Argumentez dacă sunt sau nu de acord cu afirmația de mai sus.
- Evaluez impactul globalizării asupra unei limbi minoritare (la alegere).

4. Creație – producții media și instrumente digitale
Aleg una dintre activități și realizez un produs final:

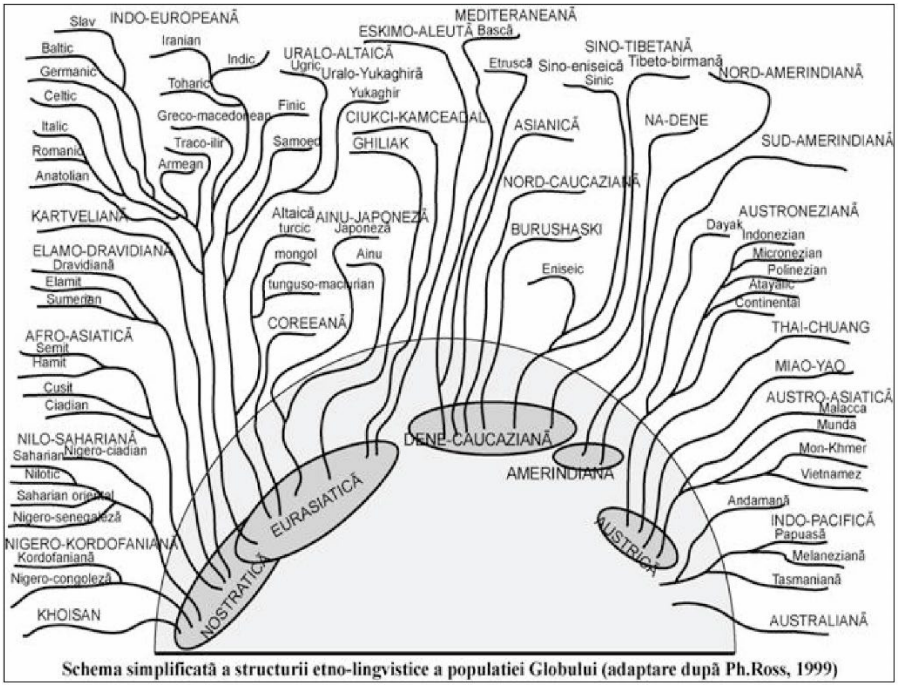
- Poster digital: „Limbile lumii — bogăție sau risc de dispariție?”
- Podcast (2-4 min.): „Bilingvismul în Republica Moldova – avantaje și provocări.”

5. Metacogniție – conștientizarea procesului de învățare
Completez afirmațiile:

- Astăzi am înțeles că…
- Cel mai interesant concept a fost…, pentru că…
- Încă am neclarități la tema… și voi încerca să le elucidez prin…

6. Extindere (nivel avansat – analiză + creație)

- Identificare și analiză critică: selectez cinci limbi aflate în *pericol critic de dispariție* (sursa: UNESCO Atlas of the World’s Languages in Danger). Analizez cauzele declinului și propun măsuri de revitalizare (educație bilingvă, mass-media, documentare lingvistică etc.).
- Comparare (analiză sintetică): Papua Noua Guinee vs Uniunea Europeană. Compar diversitatea lingvistică a celor două spații, concentrându-mă pe: numărul de limbi, statutul oficial, distribuția teritorială, protecția legală, vitalitatea și tendințele de evoluție.
  • Identific asemănări și diferențe majore.

Schema simplificată a structurii etno-lingvistice a populatiei Globului (adaptare după Ph.Ross, 1999)

Figura 2. Structura etnolingvistică a populației Globului

Resurse bibliografice

1. Hachi Mihai, Sochircă Elena, Geografia populației. Note de curs. Chișinău: Editura AȘM, 2012.
2. Ilieş Alexandru, Staşac Marcu. Studiul geografic al populaţiei. Oradea: Editura Universităţii din Oradea, 2005. 186 p.
3. Ilinca Nicolae. Geografia umană. Populaţia şi aşezările. București: CD Press, 2008. 360 p.
4. Erdeli George, Dumitrache Liliana. Geografia populaţiei. București: Corint, 2001. 288 p.
5. Ungureanu Alexandru, Muntele Ionel. Geografia populaţiei. Iași: Sedcom Libris, 2006. 313 p.
6. Cucu Vasile. Geografia populaţiei şi aşezărilor omeneşti. București: Editura Didactică şi Pedagogică, 1974. 404 p.
7. Surd Vasile. Geodemografie. Cluj, 1998.

LUCRAREA DE LABORATOR № 13

STRUCTURA ECONOMICĂ ȘI OCUPAȚIONALĂ A POPULAȚIEI

Competențe: de a analiza structura economică a populației.

Tipul de cunoștințe	Cunoștințele integrate competenței de a analiza repartiția spațială a populației
Cunoștințe declarative	*Concepte:* populație activă, populație inactivă, rată generală de activitate, rată de activitate specifică a populației după vârstă, rată de activitate specifică după sex, structura populației active pe sectoare economice, raport de dependență economică.
Cunoștințe atitudinale	- Analiza *corectă, completă, sistematică* a structurii economice a populației, respectând cerințele specificate; - utilizarea *corectă* a datelor despre populație.
Cunoștințe procedurale	- Procedura de analiză a factorilor care influențează structura economică a populației; - procedura de analiză a datelor despre populație din diverse surse; - procedura de analiză a diagramelor despre populație.

Obiective

Stundeții vor fi capabili:

- să definească conceptele de bază ce caracterizează structura economică a populației;
- să determine rata de activitate a populației pe Terra și pe regiuni geografice, în baza datelor statistice;
- să identifice factorii care determină variații ale ratei de activitate a populației, ratei de activitate pe sexe, pe vârste în diferite regiuni și țări ale globului;
- să indice tipurile de șomaj, variația ratei șomajului în diferite state și regiuni, precum și cauzele șomajului.

Termeni-cheie: populație activă, populație inactivă, rată generală de activitate, rată de activitate specifică a populației după vârstă, rată de activitate specifică după sex, structura populației active pe sectoare economice, raport de dependență economică.

Glosar

Populație inactivă – totalitatea persoanelor care, indiferent de vârstă, nu participă în procesul muncii, fiind întreținute. Cuprinde copii sub 16 ani, persoane invalide, pensionari, bătrâni peste limita de vârstă.
Structură profesională – repartiţie a populaţiei active pe profesiuni şi grupe de profesiuni. În acest scop sunt folosite clasificările şi nomenclatoarele profesiunilor.
Rată de activitate specifică după sex – raportul dintre populația activă masculină sau feminină și populația totală masculină sau feminină.
Raportul de dependență economică – raportul dintre numărul populației întreținute și numărul populației economice active, exprimat în procente sau promile.
Şomaj – fenomen economic negativ care afectează o parte a populaţiei active; apare în urma pierderii locului de muncă de către o parte a populaţiei ocupate şi a creşterii ofertei de muncă prin atingerea de către noile generaţii a vârstei legale de angajare.
Şomer – persoană în vârstă de 18 ani şi mai mult, care, în perioada de referinţă, nu are loc de muncă și nu desfăşoară o activitate în scopul obţinerii unor venituri; este în căutarea unui loc de muncă.

Aspecte metodologice

Rata generală de activitate (R_a), care reprezintă procentul populației active din totalul populației, se calculează după formula:

$$\mathbf{Ra = P_a / P \times 100,}$$

unde: P_a =populația activă,
P = populația totală.

Rata de activitate specifică pe grupe de vârstă și pe sexe
Rata de activitate specifică pe vârstă (Ra_v) exprimă ponderea populației active dintr-o anumită grupă de vârstă în totalul populației din aceeași grupă de vârstă:

$$Ra_v = \frac{P_{a,v}}{P_v} \times 100$$

unde:

- $P_{a,v}$ = populația activă din grupa de vârstă „v";
- P_v = populația totală din grupa de vârstă „v".

Rata ocupării și rata șomajului
Rata de ocupare (R_o) exprimă proporția persoanelor ocupate în totalul populației cu vârstă de muncă:

$$Ro = \frac{P_{occ}}{P_{vm}} \times 100$$

unde:

- P_{occ} = populația ocupată;
- P_{vm} = populația în vârstă de muncă (de regulă 15–64 ani).

Rata șomajului ($R_ș$) exprimă proporția șomerilor în totalul forței de muncă (populația activă):

$$R_ș = \frac{P_ș}{P_a} \times 100$$

unde:

- $P_ș$ = numărul șomerilor;
- P_a = populația activă (ocupată + șomeri).

Raportul de dependență economică

Raportul de dependență economică (R_d) arată câte persoane inactive revin la 100 de persoane active:

$$Rd = \frac{P_{inact}}{P_{act}} \times 100$$

unde:

- P_{inact} = populația inactivă;
- P_{act} = populația economic activă.

Un **R_d ridicat** indică o presiune mare asupra populației active (mai multe persoane de întreținut).

Structura populației ocupate pe sectoare (primar, secundar, terțiar)

În mod tradițional, populația ocupată se analizează pe trei mari sectoare:

Sectorul primar – agricultură, silvicultură, pescuit, exploatarea resurselor naturale.

Sectorul secundar – industrie prelucrătoare, construcții, energie.

Sectorul terțiar – servicii (transport, comerț, educație, sănătate, administrație, IT etc.).

În unele abordări recente se individualizează și **sectorul cuaternar** – servicii de cunoaștere (cercetare, IT&C, educație superioară, consultanță).

Evoluția structurii ocupaționale pe sectoare este un indicator important al: nivelului de dezvoltare economică, gradului de modernizare, procesului de trecere de la o economie agrară la una industrială și apoi la o economie a serviciilor.

Sarcini didactice

Activitate individuală

1. Analizaţi rata de activitate a populaţiei pe Terra şi pe marile regiuni geografice. În baza datelor din tabelul 1, reprezentaţi sub formă de diagrame liniare rata de activitate a populaţiei pe glob şi pe marile regiuni geografice.

Tabelul 1. Rata populaţiei active (în %)

Regiunea	1950	1975	2000	2020	2025
Mondial	43,9	41,5	40,7	41,4	41,0
Europa de Vest	46,4	44,5	44,5	48,0	47,6
Asia de Est	43,4	47,0	48,2	51,0	50,2
Asia de Sud	43,8	37,0	37,0	41,1	41,3
Africa	42,8	37,9	34,8	33,5	33,2
America de Nord	42,5	44,0	47,1	50,0	49,7
America de Sud	35,1	31,5	33,4	39,2	39,0
Australia şi Oceania	43,1	42,6	43,4	47,5	47,1

Sursa: World Population Prospects 2024: Table SPP – Population by Broad Age Group (15-64 years).

2. Utilizând datele din tabelul 2, analizați evoluția ratei de activitate pe gen și stabiliți tendințele în evoluția acesteia.

Tabelul 2. Dinamica ratei de activitate pe gen, la nivel mondial, în %

	1990	1995	2000	2005	2010	2015	2020	2025
Rata de activitate feminină, 15+ ani	52,1	52,0	51,9	51,9	50,3	50,5	46,2	45,4
Rata de activitate masculină, 15+ ani	80,5	79,7	78,7	77,6	76,5	76,7	71,7	70,5
Rata de activitate, total	66,3	65,8	65,2	64,7	63,4	63,6	58,9	58,0
Forța de muncă feminină, % din forța de muncă totală	39,4	39,6	39,8	40,1	39,7	39,7	39,1	39,3

Sursa: ILOSTAT Database: Labour Force Participation Rates, 1990-2025.

- Ce diferențe observați între participarea pe piața muncii a femeilor și a bărbaților?
- Prin ce factori sociali, culturali, economici explicați aceste diferențe?
- Cum credeți că ar influența creșterea participării femeilor la piața muncii: structura familiilor, natalitatea, nivelul de trai?

Activitate în perechi

3. Completați Diagrama cauză-efect (Diagrama Ishikawa), indicând cauzele principale și secundare care determină o rată de activitate feminină redusă în Asia de sud-vest și nordul Africii (figura 1).

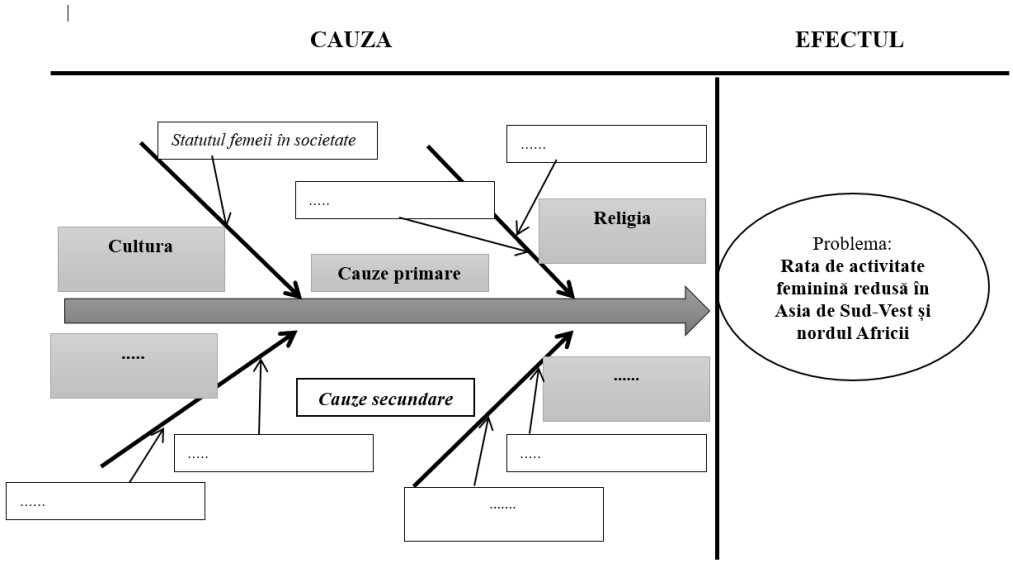

Figura 1. Diagrama cauză-efect – rata de activitate feminină redusă în Asia de sud-vest și nordul Africii

4. Analizând datele din tabelul 3, explicați:
   - de ce scade ponderea populației ocupate în agricultură la nivel mondial;
   - de ce crește ponderea ocupării în sectorul serviciilor;
   - ce înseamnă aceasta pentru tipul de economie și pentru calificarea forței de muncă.

Cum s-ar modifica economia unei țări în tranziție (ex.: o țară africană sau asiatică) dacă, în următorii 20 de ani, ponderea populației ocupate în servicii ar crește de la 30 % la 50 %?

Tabelul 3. Repartiția populației ocupate pe sectoare ale economiei, în %, la nivel mondial

Populația ocupată	1994	2000	2005	2010	2023
Agricultură	40,6	37,9	35,1	30,5	26,4
Industrie	22,9	21,6	21,9	24,2	23,4
Servicii	36,4	39,8	42,8	54,1	50,2

*Sursa***:** ILOSTAT Database: Employment by Sector (Agriculture, Industry, Services), 1991-2023.

5. Pe baza datelor din tabelul 4 și a figurii 2, analizați evoluția ratei șomajului la nivel mondial, identificați tendințele generale din ultimele decenii și explicați cauzele economice și sociale ale acestei evoluții. Argumentați de ce, în anumite perioade de criză, rata șomajului feminin poate depăși rata șomajului masculin și evaluați eficiența principalelor politici de reducere a șomajului (educație și recalificare, sprijin pentru antreprenoriat, programe de lucrări publice, stimularea investițiilor străine), justificând opțiunile formulate.

Tabelul 4. Dinamica șomajului la nivel mondial, pe gen, în %

Indicator	1990	1995	2000	2005	2010	2020	2024
Rata șomajului total (%)	–	–	5,3	5,6	6,1	6,5	5,1
Rata șomajului feminin (%)	6,7	6,4	6,7	6,6	6,4	6,9	5,5
Rata șomajului masculin (%)	6,0	5,8	6,1	5,8	5,8	6,3	4,8

Sursa: ILOSTAT Database – Unemployment Rate by Sex (Modelled Estimates), 1990-2024.

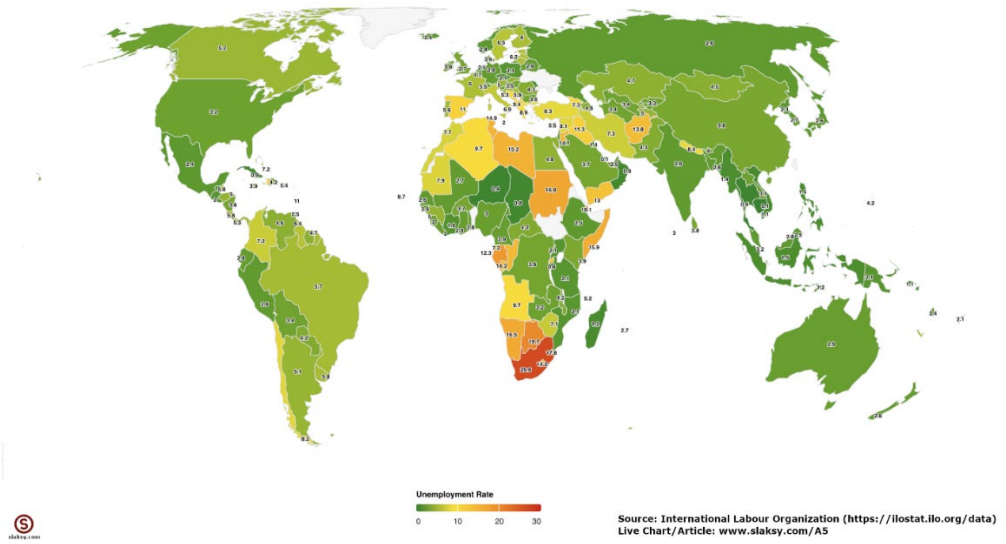

Figura 2. Rata șomajului la nivel de state (25+ ani), %, 2024

Sursa: International Labour Organization

4. Studiind literatura de specialitate, notaţi în caiete datele referitor la ponderea populaţiei ocupate pe sectoarele economiei (primar, secundar, terţiar) a zece state selectate la dorinţă.

Reflecție! Autoevaluare! Metacogniție!

1. Înțelegere – rata de ocupare după gen în Republica Moldova
   - Ce diferențe observați în dinamica ratei de ocupare a populației după gen în perioada 2014-2025?
   - Cum explicați aceste diferențe prin factori sociali, culturali, economici?
2. Analiză – statut profesional și gen
   - Cum este structurată populația ocupată după statutul profesional (salariați, patroni, lucrători pe cont propriu etc.) în funcție de gen?
   - Ce factori influențează rata populației ocupate de gen feminin după statutul profesional (nivel de instruire, roluri de gen, politici familiale, acces la resurse)?
3. Analiză – structura populației ocupate pe sectoare economice
   - Cum explicați reducerea ponderii bărbaților ocupați în agricultură și creșterea ponderii bărbaților ocupați în sectorul serviciilor?

- Ce transformări economice (dezindustrializare, terțiarizare, digitalizare) se reflectă în aceste schimbări?

4. Evaluare – inegalități și schimbări structural
   - În ce măsură graficele analizate reflectă inegalități de gen pe piața muncii sau, dimpotrivă, progres spre o structură mai echilibrată?
   - Considerați că actualele tendințe sunt favorabile pentru dezvoltarea durabilă a Republicii Moldova? Argumentați.

5. Creație – analiză comparativă internațională
   - Analizați prin comparație structura economică a populației a două țări la alegere (de preferință una dezvoltată și una în curs de dezvoltare, ex.: Germania și India / SUA și Nigeria / Japonia și Egipt).
   - Comparați:
     - ponderea populației ocupate în agricultură, industrie, servicii;
     - diferențele de gen în participarea pe piața muncii;
     - tipurile de ocupații dominante.
   - Formulați 3-4 concluzii asupra legăturii dintre nivelul de dezvoltare economică și structura ocupațională

Îmi evaluez nivelul de competență pe o scală de la 1 (minimum) la 5 (maximum).

Competență	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
Analiză comparativă	○	○	○	○	○
Interpretare demografică	○	○	○	○	○
Utilizare date statistice	○	○	○	○	○
Scriere academică	○	○	○	○	○
Argumentare logică	○	○	○	○	○

6. Transfer – aplicarea cunoștințelor în viitor
   • Notez un exemplu concret de utilizare a acestor analize în cariera mea pedagogică / geografică (proiect didactic, studiu de caz, activitate practică cu elevii/studenții).

Descoperă!

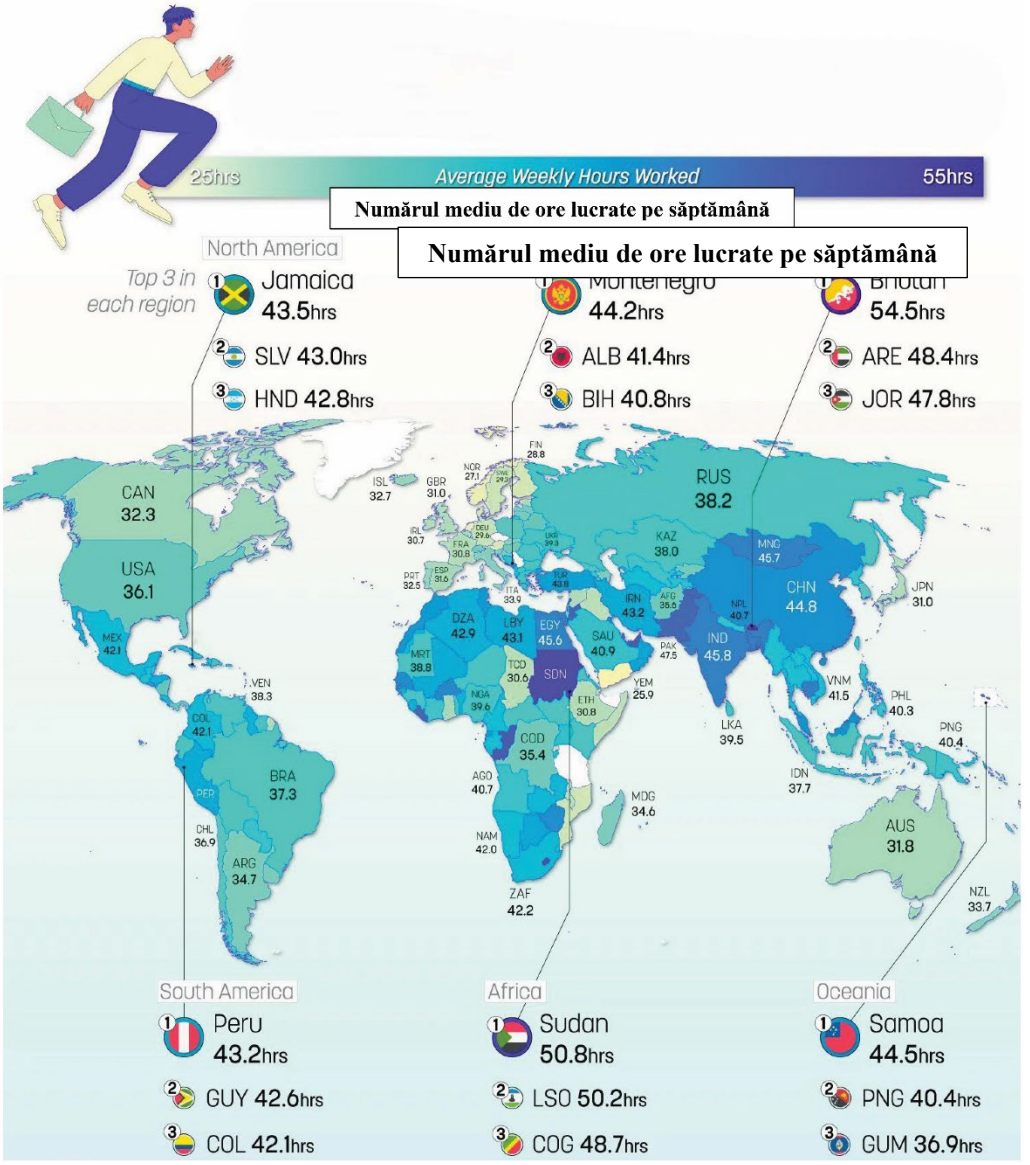

Figura 3. Numărul mediu de ore lucrate pe săptămână în statele lumii, 2024

Resurse bibliografice și web

1. Hachi Mihai, Sochircă Elena. Geografia populației. Note de curs. Chișinău: Editura AȘM, 2012.
2. Ilieș Alexandru, Stașac Marcu. Studiul geografic al populaţiei. Oradea: Editura Universităţii din Oradea, 2005. 186 p.
3. Ilinca Nicolae. Geografia umană. Populaţia şi aşezările. București: CD Press, 2008. 360 p.
4. Erdeli George, Dumitrache Liliana. Geografia populaţiei. București: Corint, 2001. 288 p.
5. Ungureanu Alexandru, Muntele Ionel. Geografia populaţiei. Iași: Sedcom Libris, 2006. 313 p.
6. Cucu Vasile. Geografia populaţiei şi aşezărilor omeneşti. București: Editura Didactică şi Pedagogică, 1974. 404 p.
7. Surd Vasile. Geodemografie. Cluj, 1998.
8. https://ilostat.ilo.org
9. https://ourworldindata.org/employment
10. https://population.un.org/wpp

LUCRAREA DE LABORATOR № 14

DEZVOLTAREA UMANĂ ȘI INDICATORII SOCIO-DEMOGRAFICI

Competențe: de a analiza dezvoltarea umană a populației Terrei în diferite perioade istorice.

Tipul de cunoștințe	Cunoștințele integrate competenței de a analiza dezvoltarea umană a populației
Cunoștințe declarative	*Concepte:* populație, evoluție, rată de alfabetizare, nivel de instruire, indicatorul dezvoltării umane, subdezvoltare.
Cunoștințe atitudinale	- Analiza *corectă, completă, sistematică* a dezvoltării umane a populației, respectând cerințele specificate; - utilizarea *corectă* a datelor despre populație.
Cunoștințe procedurale	- Procedura de analiză a dezvoltării umane a populației Terrei în diferite perioade istorice; - procedura de analiză a factorilor care influențează dezvoltarea umană a populației; - procedura de analiză a datelor despre populație din diverse surse; - procedura de analiză a diagramelor despre populație.

Obiective

Studenții vor fi capabili:

- să definească principalele noțiuni și concepte ce țin de dezvoltarea umană a populației;
- să analizeze factorii care determină diferențieri în dezvoltarea umană a populației la nivel de regiuni și state;
- să interpreteze date statistice din tabele, grafice și hărți tematice, identificând relațiile dintre educație, sănătate, nivelul de trai și dezvoltarea umană;
- să evalueze factorii care influențează dezvoltarea umană (istorici, economici, culturali, politici, tehnologici, ecologici), formulând explicații argumentate;
- să formuleze concluzii critice și scenarii de evoluție privind modificarea indicatorilor socio-demografici în următoarele decenii, raportându-le la tendințele globale (urbanizare, migrație, digitalizare, îmbătrânire demografică, inegalități).

Termeni-cheie: dezvoltare umană, indicatorul dezvoltării umane, calitatea vieții, rată de alfabetizare.

Glosar

Capacitate de susţinere a populaţiei – nivel maxim al populației pe care un teritoriu îl poate susține pe termen lung, în condițiile resurselor existente (naturale, economice, tehnologice), fără degradarea mediului sau scăderea calității vieții.

Dezvoltare umană – proces multidimensional care vizează extinderea capacităților și oportunităților umane prin acces la sănătate, educație, resurse economice și participare socială. Accentul se mută de la creșterea economică la bunăstarea umană, drepturi și calitatea vieții.

Indicatorul dezvoltării umane (IDU/HDI) – indicator compozit elaborat de UNDP ce măsoară nivelul de dezvoltare al unui stat în baza speranței de viață, nivelului educației și venitului național brut pe locuitor. Valorile sunt cuprinse între 0 și 1.

Grad de alfabetizare – procentul populației adulte (15+ ani) care poate citi și scrie un text simplu, înțelegându-i semnificația. Indicator-cheie pentru evaluarea capitalului educațional.

Calitatea vieții – nivelul condițiilor materiale, sociale, culturale și psihologice care determină bunăstarea indivizilor. Include componente precum locuire, nutriție, siguranță, acces la cultură, starea psihică.

Subdezvoltare – situație socioeconomică caracterizată prin nivel redus al veniturilor, infrastructură slabă, acces limitat la educație și servicii medicale, vulnerabilitate ridicată la crize.

Rasism – formă de discriminare bazată pe ideea superiorității unei rase/etnii asupra alteia, manifestată prin excludere, segregare, stereotipizare sau violență.

Inegalitate socioeconomică – diferențe în accesul la resurse, educație, venituri și oportunități între grupuri sociale, regiuni sau țări.

Speranța de viață la naștere – numărul mediu de ani pe care o persoană se poate aștepta să îi trăiască, în condițiile mortalității actuale.

VNB/locuitor (GNI per capita) – venitul național brut împărțit la numărul de locuitori; indicator al nivelului de trai utilizat în calculul IDU.

PPP (Paritatea puterii de cumpărare) – metodă de comparare internațională a veniturilor care elimină diferențele de prețuri între țări.

Indicele dezvoltării de gen (GDI) – raportul dintre IDU al femeilor și bărbaților; măsoară egalitatea de șanse între sexe.

Indicele inegalității de gen (GII) – indicator ce reflectă pierderile sociale/economice cauzate de inegalități de gen în sănătate reproductivă, participare economică și reprezentare politică.

Indicele sărăciei multilaterale (MPI) – indicator compozit care evaluează privarea simultană în educație, sănătate și standard de viață.

Calitate a vieții percepută – evaluarea personală asupra propriei vieți: satisfacție, fericire, sens, securitate emoțională.

Capital uman – totalitatea cunoștințelor, competențelor și abilităților care sporesc productivitatea și potențialul economic al populației.
Tranziție demografică – transformarea structurilor demografice ale unui stat de la natalitate și mortalitate ridicată la valori scăzute, odată cu modernizarea socioeconomică.

Aspecte metodologice

Indicele dezvoltării umane (IDU / HDI) este unul dintre cei mai utilizați indicatori pentru evaluarea nivelului de dezvoltare socioeconomică și a calității vieții populației dintr-un stat. Conceptul a fost introdus în *Raportul dezvoltării umane* al ONU (UNDP), având la bază ideea că dezvoltarea nu se reduce doar la performanța economică, ci include dimensiuni umane fundamentale: sănătate, educație și nivel de trai.
IDU include **trei dimensiuni esențiale**:

1. **sănătate** – exprimată prin *speranța de viață la naștere*;
2. **educație** – măsurată prin doi subindicatori:
   - media anilor de școlarizare (Mean Years of Schooling),
   - speranța de viață școlară (Expected Years of Schooling);
3. **nivel de trai** – exprimat prin *PIB/locuitor (în USD la paritatea puterii de cumpărare – PPP)*.

Formula oficială de calcul utilizată de UNDP este:

$$IDU = (I_{sănătate} \times I_{educație} \times I_{nivel\ de\ trai})1/3$$

unde:

- $I_{sănătate} = \frac{\text{Speranța de viață} - 20}{85 - 20}$
- $I_{educație} = \sqrt{\text{Indicele MYS} \times \text{Indicele EYS}}$
- $I_{nivel\ de\ trai} = \frac{\ln(\text{VNB/loc}) - \ln(100)}{\ln(75000) - \ln(100)}$.

Această formulă **geometrică** este folosită din 2010 pentru a reduce compensarea dintre dimensiuni: un scor foarte ridicat la economie nu mai poate compensa complet deficiențele în sănătate sau educație.
În funcție de valoarea IDU, statele lumii sunt clasificate, de regulă, în patru categorii:

- dezvoltare umană **foarte înaltă** (IDU ≥ ~0,800),
- dezvoltare umană **înaltă** (IDU - 0,700 – 0,799),
- dezvoltare umană **medie** (IDU - 0,550 – 0,699),
- dezvoltare umană **scăzută** (IDU ≤ 0,549).

Această clasificare permite compararea spațială a calității vieții și identificarea „polilor" de dezvoltare și subdezvoltare.
IDU are și **limite metodologice**:

- nu surprinde toate dimensiunile calității vieții (inegalități interne, drepturi politice, calitatea mediului, siguranță publică);

- nu reflectă distribuția internă a veniturilor (două state cu IDU apropiat pot avea niveluri foarte diferite de inegalitate socială);
- este un indicator sintetic, ceea ce înseamnă că „ascunde” diferențe regionale foarte mari în interiorul aceluiași stat.

Figura 1. Indicele dezvoltării umane

Sarcini didactice

1. Studiind carto-schema „Rata de alfabetizare” din atlasul *Geografia umană a lumii*, analizaţi nivelul de instruire a populaţiei, evidenţiind regiunile şi statele cu cea mai înaltă şi cea mai redusă rată de alfabetizare. Explicaţi cauzele acestei diferenţieri.
2. În baza datelor din tabelul 1, analizaţi şi comparaţi rata de alfabetizare pe sexe în marile regiuni şi stabiliţi cauzele acestor deosebiri.
3. Utilizând datele din tabelul 2, analizaţi comparativ valorile indicatorului de dezvoltare umană în unele state pentru anul 2024 şi stabiliţi cauzele acestor diferenţieri.
4. Analizând datele din tabelul 3, răspundeți la următoarele întrebări:
   - Care sunt cauzele care au determinat plasarea Norvegiei pe locul I, conform Indicatorului dezvoltării umane?
   - De ce Oman și Jamaica ocupă locuri consecutive după IDU, însă după valoarea PIB/loc., Oman depășește Jamaica de peste 4 ori?
   - În ce stat, Guyana sau Botswana, sunt accentuate decalajele între diferite categorii de populație? De ce?

Tabelul 1. Rata de alfabetizare pe sexe în marile regiuni (în %), 2024

	Africa	America	Asia	Europa	Oceania	Total
Bărbați	73,0 %	95,5 %	90,0 %	99,2 %	97,2 %	90,1 %
Femei	61,5 %	94,0 %	83,5 %	98,7 %	96,0 %	84,3 %

Sursa: Human Development Report Statistical Data 2023/2024.

Tabelul 2. Indicatorul de dezvoltare umană (IDU) în unele state, 2024

Statul	**IDU *(foarte înalt)* (0,968 – 0,797)**	**Statul**	**IDU *(înalt)* (0,783 – 0,698)**	**Statul**	**IDU *(mediu)* (0,698 – 0,522)**	**Statul**	**IDU *(scăzut)* (0,510 – 0,286)**
Islanda	0,972	România	0,845	India	0,685	Nigeria	0,548
Norvegia	0,970	Bulgaria	0,816	Bangladesh	0,661	Zambia	0,562
Suedia	0,959	China	0,815	Nepal	0,602	Senegal	0,511
Australia	0,958	Moldova	0,785	Cambodgia	0,593	Etiopia	0,498
Canada	0,939	Brazilia	0,760	Ghana	0,632	Rwanda	0,536
Statele Unite	0,938	Mexic	0,781	Kenya	0,601	Mozambic	0,456
Germania	0,959	Rusia	0,804	Bolivia	0,623	Mali	0,428
Olanda	0,955	Turcia	0,820	Laos	0,607	Eritrea	0,426
Finlanda	0,948	Iran	0,774	Pakistan	0,544	Burkina Faso	0,415
Singapore	0,946	Thailanda	0,803	Bhutan	0,666	Sierra Leone	0,375
Elveția	0,970	Africa de Sud	0,744	Filipine	0,699	Chad	0,394
Danemarca	0,962	Sri Lanka	0,780			Sudanul de Sud	0,385

Sursa: HDI by Country 2025 – Human Development Index Rankings (based on UNDP Human Development Report 2023 data).

Tabelul 3. Caracteristici ale Indicatorului dezvoltării umane în unele state ale lumii, 2024

Statul	**PIB/locuitori, dolari SUA**	**IDU**	**Locul ocupat după valoarea IDU**
Norvegia	108.790	0,970	2
Oman	41.280	0,797	46
Jamaica	11.160	0,732	111
Guyana	50.060	0,645	129
Botswana	19.140	0,743	120

Sursa: Human Development Report 2023/2024 — Statistical Annex: Human Development Index (HDI) Table.

Tabelul 4. Clasificarea statelor după Indicele dezvoltării umane, 2024

Categoria IDU	**Interval IDU**	**Exemple de state**	**Număr total de state**	**Poziția și valoarea unor state relevante (RO, MD, UA, RU)**
Dezvoltare umană foarte înaltă (elevată)	0,968 – 0,797	Norvegia (0,968), Barbados (0,797)	47	–
Dezvoltare umană înaltă	0,783 – 0,698	Uruguay (0,783), Tunisia (0,698)	47	România – locul 50 (0,781) Ucraina – locul 76 (0,729) Federația Rusă – locul 66 (0,755)
Dezvoltare umană medie	0,698 – 0,522	Iordania (0,698), Bhutan (0,522)	47	Republica Moldova – locul 111 (0,649)
Dezvoltare umană scăzută / slabă	0,510 – 0,286	Insulele Solomon (0,510), R.D. Congo (0,286)	46	–
Media mondială	**0,682**	–	–	Media globală IDU = 0,682

Sursa: UNDP (Human Development Report Office). Human Development Index (HDI) Database, 2023/2024. United Nations Development Programme, New York.

Activitate individuală

Realizați o prezentare în care analizați comparativ nivelul dezvoltării umane în două state aparținând unor categorii diferite de IDU. Prezentați diferențele într-un tabel comparativ și formulați o analiză și concluzii privind factorii care explică aceste diferențe.

Reflecție! Autoevaluare! Metacogniție!

---

1. Înțelegere – relația dintre dezvoltarea umană și dezvoltarea economică
   - Răspund în 6-8 rânduri la întrebarea: „Este dezvoltarea umană același lucru cu dezvoltarea economică?”
   - Argumentez utilizând cel puțin două exemple din tabelele cu IDU și PIB/locuitor (ex.: state cu PIB ridicat, dar IDU mediu; state cu PIB moderat, dar IDU ridicat).

2. Metacogniție – conștientizarea propriilor achiziții
   Completez afirmațiile:
   - Astăzi am înțeles că dezvoltarea umană…
   - Un lucru care m-a surprins în legătură cu IDU este…
   - Cea mai mare întrebare pe care o am încă referitoare la tema aceasta este…

3. Evaluare – critica relației dintre IDU și bunăstare
   - Reflectez asupra afirmației: „Un IDU ridicat nu garantează automat fericirea oamenilor”.
   - Argumentez folosind:
     - un exemplu de stat cu IDU foarte înalt,
     - un exemplu de stat cu IDU mediu sau scăzut, discutând diferențele culturale, sociale, economice și de calitate a vieții.

4. Creație – scenarii pentru evoluția IDU al Republicii Moldova până în 2040
   - Elaborez 2-3 scenarii:
     - optimist (creștere accelerată → investiții în educație, digitalizare, sănătate),
     - realist (creștere lentă, dar stabilă),
     - pesimist (stagnare sau regres din cauza migrației și a declinului demografic).
   - Argumentez care scenariu mi se pare cel mai probabil și de ce (factori economici, politici, demografici, sociali).

Mini-investigații pentru portofoliu

Investigația 1. Alegeți un stat cu dezvoltare umană medie sau scăzută din tabelele prezentate și căutați în sursele UNDP (Raportul dezvoltării umane) informații suplimentare despre:

- rata sărăciei,
- accesul la apă potabilă,
- inegalitățile de gen.

Scrieți o scurtă **fișă de țară** (max. 1 pagină) în care să prezentați profilul de dezvoltare umană.

Investigația 2. Realizați un mic **studiu de caz**: „Cum ar putea evolua IDU al Republicii Moldova până în 2040?"

Formulați 2-3 scenarii (optimist, realist, pesimist) și argumentați care vă pare cel mai probabil și de ce.

Resurse bibliografice și web

1. Hachi Mihai, Sochircă Elena. Geografia populației. Note de curs. Chișinău: Editura AȘM, 2012.
2. Ilieş Alexandru, Staşac Marcu. Studiul geografic al populaţiei. Oradea: Editura Universităţii din Oradea, 2005. 186 p.
3. Ilinca Nicolae. Geografia umană. Populaţia şi aşezările. București: CD Press, 2008. 360 p.
4. Erdeli George, Dumitrache Liliana. Geografia populaţiei. București: Corint, 2001. 288 p.
5. Ungureanu Alexandru, Muntele Ionel. Geografia populaţiei. Iași: Sedcom Libris, 2006. 313 p.
6. Cucu Vasile. Geografia populaţiei şi aşezărilor omeneşti. București: Editura Didactică şi Pedagogică, 1974. 404 p.
7. Surd Vasile. Geodemografie. Cluj, 1998.
8. https://hdr.undp.org/data-center/documentation-and-downloads

LUCRAREA PRACTICĂ № 15

PROBLEMELE DEMOGRAFICE CONTEMPORANE ȘI PROVOCĂRILE DEZVOLTĂRII DURABILE

Competențe: de a analiza obiectul de studiu și de cercetare al Geografiei populației și așezărilor umane.

Tipul de cunoștințe	Cunoștințele integrate competenței de a analiza problemele demografice și provocările dezvoltării durabile
Cunoștințe declarative	*Concepte:* populație, evoluție demografică, natalitate, mortalitate, migrație, rată de alfabetizare, nivel de instruire, speranță de viață, indicatorul dezvoltării umane (IDU), subdezvoltare, suprapopulare, tranziție demografică.
Cunoștințe atitudinale	- Analiza corectă, obiectivă și responsabilă a datelor demografice și indicatorilor dezvoltării umane; - formarea unei atitudini critice față de inegalitățile globale și regionale ale dezvoltării umane; - promovarea valorilor dezvoltării durabile: echitate, solidaritate, responsabilitate socială; - utilizarea corectă, etică și argumentată a surselor statistice (UNDP, ONU, UNESCO etc.).
Cunoștințe procedurale	- Procedura de analiză a evoluției dezvoltării umane a populației Terrei în diferite perioade istorice (comparație, interpretare, deducere); - procedura de identificare a factorilor care influențează dezvoltarea umană: economici, sociali, demografici, sanitari, educaționali, politici, culturali; - procedura de analiză a datelor demografice din tabele, hărți tematice și baze de date internaționale; - procedura de analiză și interpretare a diagramelor (piramide ale vârstelor, grafice ale alfabetizării, evoluția HDI etc.); - procedura de formulare a concluziilor privind problemele demografice și provocările dezvoltării durabile.

Obiective

***Studenții vor fi capabili*:**

- să identifice și să explice principalele probleme demografice contemporane (suprapopulare, îmbătrânire, migrație, scăderea natalității) și implicațiile lor asupra dezvoltării durabile;
- să analizeze indicatorii socio-demografici esențiali (rata alfabetizării, nivelul de instruire, speranța de viață, IDU) pentru a evalua nivelul de dezvoltare al populației în diferite regiuni ale lumii;
- să interpreteze corect tabele, grafice și diagrame demografice, utilizându-le pentru argumentarea diferențelor globale ale dezvoltării umane;
- să explice relația dintre dezvoltarea umană și sustenabilitate, identificând factorii care favorizează sau limitează progresul durabil al societății;
- să elaboreze concluzii privind evoluția dezvoltării umane și provocările actuale, formulând explicații bazate pe date statistice relevante.

Termeni-cheie: îmbătrânirea populației, suprapopulare, migrație, urbanizare, megalopolis, Indicele dezvoltării umane (IDU), inegalitate socială, sărăcie multidimensională, migrație forțată, refugiați, risc demografic, dezvoltare durabilă, Obiectivele de dezvoltare durabilă (ODD), capacitate de reziliență.

Aspecte teoretice

Obiectivele dezvoltării durabile (ODD) reprezintă cadrul global adoptat de Organizația Națiunilor Unite în anul 2015, cu scopul de a orienta dezvoltarea economică, socială și ecologică a statelor lumii până în anul 2030. Setul este format din 17 obiective și 169 de ținte, care vizează transformarea societăților prin promovarea bunăstării umane, protecția mediului și consolidarea instituțiilor.

Din punct de vedere teoretic, ODD-urile se bazează pe trei piloni fundamentali ai dezvoltării durabile:

1. *pilonul social* – focalizat pe reducerea sărăciei, accesul la sănătate, educație de calitate, egalitate de gen și incluziune socială;
2. *pilonul economic* – orientat spre creștere economică sustenabilă, ocupare decentă, inovare și infrastructuri reziliente;
3. *pilonul ecologic* – dedicat protejării planetei prin acțiuni asupra schimbărilor climatice, conservarea ecosistemelor, gestionarea resurselor naturale și consumul responsabil.

În context demografic, ODD-urile sunt strâns interconectate cu dinamica populației. Procese precum îmbătrânirea, urbanizarea rapidă, migrația,

scăderea natalității sau suprapopularea au influențe directe asupra capacității statelor de a realiza aceste obiective. De exemplu:

- ODD 3 („Sănătate și stare de bine") depinde de structura de vârstă a populației și accesul la servicii medicale;
- ODD 4 („Educație de calitate") este puternic influențat de rata natalității și de migrația tinerilor;
- ODD 11 („Orașe și comunități durabile") reflectă presiunea urbanizării și extinderea zonelor metropolitane;
- ODD 8 („Muncă decentă și creștere economică") este afectat de schimbările în populația activă și de dependența demografică.

Prin urmare, înțelegerea ODD-urilor reprezintă o bază teoretică esențială pentru analiza problemelor demografice contemporane. Ele oferă un cadru integrator care explică modul în care transformările populației influențează dezvoltarea durabilă la nivel global, regional și național.

Calitatea populației reprezintă un concept central în demografie și dezvoltare umană, referindu-se la nivelul de sănătate, educație, competențe, valori și comportamente ale unei colectivități. Spre deosebire de dimensiunea cantitativă a populației, care măsoară mărimea și structura acesteia, calitatea populației pune accentul pe capacitatea indivizilor de a contribui la progresul economic, social și cultural al societății.

Evaluarea calității populației se realizează printr-o serie de indicatori grupați în patru categorii majore: *demografici, de sănătate, educaționali și culturali*. Acești indicatori oferă o imagine complexă asupra potențialului uman al unei societăți.

♦ **Indicatori demografici**

Indicatorii demografici reflectă structura populației și dinamica acesteia. Ei permit analiza echilibrului între generații, ritmul de îmbătrânire sau presiunea asupra populației active. Cei mai utilizați sunt:

- *Structura pe vârste (ponderea tinerilor, adulților, vârstnicilor),*
- *Migrația internă și internațională,*
- *Rata de dependență demografică.*

♦ **Indicatori de sănătate**

Starea de sănătate reprezintă fundamentul calității populației. O populație sănătoasă este mai productivă, mai activă economic și mai rezilientă. Printre indicatorii esențiali se numără:

- *Speranța de viață la naștere,*
- *Mortalitatea infantilă,*
- *Morbiditatea (prevalența bolilor cronice),*
- *Accesul la servicii medicale.*

♦ Indicatori educaționali

Educația este una dintre cele mai importante componente ale calității populației. Ea determină nivelul de pregătire profesională, adaptabilitatea, inovarea și participarea socială. Indicatorii principali sunt:

- *Rata alfabetizării,*
- *Anii medii de şcolarizare,*
- *Accesul la educație primară, secundară şi superioară.*

♦ Indicatori culturali

Componenta culturală contribuie la definirea valorilor, normelor și comportamentelor populației. Acești indicatori reflectă capacitatea societății de a promova coeziunea socială, creativitatea și participarea civică:

- *Participarea la viața culturală,*
- *Accesul la informație şi tehnologie,*
- *Nivelul de digitalizare,*
- *Valori şi atitudini privind educația, munca şi familia.*

Calitatea populației determină capacitatea unei țări de a atinge **Obiectivele dezvoltării durabile (ODD)**.

Populațiile: sănătoase contribuie la ODD 3 (Sănătate și stare de bine); educate susțin ODD 4 (Educație de calitate) și ODD 8 (Muncă decentă); coezive cultural promovează ODD 10 (Reducerea inegalităților) și ODD 16 (Instituții puternice); echilibrate demografic facilitează ODD 11 (Orașe durabile) și ODD 1 (Fără sărăcie).

Prin urmare, analiza acestor patru grupe de indicatori permite o înțelegere profundă a potențialului unei populații și a progresului către dezvoltarea durabilă.

Sarcini didactice

1. Analizați, prin comparație, dimensiunile problemelor demografice menționate în tabelul de mai jos pentru cele trei regiuni economico-geografice specificate.

Problema demografică / Regiunea economico-geografică	**Europa**	**Africa Subsahariană**	**Asia de est**
Îmbătrânirea populației			
Suprapopularea			
Migrația internațională			

2. Alegeți două probleme demografice contemporane (ex.: îmbătrânirea populației, scăderea natalității, suprapopularea, migrația, urbanizarea excesivă) și explicați în mod detaliat modul în care fiecare dintre acestea afectează cele trei dimensiuni ale dezvoltării durabile:

- dimensiunea economică,
- dimensiunea socială,
- dimensiunea de mediu.

Pentru fiecare problemă demografică aleasă, descrieți cel puțin două efecte.

3. În baza datelor din tabelul 1, realizați un grafic de tip coloană în care să comparați valorile ratei de dependență demografică pentru anii 1950 și 2023 în principalele regiuni economico-geografice ale lumii. După realizarea graficului, analizați schimbările observate, explicând: direcția evoluției indicatorului în fiecare regiune (creștere sau scădere); diferențele majore dintre regiuni; cauzele demografice care explică aceste transformări (natalitate, mortalitate, tranziție demografică, îmbătrânire, migrație etc.).

Tabelul 1. Evoluția ratei de dependență demografică, %

Regiune economico-geografică	**1950**	**2023**	**Variație procentuală (1950-2023)**
Africa	81,49	75,49	-7%
Asia	66,44	50,04	-30%
Europa	52,69	48,80	+5%
America Latină și Caraibe	79,78	47,95	-40%
America de Nord	54,92	53,79	-2%
Oceania	59,30	56,07	-5%

Sursa: https://ourworldindata.org/

4. Elaborați un eseu de 1-2 pagini în care să analizați relația dintre problemele demografice contemporane și Obiectivele dezvoltării durabile (ODD) (figura 1).

Realizați eseul conform planului de mai jos:

- Identificați două probleme demografice majore (ex.: îmbătrânirea populației, scăderea natalității, migrația, suprapopularea, urbanizarea accelerată).
- Explicați modul în care aceste probleme influențează realizarea a cel puțin trei Obiective ale dezvoltării durabile, folosind exemple concrete din diferite regiuni sau țări.
- Argumentați legătura dintre dinamica demografică și dezvoltarea durabilă, subliniind implicațiile economice, sociale și de mediu.

- Formulați o concluzie în care să evidențiați importanța gestionării corecte a fenomenelor demografice pentru atingerea Agendei 2030.

Figura 1. Obiectivele dezvoltarii durabile

Sursa: United Nations. (2024). Sustainable Development Goals. United Nations Department of Economic and Social Affairs.

5. Alegeți o țară (dezvoltată, emergentă sau subdezvoltată) și analizați calitatea populației, utilizând patru grupe de indicatori (vezi rubrica „Aspecte teoretice"). În realizarea sarcinii, veți:

- selecta 2 indicatori pentru fiecare grupă (total – 8 indicatori);
- elabora un tabel în care să prezentați valorile actuale ale indicatorilor, folosind o sursă oficială: ONU, World Bank, Eurostat, Our World in Data, UNESCO etc.

Analizați nivelul calității populației în țara aleasă, răspunzând la întrebările:

- Ce evidențiază indicatorii despre sănătatea și potențialul biologic al populației?
- Care este nivelul educațional și capacitatea de formare profesională?
- Ce reflectă indicatorii culturali despre accesul la informație, valori și participare civică?
- Ce provocări demografice influențează calitatea populației (natalitate, migrație, îmbătrânire etc.)?

Formulați o concluzie privind rolul calității populației în dezvoltarea durabilă a țării analizate, argumentând cu cel puțin două exemple.

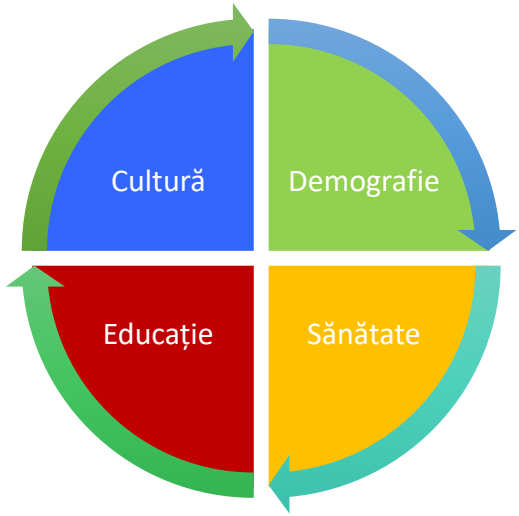

Figura 2. Componentele calității populației

Sursa: Suvac, S. Indicatorii calității populației și relevanța lor în analiza demografică contemporană. *Revista de geografie și demografie*. 2023, nr. 12(1), p. 45-56.

Activitate individuală

Realizați o prezentare multimedia intitulată „Probleme demografice contemporane ale unui stat și impactul asupra Obiectivelor dezvoltării durabile (ODD)". Alegeți o țară (dezvoltată, în tranziție sau în curs de dezvoltare) și elaborați un miniprofil demografic și de sustenabilitate, care să includă:

- trei indicatori demografici actuali;
- două probleme demografice identificate în țara respectivă;
- trei Obiective ale dezvoltării durabile (ODD) relevante pentru contextul țării;
- o măsură realistă de politică publică care ar putea îmbunătăți situația demografică și ar accelera realizarea ODD-urilor.

Reflecție! Autoevaluare! Metacogniție!

---

1. Înțelegere – probleme demografice și dezvoltare durabilă
   - Explic, în 6-8 rânduri, de ce probleme precum îmbătrânirea populației, suprapopularea, scăderea natalității sau migrația sunt considerate „provocări" pentru dezvoltarea durabilă.
   - Argumentez, aducând minimum un exemplu de țară dezvoltată și unul de țară în curs de dezvoltare.

2. Analiză – rata de dependență demografică și regiuni ale lumii

- Analizez, pe baza tabelului cu rata de dependență demografică (1950-2023), diferențele dintre: Africa, Europa, America Latină și Caraibe, Asia.
- Explic ce tip de structură pe vârste (populație tânără vs îmbătrânită) sugerează aceste valori și ce riscuri sau oportunități demografice generează ele.

3. Evaluare – probleme demografice și Obiectivele dezvoltării durabile (ODD)

- Aleg o problemă demografică (ex.: îmbătrânirea, migrația forțată, urbanizarea accelerată, suprapopularea).
- Evaluez modul în care aceasta afectează realizarea a cel puțin trei Obiective ale dezvoltării durabile (ex.: ODD 1 – Fără sărăcie; ODD 3 – Sănătate; ODD 8 – Muncă decentă; ODD 11 – Orașe durabile).
- Argumentez dacă, în opinia mea, problema aleasă este mai gravă pentru țările dezvoltate sau pentru cele în curs de dezvoltare și de ce.

4. Creație – scenariu demografic și ODD pentru o țară la alegere

- Aleg o țară (dezvoltată / emergentă / în curs de dezvoltare).
- Formulez un miniscenariu până în 2040, în care descriu cum vor evolua principalele probleme demografice (natalitate, îmbătrânire, migrație, urbanizare); ce impact vor avea aceste evoluții asupra atingerii a cel puțin două ODD în acea țară; o măsură de politică publică pe care aș recomanda-o pentru a îmbunătăți atât situația demografică, cât și progresul spre ODD.

5. Metacogniție – ce am înțeles despre calitatea populației și dezvoltarea durabilă
Completez afirmațiile:

Astăzi am înțeles că relația dintre calitatea populației și dezvoltarea durabilă…

Cel mai relevant indicator (demografic / de sănătate / educațional / cultural) mi se pare…, pentru că…

Încă am neclarități la tema…, iar pentru a le clarifica voi… (ex.: consulta o sursă ONU, analiza un set de date, discuta cu cadrul didactic).

Îmi evaluez nivelul de competență pe o scară de la 1 (minimum) la 5 (maximum).

Competență	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
Analiză comparativă	○	○	○	○	○
Interpretare demografică	○	○	○	○	○
Utilizare date statistice	○	○	○	○	○
Scriere academică	○	○	○	○	○
Argumentare logică	○	○	○	○	○

6. Transfer – aplicarea în viitor a cunoștințelor dobândite
Notez un exemplu concret despre cum pot folosi analiza problemelor demografice și a ODD-urilor: în cariera mea pedagogică (ex.: proiect didactic, lecție tematică, activitate de educație pentru dezvoltare durabilă) sau în activitatea mea de geograf / specialist (ex.: analiză de politici publice, studiu teritorial, proiect de dezvoltare locală).

Resurse bibliografice și web

1. Hachi Mihai, Sochircă Elena. Geografia populației. Note de curs. Chișinău: Editura AȘM, 2012.
2. Ilieş Alexandru, Staşac Marcu. Studiul geografic al populaţiei. Oradea: Editura Universităţii din Oradea, 2005. 186 p.
2. Ilinca Nicolae. Geografia umană. Populaţia şi aşezările. București: CD Press, 2008. 360 p.
2. Erdeli George, Dumitrache Liliana. Geografia populaţiei. București: Corint, 2001. 288 p.
3. Ungureanu Alexandru, Muntele Ionel. Geografia populaţiei. Iași: Sedcom Libris, 2006. 313 p.
4. Cucu Vasile. Geografia populaţiei şi aşezărilor omeneşti. București: Editura Didactică şi Pedagogică, 1974. 404 p.
5. Suvac, S. Indicatorii calității populației și relevanța lor în analiza demografică contemporană. Revista de geografie și demografie. 2023, nr. 12(1), p. 45-56.
6. United Nations. (2015). Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development. United Nations, New York. Disponibil: https://sdgs.un.org/2030agenda
7. Sustainable Development Solutions Network. (2024). Sustainable Development Report 2024. Cambridge University Press. Disponibil: https://www.sdgindex.org
8. https://hdr.undp.org/data-center/documentation-and-downloads

Bibliografie de bază

1. Cucu, V. *Geografia populaţiei şi aşezărilor omeneşti*. București: Editura Didactică şi Pedagogică, 1974.
2. Erdeli, G., Dumitrache, L. *Geografia populaţiei*. București: Corint, 2001.
3. Groza, O., Muntele, I. *Geografie umană generală. Note de curs*. Iași, 2005.
4. Hachi, M., Sochircă, E. *Geografia populației. Note de curs*. Chișinău: Editura AȘM, 2012.
5. Ilieș, A., Stașac, M. *Studiul geografic al populației*. Oradea: Editura Universității din Oradea, 2005.
6. Ilinca, N. *Geografia umană. Populația și așezările*. București: CD Press, 2008.
7. Munteanu, A. (coord.). *Studii de geografie umană*. București: Editura Academiei, 2019.
8. Surd, V. *Geodemografie*. Cluj, 1998.
9. Ungureanu, A., Muntele, I. *Geografia populației*. Iași: Sedcom Libris, 2006.
10. Vert, C. *Geografia populației. Teorie și metodologie*. Timișoara: Mirton, 2001.
11. Volontir, N., Puțuntică, A. *Teoria și metodologia geografiei*. Chișinău: UST, 2014.

Bibliografie suplimentară

12. Bran, F. *Geografie economică mondială*. București: Editura Economică, 1996.
13. Cocean, P. *Geografia generală a turismului*. Cluj-Napoca, 2003.
14. Efros, V. *Geografia economiei mondiale şi problemele globale*. Suceava: Editura Universității din Suceava, 2001.
15. Efros, V. *Dicționar de geografie economică și umană*. Suceava: Editura Universității din Suceava, 2002.
16. Erdeli, G., Cândea, M. ș.a. *Dicționar de geografie umană*. București: Corint, 1999.
17. Guran-Nica, L., Dragomir, M. *Geografie economică mondială. Caiet pentru seminare și lucrări practice*. București: România de Mâine, 2005.
18. Lăcătuș, M., Lăcătuș, G.-P. *Economie. Manual pentru clasa a XI-a*. București: Corint Educațional, 2014.
19. Matei, C. ș.a. *Geografia economică și socială mondială*. Vol. I. Chișinău: Evrika, 2004.

20. Negoescu, B., Vlăsceanu, Gh. *Geografie economică. Resursele Terrei*. București: Teora, 2001.
21. Negoescu, B., Vlăsceanu, Gh. *Terra. Geografie economică*. București: Teora, 1998.
22. Neguț, S., Vlăsceanu, Gh. ș.a. *Geografie economică mondială*. București: Meteor Press, 2005.
23. Raboca, N. *Agricultura mondială. Aspecte geografice*. Cluj-Napoca: Casa de Editură Sarmis, 1994.
24. Raboca, N. *Energetica mondială. Aspecte geografice*. Cluj-Napoca: Casa de Editură Sarmis, 1995.
25. Sochircă, V., Mamot, V. *Geografia umană a lumii*. *Atlas*. Chișinău: Pontos.

Bibliografie internațională

26. United Nations. *World Population Prospects 2024*. UN DESA Population Division, New York, 2024.
27. United Nations Development Programme (UNDP). *Human Development Report*. New York, ediții anuale.
28. International Labour Organization (ILO). *ILOSTAT Database: Labour Force Participation, Employment and Unemployment*. Geneva, 1990-2024.
29. United Nations. *World Urbanization Prospects*. UN DESA, New York, ediții diverse.
30. Lee, E. *A Theory of Migration*. University of Pennsylvania, 1966.
31. Petersen, W. A General Typology of Migration. *American Sociological Review*, 1958.
32. Massey, D.S. et al. *Worlds in Motion: Understanding International Migration at the End of the Millennium*. Oxford University Press, 1998.
33. Knox, P., McCarthy, L. *Urbanization: An Introduction to Urban Geography*. Pearson, 2012.
34. Weeks, J. R. *Population: An Introduction to Concepts and Issues*. Cengage Learning, 2021.
35. Skeldon, R. *Migration and Development: A Global Perspective*. Routledge, 2014.
36. Champion, T., Hugo, G. *New Forms of Urbanization: Beyond the Urban-Rural Dichotomy*. Routledge, 2004.

Surse online

37. Our World in Data – Employment, Population, Urbanization. https://ourworldindata.org
38. ILOSTAT – International Labour Organization. https://ilostat.ilo.org
39. UN Data Portal – Population and Demography. https://population.un.org
40. World Population Review: HDI by Country. https://worldpopulationreview.com/country-rankings/hdi-by-country
41. GenderPulse Moldova – Ocuparea populației. https://genderpulse.md
42. Statistics Times – Global Sex Ratio Indicators. https://statisticstimes.com
43. The World Bank – Data Catalog. https://data.worldbank.org
44. International Migration Data (UN DESA). https://www.globalmigrationdata.org

Subiecte pentru lucrul individual
(portofoliu, poster, eseu, prezentare, investigație, referat ș.a.)

1. Evoluția tranziției demografice în Republica Moldova și implicațiile sale socioeconomice.
2. Îmbătrânirea demografică în Europa vs Africa: analiză comparativă a tendințelor și scenariilor până în 2050.
3. Migrația internațională a forței de muncă: cauze, efecte și direcții dominante la nivel global.
4. Urbanizarea accelerată în Asia: studiu de caz (China/India/Indonezia).
5. Structura populației pe sexe și grupe de vârstă în state cu dezechilibre severe (ex.: Qatar, Emiratele Arabe Unite, Letonia).
6. Impactul schimbărilor climatice asupra mobilităților populației (migrație climatică).
7. Dinamica speranței de viață în ultimii 50 de ani: comparație între două state.
8. Geografia sărăciei: distribuția spațială a sărăciei extreme în lume și corelația cu indicatorii demografici.
9. Politici pro-nataliste în țările cu fertilitate scăzută: Franța, Ungaria, Coreea de Sud – ce funcționează și ce nu?
10. Distribuția spațială a populației: zone dens populate vs zone slab populate la scară globală.
11. Structura ocupațională a populației: tranziția de la agricultură la servicii în statele în curs de dezvoltare.
12. Aglomerări urbane mega și meta: analiza funcțională a unui megapolis (Tokyo, Delhi, São Paulo).
13. Exodul de inteligență (brain drain): cauze, consecințe și posibile soluții.
14. Rolul migrației în schimbarea structurii demografice în statele Uniunii Europene.
15. Evoluția ratei de alfabetizare globală și impactul ei asupra dezvoltării umane.
16. Indicele dezvoltării umane (IDU): analiză comparativă între state cu valori foarte înalte și valori scăzute.
17. Distribuția etnică și diversitatea culturală a populației globului: studiu de caz pe o regiune.
18. Relația dintre urbanizare și dezvoltarea economică: modele regionale și diferențe continentale.
19. Geografia populațiilor vulnerabile: copii, vârstnici, refugiați – analiza indicatorilor relevanți.
20. Prognoze demografice pentru secolul XXI: scenarii posibile pentru populația Terrei (ONU).

Lista subiectelor pentru examen

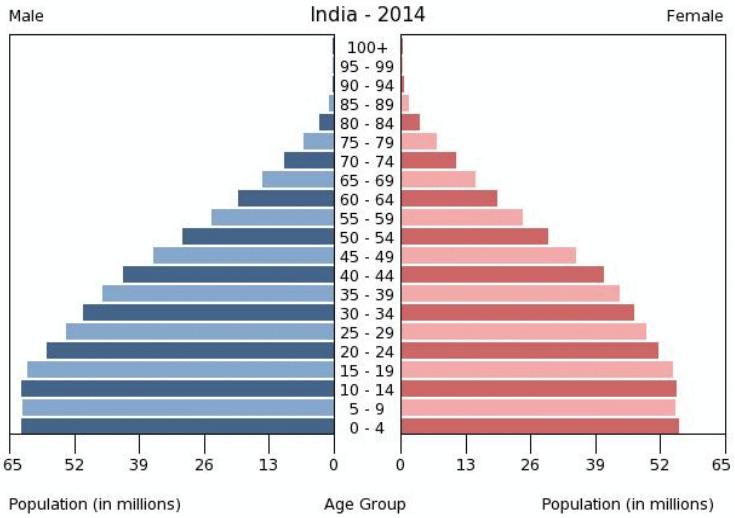
1. Obiectul de studiu și metodele Geografiei populației și așezărilor umane
2. Raportul dintre demografie și geografia populației: asemănări și diferențe
3. Surse de date demografice: recensăminte, evidențe curente, statistici internaționale
4. Repartiția geografică a populației mondiale: tipuri, zone, factori
5. Densitatea populației: indicatori, metode de calcul, exemple regionale
6. Evoluția populației mondiale din Antichitate până în contemporaneitate
6. Modelele evoluției demografice (lentă-accelerată-încetinită)
7. Tranziția demografică – definiție, etape și aplicabilitate pe continente
8. Explozia demografică din secolul XX: cauze și consecințe globale
9. Factorii care influențează creșterea naturală a populației
11. Natalitatea: indicatori, factori determinanți, diferențe spațiale
12. Mortalitatea: structuri, factori și tipuri (infantilă, generală, specifică)
13. Indicatori ai mișcării naturale: rata natalității, mortalității, spor natural
14. Speranța de viață: evoluție, diferențe regionale, factori sociali
15. Politici pro-nataliste și anti-nataliste – studii de caz (China, Franța, Singapore)
16. Structura populației pe sexe: raport de masculinitate, feminitate, explicații
17. Structura pe grupe de vârstă: populație tânără, adultă, vârstnică
18. Îmbătrânirea demografică: cauze, consecințe, clasificări (Bojio-Garnier, Rosset)
19. Piramidele vârstelor: tipuri, interpretare, aplicarea în diagnostic demografic
20. Calitatea populației: indicatori demografici, educaționali și de sănătate
21. Migrația: definiții, concepte, forme și clasificări
22. Cauzele migrației: push-pull, factori economici, sociali, politici, ecologici
23. Indicatori demografici ai migrației: imigrație, emigrație, sold migrator, rate specifice
24. Migrația internațională contemporană: poli de atracție, rute dominante
25. Efectele migrației asupra statelor receptoare și donatoare
26. Migrația forței de muncă și fenomenul „brain drain”
27. Politici migraționiste în state dezvoltate și în curs de dezvoltare
28. Urbanizarea: concept, ritmuri, distribuție globală
29. Factorii care determină procesul de urbanizare
30. Clasificarea așezărilor umane: sate, orașe, aglomerații, metropole, conurbații
31. Mega-aglomerațiile urbane ale lumii: caracteristici și probleme specifice
32. Explozia urbană și impactul asupra mediului și dezvoltării durabile
33. Suburbanizarea și periurbanizarea: procese, cauze, efecte
34. Geografia rurală: tipuri de sate, transformări actuale, depopulare rurală

35. Structura economică și ocupațională a populației: sectoare, tendințe globale
36. Populația activă și inactivă: indicatori, evoluții, distribuții regionale
37. Rata de activitate și rata șomajului: factori și interpretări spațiale
38. Rolul femeilor pe piața muncii: diferențe, factori culturali și economici
39. Indicele dezvoltării umane (IDU): structură, calcul, limite și interpretări
40. Probleme demografice contemporane și impactul lor asupra dezvoltării durabile: suprapopulare, depopulare, migrație, îmbătrânire, urbanizare accelerată

Exemplu de test de evaluare sumativă

TEST DE EVALUARE
Geografia populației și așezărilor umane
Ciclul I Geografie

*Numele, prenumele*_____ *Data*_____

1.	Numiți 5 aglomerații urbane de pe teritoriul Asiei: • _____ • _____ • _____ • _____ • _____	L 0 1 2 3 4 5
2.	Analizați piramida pe grupe de vârstă și gen a Indiei, pentru anul 2014, și completați spațiile: a) Tipul de piramidă pe vârstă reprezentată este _____ b) Tipul de reproducere a populației este_____ c) Cauza menținerii bazei piramidei _____ _____ _____	L 0 1 2 3 4 5 6

	d) Cauza numărului mai mare al bărbaților comparativ cu cel al femeilor _____ _____ _____	
3.	Întocmiți schema „Structura religioasă a populației Terrei (religii universale și naționale)”.	L 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11
4.	Completați tabelul „Limbile vorbite în diferite state ale lumii”.	L 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Statul	**Familia de limbi**	**Grupa de limbi/limba vorbită**
Japonia		
Turkmenistan		
Argentina		
Nigeria		
Canada		

5.	Se cunoaște că problema șomajului este caracteristică atât penru statele cu un nivel înalt de dezvoltare economică, cât și pentru statele cu un nivel scăzut de dezvoltare economică. Propuneți câte 2 căi de soluționare a problemei șomajului în ambele grupe de state. • State înalt dezvoltate economic: 1. _____ _____ _____ 2. _____ _____ _____ • State în curs de dezvoltare 1. _____ _____ _____ 2. _____ _____ _____ _____	L 0 1 2 3 4 5 6 7 8
6.	Argumentați rolul politicii demografice în statele cu tip tradițional de reproducere a populației, conform planului propus: tipul de politică demografică necesară, 3 acțiuni concrete întreprinse de către autorități, 2 exemple de state care promovează această politică, așteptările preconizate în urma promovării politicii date. _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____	L 0 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
	Total: 52 puncte	